

új kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Wittenberg – Luther temploma (Fotó: Szilágyi Enikő)

Áldott az ember,
aki kezébe vette az Igét.
S áldott az Ige!
Embert formáló erő.
Végyszékre ma is bennünket!
Várakozó szívvel hajlunk föléd.
Reformáld botladozó életünk!

Herjeczki Géza: Október

MOLNÁR-VERESS PÁL lelkész
az Egyháztanács lelkesi elnöke
523 98 HÖKERUM Tångagårde 136
Mobil: +46-70-602 29 68
E-mail: tgparokia@gmail.com

EGYHÁZI TISZTSÉGVISELŐK

Dr. SEBESTYÉN GÁBOR
a Stockholmi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács világi elnöke
országos főfelügyelő
126 47 HÄGERSTEN Fastlagsvägen 42/1
Tel: +46-8-184 172 Mobil: +46-73-966 04 75
E-mail: gabor.sebestyen@yahoo.com

HERCZEGHNÉ Dr. JUHÁSZ EDIT
az Uppsalai Gyülekezet megbízott felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
a főfelügyelő helyettese, országos főgondnok
740 22 BÄLINGE Åkerby 219
Mobil: +46-73-772 68 25
E-mail: hunszkita@gmail.com

TÓTH ILDIKÓ
a Sölvesborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
tiszteltbéli országos főjegyző
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlg 4 H
Tel: +46-456-140 37 Mob: +46-73-025 40 14
E-mail: tothildiko41@gmail.com

KEDVEK VERONIKA
stockholmi presbíter, országos jegyző,
hivatalból részt vesz az Egyháztanács ülésein
151 33 SÖDERTÄLJE Doktor Martingatan 6 B
Mob: +46-73-555 41 36
E-mail: verakedvek@gmail.com

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
a Malmöi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
217 46 MALMO Roskildevägen 9 A
Tel: +46-40-267 638
E-mail: p.palhazi@gmail.com

Uj. VASZI ÁRPÁD
a Helsingborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
254 49 HELSINGBORG Jaktfalsgatan 62
Mobil: +46-76-008 08 76
E-mail: avaszi@tele2.se vagy avaszi@yahoo.se

KOVÁCS ANDREA
központi pénztáros
260 50 BILLESOLM Ivarsgatan 6
Tel: +46-42-284 584 Mobil: +46-70-644 02 49
E-mail: ak@andreakredovisning.se

DEÁK GYÖRGY
a Borási Gyülekezet felügyelője
507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: +46-33-230 307
E-mail: deak.gyuri@hotmail.com

FEKETE JENŐ
az Eskilstunai Gyülekezet felügyelője
633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: +46-16-120 039 Mobil: +46-70-920 33 72
E-mail: jeno.fekete43@gmail.com

JORDÁKY BÉLA
a Göteborgi Gyülekezet felügyelője
428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: +46-31-795 25 02 Mob: +46-70-562 31 08
E-mail: bela.jordaky@telia.com

SÁRKÁNY SÁNDOR
a Halmstadi Gyülekezet felügyelője
312 40 GENEVAD Lillgatan 2
Mobil: +46-70-972 46 78
E-mail: sandorsarkany@yahoo.com

GAAL ANDRÁS
a Jönköpingsi Gyülekezet felügyelője
tiszteltbéli országos főgondnok
567 31 VÄGGERYD Smedbygatan 21
Tel: +46-393-161 69
E-mail: gaal.andras@telia.com

SOÓS ERZSÉBET
a Ljungbyi Gyülekezet felügyelője
341 31 LJUNGBY Tegelbruksgatan 6
Tel: +46-372-848 35 Mobil: +46-72-518 48 35
zsoka125@hotmail.com

LINDBERG BRUSTKERN KATALIN
a Västeråsai Gyülekezet felügyelője
724 70 VÄSTERÅS Grönfinksvägen 12
Mobil: +46-73-673 59 58
E-mail: csisszancs@freemail.hu

PÉTER CSABA
a Växjöi Gyülekezet felügyelője
a Szeretetszolgálat országos megbízottja
352 55 VÄXJÖ Raskens väg 51
Mobil: +46-70-454 51 21
E-mail: csaba.peter@hotmail.com

Arany János

ÉL-E MÉG AZ ISTEN?

*Él-e még az Isten... magyarok Istene?
Vagy haragra gerjedt népének ellene,
És elhagyta végkép,
Hogy rabló, zshivány had, bérbeszedett csorda
Égesse, pusztítsa, öldökölje sorba
Régi kedves népét?*

*Él-e még az Isten – az az Isten él-e,
Ki e dús Kanaán országba vezérle
Mint Izráelt hajdan,
Hozván őseinket füstnek fellegében,
Égre felpirosuló tűz-oszlop képében,
Véres viadalban?*

*Él-e még az Isten, – az erős, hatalmas,
Aki elleninken adott diadalmat
Száz-meg-száz csatákon?
Aki ujjainkat kardhoz egyengette,
Nevünket dicsővé, félelmessé tette
Széles e világon?*

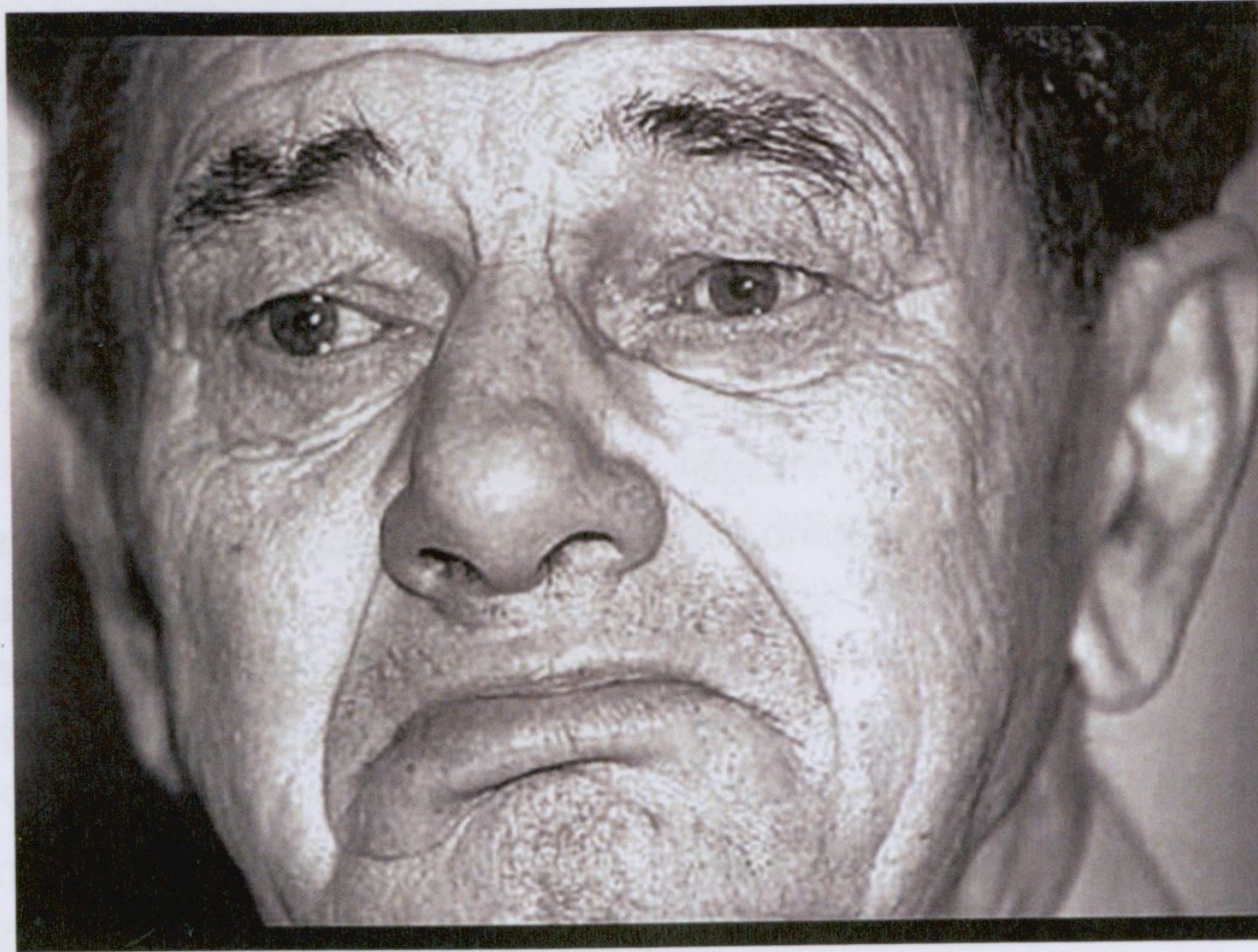
*Él-e még az Isten, ki erős karjával
Megtartott, megőrzött ezer éven által
Egész mostanáig?
Ki annyi veszély közt nem hagyá elveszni,
Töröknek, tatárnak martalékul esni
Árpád unokáit?*

*Él még, él az Isten... magyarok Istene!
Elfordítva sincsen még e népről szeme,
S az még, aki régen:
Harcra hát, magyar nép! Isten a vezéred:
Diadalmat szerezh a te hulló véred
Minden ellenségén.*

(1848)

Arany János születésének 200. évfordulójára emlékezünk

AZ ELFELEJTETT KATONA... ÉS MÁSOK

Ide, a lap elejére krónikát illene írnom, egy egész félévről szólót, amióta legutóbbi lapszámunk megjelent. Aztán eszembe jut: de minek? – s meg se várva, magától jön a válasz. Írni nyilván csak arról érdemes, aminek emlékét megőriznénk, s mert fontos, tovább adnánk másoknak is. Előveszem a mindentudó kis táblagépet, benne a naptárprogrammal, időrendbe sorolt történésekkel, s megállok március 4-e bejegyzésénél: „országos küldöttgyűlés, este Ravasz Balázs dokumentumfilmje.”

Az elfelejtett katona – ez a címe, s már tudom is, hogy a menetrend szerint megtartott istentiszteletek, alkalmi szolgálatok, konferenciák és utak kötelezően feljegyzendő adatai mellett ez az, amiről érdemes írni. Az elfelejtett katonáról. Sok elfelejtett katonáról, amint a strängnási Mártírok kápolnájának félhomályában sok elfelejtett vértanúról... Elfelejtésre parancsolt, száműzött történelmünkről. A „száműzött...” Takaró Mihály irodalomtörténészről származik, aki „Száműzött magyar irodalom” címmel főiskolai tanfolyamot indított, melyet tantervébe is iktatott néhány egyetem, s amely kurzust még ma is száműznének arra felbérelt „kifütyülők”, említésre sem méltó lények. Akik ha tehetnék, újra száműznék az elfelejtett katonát is a róla készült filmmel és rendezőjével együtt.

Az elfelejtett katona

A dokumentumfilm az utolsó magyar hadifogolyról, Toma Andrásról szól, aki talán azért maradhatott életben, mert elmebetegnek sorolták. Az elmeógyógyintézetben már senkit sem érdekelt, mikor és honnan került oda, milyen nemzetiségű, milyen nyelven beszél, ha egyáltalán beszél. Elmebeteg...

53 évig tartották egy szovjet elmeógyógyintézetben, miközben érdektelenné vált a neve, s az is, hogy honnan származik.

Tarczy Gyula, a Nyíregyházi televízió főszerkesztője írja: „Mivel a Szovjetunióban a hadifogolytáborból kórházba, pszichiátriai intézetbe utalt embereket törölték a hadifoglyok névsorából, Toma András kikerült a magyar hatóságok látóköréből.”

A nyilvántartott hadifoglyok előbb vagy utóbb, de hazakerültek, s ha valaki már nem szerepelt a nyilvántartottak között, az vagy eltűnt, vagy meghalt az otthoniak szemében. Toma András odahaza rég eltűnt és rég meghalt mindenki szemében.

Amikor egy szinte véletlen folytán – „egy cseh nyelvész jelzése alapján, hosszas kutatómunkát követően, orvosok, újságírók, egy kárpátaljai magyar rendőr és közel száz ember segítségével” – rátaláltak a kotyelnycsi elmeógyógyintézetben, ahol Tamás András (Андраш Тамаш) néven tartották nyilván, a honvédelmi minisztérium közbenjárására és magyar pszichiáterek segítségével 2000. augusztus 11-én Magyarországra szállították. Nem „hazahozták”, mert akkor még senki sem tudta, hol volt egykori, vagy hol van – ha van egyáltalán – otthona? Toma András hazatérésének híre bejárta a világot: 137 országban tudósítottak róla, a megbecsülés és a szeretet jegyében beszéltek az „utolsó hadifogolyként” ismertté vált emberről, aki ötvenhárom év után térhetett haza Oroszországból.

Megrázó volt – mondja Ravasz Balázs –, hogy miután megérkezett a Férihegyi repülőtérre, a televíziós közvetítés alapján sokan rokonukat vélték felismerni az „utolsó hadifogolyban”. Nagyon sokan remélték, hogy rég halottnak hitt és elfeledett hozzátartozójuk tért vissza a most már „világhírű” elfelejtett katonában. Hosszú idő telt el, mire beszélni kezdett. Sokáig nem volt hajlandó kimondani a nevét, elfogadni az identitását. Sok idő telt el, mire bizonyítást nyert, hogy kik a rokonai.

Amint kiderült, az 1925-ben született Toma András négyéves korában elvesztette édesanyját. A család egy Nyíregyháza

melletti Sulyánbokor nevű tanyán lakott. 19 éves volt, amikor 1944-ben besorozták az I. magyar hadseregbe, amelyet aztán az orosz frontra vezényeltek. Valahol Krakkó környékén esett hadifogságba 1945. januárjában. Előbb egy Leningrád (ma újból Szentpétervár) környéki táborba, majd onnan mintegy ezer kilométerrel keletebbre, egy szibériai munkatáborba szállították. A végkimerülés állapotába került embert előbb az utolsó stációt jelentő tábori elfekvőbe, majd 1947 januárjában a kotyelnycsi elmeógyógyintézetbe zárták, hogy aztán ottfelejték 53 éven át.

74 éves volt, amikor hazakerült. Összesen közel 56 évet élt munkatáborba vagy elmeógyógyintézetbe zártan, de a Szibériában töltött évekről nem volt hajlandó beszélni. A DNS vizsgálatok alapján megállapított féltestvére, Anna vette magához és ápolta 2004-ben bekövetkezett haláláig.

Ravasz Balázs a már említett Tarczy Gyulának adott interjújában elmondja: „– Megdöbbenetek azok a képsorok, amikor láttam megérkezni a repülőtérré Toma András, az utolsó magyar hadifoglyot, 2000. augusztus 11-én.”

Kétéves volt Balázs, amikor az 1970-es évek elején a Németországba menekült szülei magukkal vitték. Ott nőtt fel és lett belőle édesapjához hasonlóan filmes. (Édesapja Ravasz Ákos, a müncheni magyar ref. gyülekezet volt gondnoka - szerk. megjegyz.) A bajor televízió számára akkor bajor emlékek után kutatva épp Magyarországon forgató Balázs talán el is felejtette volna a tévéhíradóban látott hazaérkezést, ha Münchenben élő édesanyja nem küldt át neki egy odakint megjelent cikket Toma Andrásról, mely nagyon megfogta.

„– Erős érzelmeket keltett bennem az idős ember világsajátót bejárt története, s nagyapámra gondoltam, aki szintén megélte, hogy elveszítette a lábait. S arra, hogy őt is éppen elvitték volna a világháború végén (ha nem is a frontra, mint Toma András, hanem egyenesen a Gulágra, málenkij robotra), mikor néhány perces menetelés után sikerült megszöknie, –talán ennek is köszönhetem a létemet. Először arra nem is gondoltam, hogy filmezni fogok, hiszen meg voltam róla győződve, hogy az itthoni kollégák biztosan „túlforgatták” a témát, de valami idehúzott. Az élő féltestvér, Gabulya Anna (Pannika) biztatására – s az ő javaslatára egy üveg szilvapálinkával a kezemben – érkeztem meg Nyíregyházára.”

Balázs azt mondja, nem vágyott a „sztori” gyors feldolgozására, mint sokan, hanem az embert kereste, akinek a rokonszenvét hamar elnyerte. Nem dugott rögtön az orra alá „puskamikrofont” (már a fogalom is rémisztő egy hadifogságot megélt embernek...), hanem egy idő után egyszer csak forogni kezdett a kamerája, „csiptetős” mikrofonnal, hogy ne feszélyezze az emlékeit nehezen feldolgozó hazatérőt. Ez évekkel később volt, sokszori találkozás után, mikor rájött, hogy a „világhír” hamar elmúlt, viszont a történet hiteles és részletes feldolgozásával szinte adós maradt az ország.

Így derült ki, hogy „véletleneken” és pillanatokon múlnak sorsok. A front közeledtével, 1944-ben Toma András régi barátjával, Szmolár Andrással együtt ment gyanútlanul, fiatalként a rendszeres leventetalálkozó egyikére, ahol azonban már német katonák várták őket. A barátja, a magán való könnyítés kérelmével egy bokorba húzódott, s onnan meg tudott szökni, míg Toma Andrásra kényszermunka és összesen 56 évnyi megpróbáltatás várt... Szmolár András is szerepel a filmben, és még további néhány személy, akik „beavatottjai” lettek az utolsó magyar hadifogoly történetének. „– Ugyan dokumentumfilmről beszélünk, de több annál: pszichológiai látélet arról, hogy micsoda traumák, személyiségváltozások érték az elhurcoltakat.”

A film végül 2010-ben készült el, s az első Duna TV-s premier után egy „fesztiválváltozattal” több helyen is bemutatták: Clevelandben és Chagrin Falls-ban (USA), Ulmban (Németország), Gdyniában (Lengyelország), de Párizsban és Bécsben is.

„– Mindenütt egyforma volt a reakció: percekig néma csend, s könnyek a szemekben úgy, mint amikor annak idején Toma András, már Nyíregyházán a Szózatot szavalta... – mondja Ravasz Balázs. – Mostanra itthon is felfigyeltek rá: a Gulág Emlékbizottság támogatta, s bekerült a Digitális Oktatási Anyagok Katalógusába. A Gulág-év (a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére) zárásaként több helyen levetítették.

A JÓ IS LÉTEZIK...

A sikerek, felemelő visszajelzések mellett élete egyik legnagyobb élményét is a film készítése során kapta az alkotó:

„– Egy este még „éles” volt a mikrofon, forgott a kamera, amikor András, a testvérétől, Jánostól búcsúzott. Azt mondta, „János, a jó is létezik...” Megrendítő erejű volt hallani őszinte szeretettel a hangjában ezt egy olyan embertől, aki több mint félszázadig szenvedett a hazájától távol. Ezért is volt az, hogy nem a „könnyű utat” választottuk és narrátorral oldottuk meg a filmet. A nézők végig a szereplőket, s kiemelten Toma András hallhatják. Remélem, őket is megérinti majd...” – zárja vallomását Ravasz Balázs a Tarczy Gyulának adott interjújában.

A film rendezőjét Dr. Sebestyén Gábor országos főfelügyelőnk hívta meg Tángagárdére, hogy a magával hozott dokumentumfilmet a küldöttgyűlésre érkező gyülekezeti felügyelők és presbiterek megtekinthessék, majd az itt megvásárolt DVD-re másolt példányokat gyülekezeteiknek levetíthessék. Egy hónappal később ugyancsak Sebestyén Gábor meghívására Ravasz Balázs immár Stockholmban, Magyarország Nagykövetségén a Svédországban akkreditált nagykövetek egy csoportjának mutatta be alkotását angol nyelvű változatban.

A már említett és feszített ütemű országos küldöttgyűlésünket Ravasz Balázs komor hangulatú filmbemutatója, majd az ennek kapcsán indult mély beszélgetés követte. Ezután jól esett a hangulatot mókás felolvasással, kedves énekórával feloldani. Ennek képösszeállítását láthatjuk a következő oldalakon.

Elől az Oltárkő, lent az árnyékos Békás-szoros serpentinútja – Fotó: Váradi Péter P.

„Ez az, amiről érdemes írni” – fogalmaztam a bevezetőben. Az elfelejtett katonák és vértanúk mellett elfelejtésre parancsolt, száműzött történelmünkről is.

Határidőnaplóm következő eseménye, melyről be kell számolnom, az április 7-8-9-dik napjain Holzhausenben tartott nyugat-európai presbiteri konferencia. Előadója Dr. Juhász Tamás, témája a *Reformáció a magyaroknál*. Professzor úr előadását szerkesztett formában e lapszámunkban közöljük. Olyan egyháztörténet ez, mely mentes a ráarakódott kötelező ideológiai hazugságoktól (például a „kizsákmányolóknak oldalán a parasztok ellen harcoló klerikális Luther”, vagy az 1568-as tordai országgyűlés, mely csak a magyaroknak biztosította a vallásszabadságot, az „öshonos románok” ortodox vallását kizárva ebből).

Április 14-15-16-a napjain keresztelővel egybekötött esküvő és ünnepség színhelye volt Tângagärde, melyről feljegyzés néhány oldallal odébb van.

Még mindig e hónapnál maradva, április 27-től május 8-ig Svédországba látogatott a Váradi Péter Pál és neje Löwey Lilla szerzőpáros, akik Stockholmban, Västeråsban, Eskilstunában, Uppsalában, majd Ljungbyben, Växjöben, Sölvesborgban és Jönköpingben tartottak előadásokat.

Váradi Péter Pál a honismereti fotóalbum-sorozathoz készült képeiből, a ritkábban láthatókból hozott válogatást (*Légi-felvételek Székelyföldről*), Löwey Lilla pedig az irodalmi fotóalbumokról szól, kiemelt témája *A székely apostol – Nyírő József* volt. A meghívó elmondja, hogy „Fülöp Zoltán pilóta kétszemélyes kisrepülőjének propellerje időnként még ma is felperreg a makfalvi réten, hogy a Kárpátok ölelésében fekvő Székelyföld fölé emelkedve utasainak mutassa meg azt a látványt, amelyet az átlagember egész életén át sem pillanthat meg. Váradi Péter Pálnak megadatott a lehetőség, hogy időről időre e kisrepülő utasa legyen, s hogy másoknak is örömet szerezhessen fényképei által, melyek a magasból látott Tündérkertet, Erdélyt örökítik meg. Feleségével, Löwey Lillával földközelségből is bejárta egész Székelyföldet. Gyűjtőmunkájuk során megfordultak annak minden településén, természeti tájain. Így készült el két évtized alatt a számos színes képpel illusztrált HONISMERE-TI FOTÓALBUM-SOROZAT, melynek darabjai megörökítik a történelmi múltat, a földrajzi környezetet, a tájegységek hagyományait, s a rajta és benne élő embert.

Külön érdemes megemlékezni *A székely apostol*-ról készült albumról, melynek előszava idézi Áprily Lajos Nyírőről írott vallomását: „Az erdélyi irodalom legmélyebb barázdáit – székely ekével – ő szántotta. A múlt szóba vermelt titkait a legkomolyabb áhítattal itt ő keresi... Nyelvezete a zengő magyar népköltészet. Ér is meg óceán is. Székely falu és világhorizont.”

Folytatása a 28. oldalon

Előtérben a Nagyhagymás, alatta a Felcsíki-medence, a háttérben a Hargita vonulata – Váradi Péter Pál légi felvétele

Ravasz Balázs filmrendező *Az elfelejtett katona* c. megrázó dokumentumfilmjét mutatta be a küldöttgyűlés résztvevőinek

Sebestyén Mária, Sebestyén Gábor, Imreh Erika és Ferencz Orsolya

Erőss Ida, Soós Erzsébet és Kovács Andrea

Békássy N Albert, Pitlik Pálházi Katalin és Újvári Csaba

Molnár Melinda, Lindberg Brustkern Katalin és Világi Ildikó

László József Attila, Bán Ferenc és Ravasz Balázs

Ravasz Balázs és Farkas Edit

A feszített ütemű küldöttgyűlés után jó volt Nyirő József mókás novellájával és egy kis énekórával lazítani

Ferencz Orsolya énekével vastapsot aratott

Rehó István

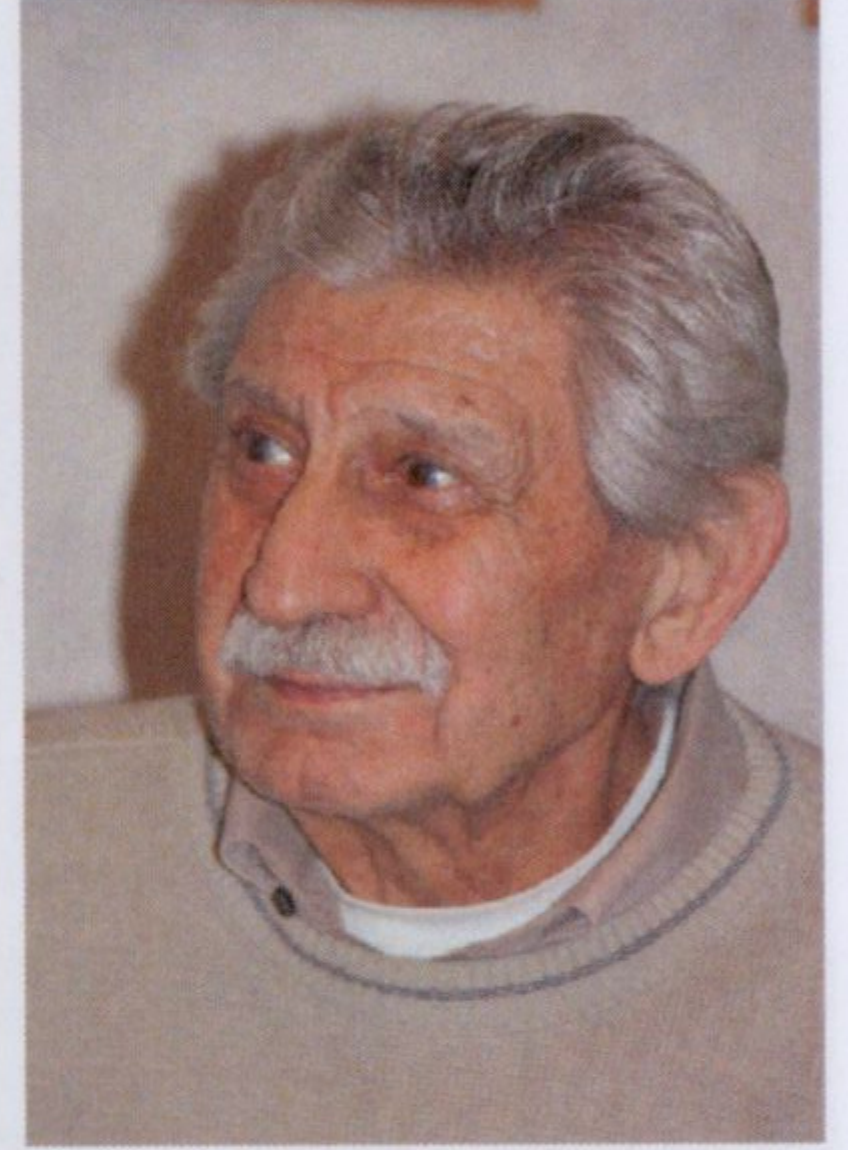
Gerd Rehó

Boros Klára

Világi Ildikó

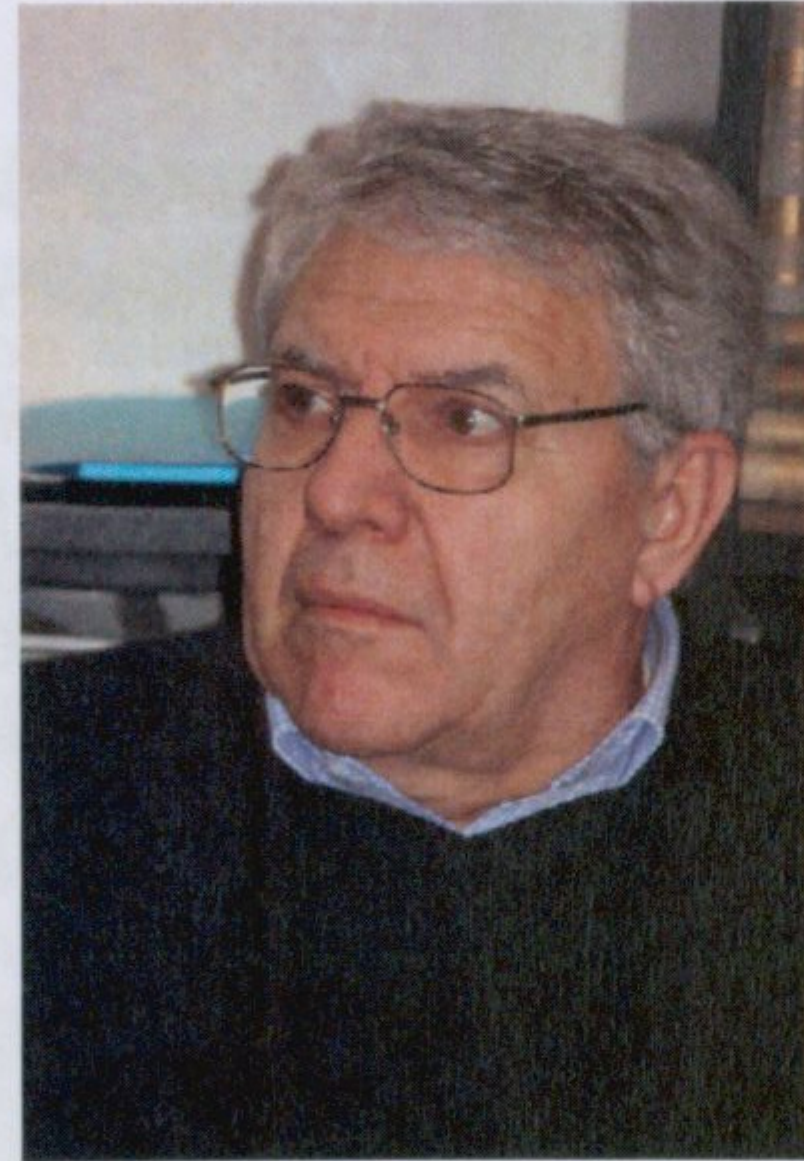
Id. Vaszi Árpád

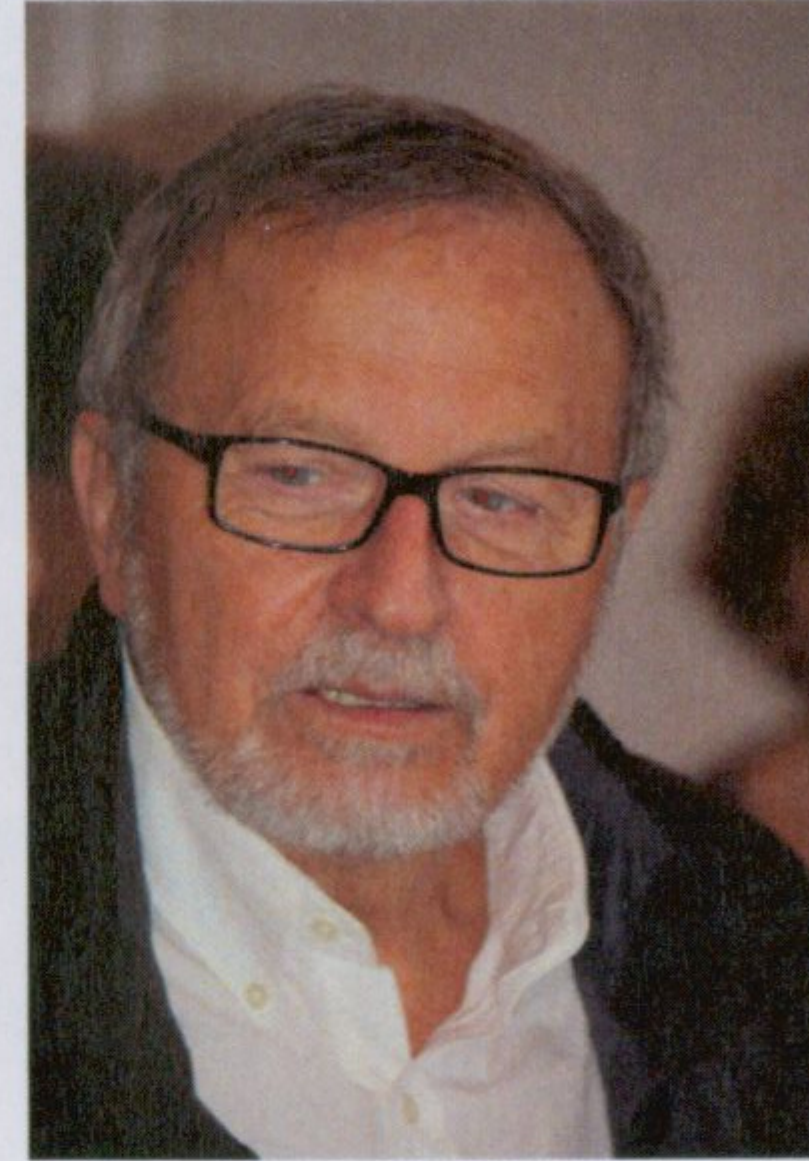
Németh Sándor

Katona Emese

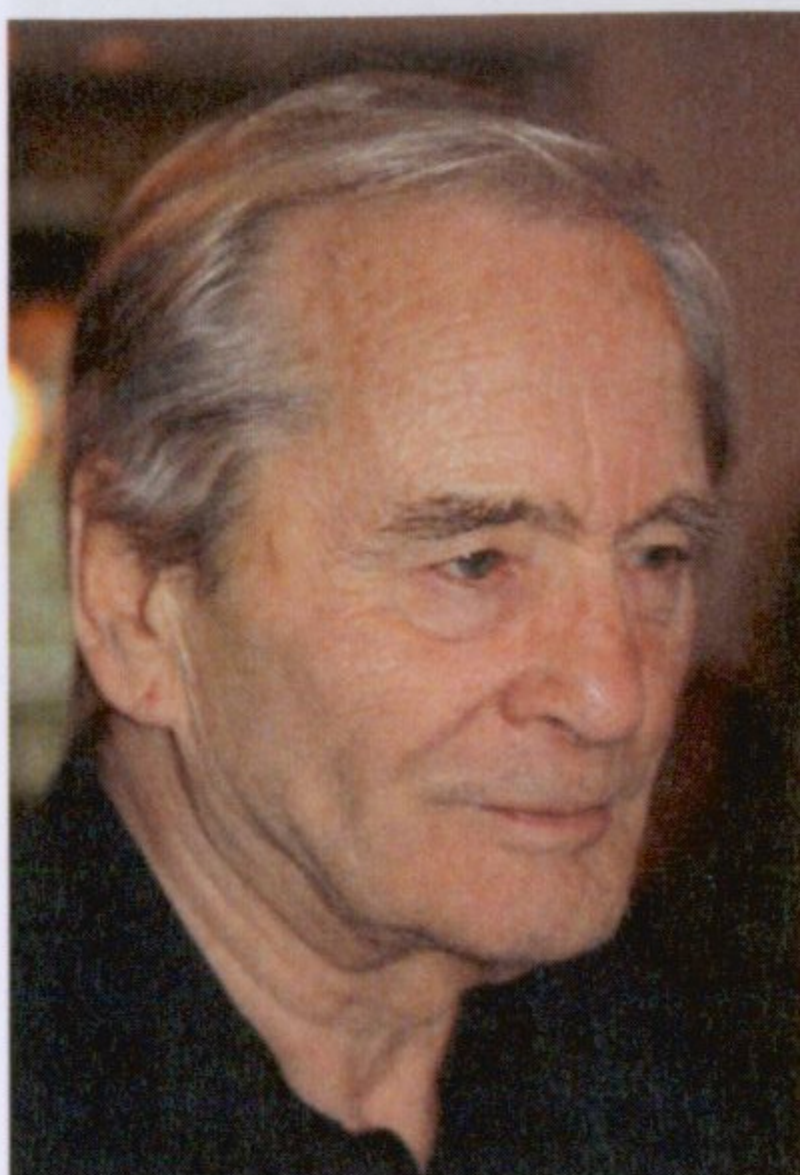
Fekete Jenő

Jordáky Béla

Pitlik Pálházi Katalin

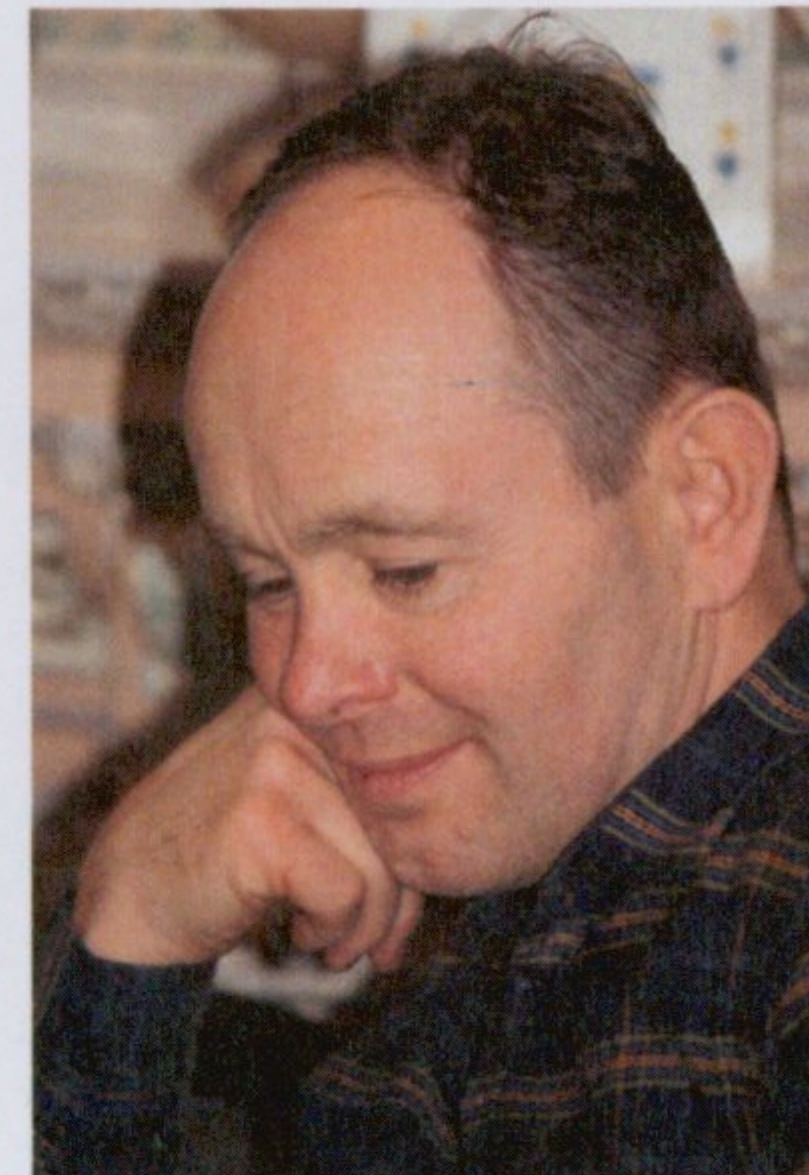
Gaal András

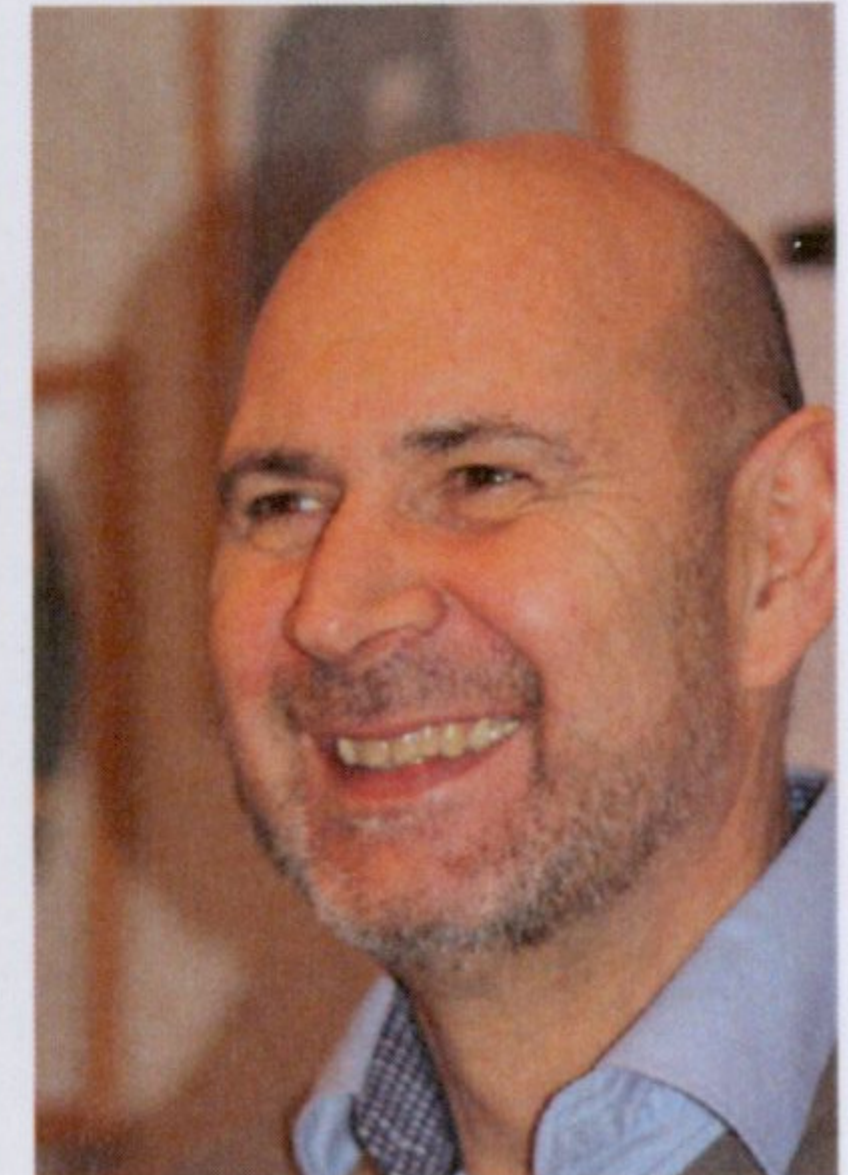
Kis András

Kedvek Veronika

Gaal Imre

ifj. Vaszi Árpád

STRÁLIN PATRIK, aki 1982. február 25-én Boråsban, Svédországban született, vallása lutheránus-evangélikus, és SZENES AMÁLIA, aki 1985. szeptember 19-én Kolozsváron, Erdélyben/Románia/ született, vallása: református, Miután Isten színe előtt kinyilvánították, hogy házasságukat Isten rendje szerint kölcsönös szeretetben és hűségben akarják élni egymással, 2017. április 15-én Tångagårdén, a Södra Vings egyházközséghez tartozó Trogared-kápolnában Isten Igéjével és áldásával egybeköttettek. A házasságkötés szertartását Molnár-Véress Pál lelkész végezte.

SZENES STRÁLIN THOMAS LENNART FERENC, aki született 2016. október 27-én Boråsban, Svédországban, 2017. április 15-én Tångagårdén, a Trogared kápolnában, református szokásrend szerint, a Svéd Egyház szokásrendjének is megfelelően, Molnár-Véress Pál lelkész által a keresztség szentségében részesült. Anyja neve: SZENES AMÁLIA, született 1985. szeptember 19-én, Kolozsváron, Erdélyben/Románia/, vallása református; apja neve: STRÁLIN PATRIK született 1982. február 25-én, Boråsban, Svédországban, vallása lutheránus-evangélikus. Keresztszülők: CSEGEZI LÁSZLÓ, szül. 1947. augusztus 8-án Székelykocsárdon, Erdélyben/Románia/, vallása református; CSEGEZINÉ BARABÁS IRÉN, szül. 1954. március 28-án Marosvásárhelyen, vallása református; CISSI STRÁLIN, szül. 1988. november 22-én Boråsban, vallása lutheránus-evangélikus; HÁKAN BACKMAN, szül. 1982. szeptember 2-án Luleåban, vallása lutheránus-evangélikus.

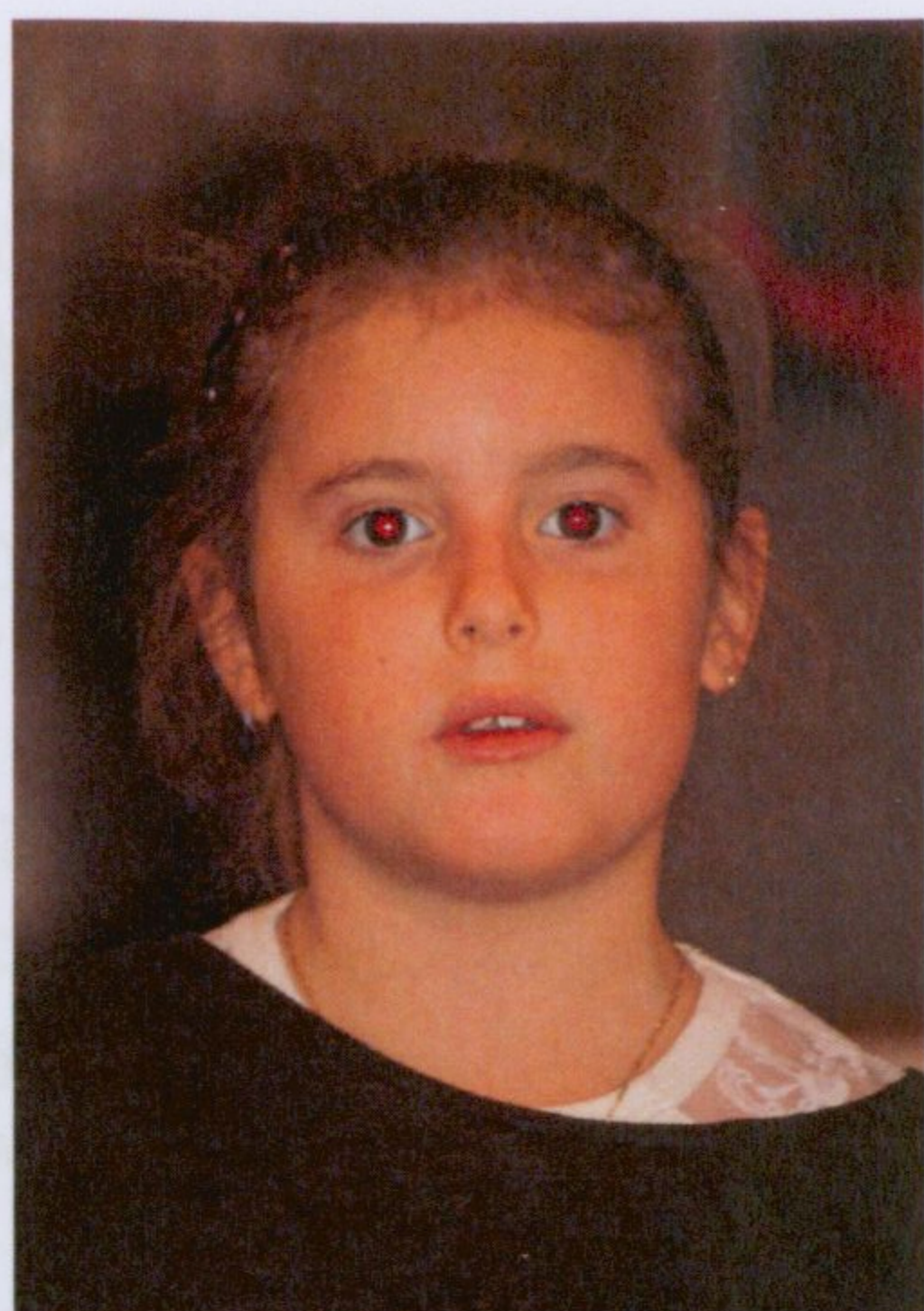
CSATLÓS HUNOR, aki született 2016. október 12-én Helsinkiben, Finnországban, 2017. május 21-én Helsinkiben, a Paavalin kirko-ban református szokásrend szerint, a Finn Egyház szokásrendjének is megfelelően, Molnár-Véress Pál lelkész által a keresztség szentségében részesült. Anyja neve: CSATLÓS (szül. GÁLFI) RÉKA, született 1987. június 5-én Kézdivásárhelyen, Erdélyben (Románia), vallása lutheránus/evangélikus; apja neve: CSATLÓS CSABA, született 1976. június 3-án Marosvásárhelyen, Erdélyben (Románia), vallása református. Keresztszülők: KISS BÉLA, született 1987. február 26-án Dicsőszentmártonban, Erdélyben (Románia), vallása római katolikus; KISS (szül. KELEMEN) HAJNAL, született 1988. december 25-én Marosvásárhelyen, Erdélyben (Románia), vallása református; GÁLFI BOTOND EMIL, született 1991. június 24-én Helsinkiben, Finnországban, vallása lutheránus/evangélikus.

SONNERBORG VANESSA, aki született 2016. október 2-án Göteborgban, Svédországban, 2017. május 14-én Göteborgban, a Szent Jakab templomban református szokásrend szerint, a Svéd Egyház szokásrendjének is megfelelően a keresztség szentségében részesült. Anyja neve: SONNERBORG JEANETTE, született 1988. január 11-én Göteborgban, Svédországban, vallása protestáns/református, keresztelte 1989-ben Koltai Rezső Göteborgban, a Szent Jakab templomban; apja neve: MAHMOUD RAWAND TAHA, született 1989. január 2-án, Kurdisztánban (Irakban), vallása mohamedán. Keresztszülők: SONNERBORG VIVIANNE, született 1994. május 1-én Göteborgban, Svédországban, vallása római katolikus, megkeresztelve Budapesten a Felsőágymányosi Szt. Tádé kápolnában Dr. Terebesi Tibor lelkész által; VARGA SÁNDOR / ALEXANDER, született 1983. december 10-én Debrecenben, Magyarországon, vallása református.

ARACSY BENEC JÓZSEF, aki született 2017. január 11-én Ljungbyben, Svédországban, 2017. június 4-én Ljungbyban, a Ryssbyi Tutaryd-templomban Molnár-Véress Pál lelkész által, az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében a keresztség szentségében részesült. Anyja neve: ARACSY (szül. SÁNDOR) ANNA, született 1984. május 29-én, Székelyudvarhelyen, Erdélyben (Románia), vallása római katolikus; apja neve: ARACSY GÉZA, született: 1981. június 21-én, Kézdivásárhelyen, Erdélyben (Románia), vallása: református. Keresztszülők: ARACSY ANNA-MÁRIA, született 1986. október 21-én, Kézdivásárhelyen, vallása római katolikus; ERŐS ISTVÁN SZABOLCS, született 1984. november 14-én, Székelyudvarhelyen, vallása református; SÁNDOR ÉVA, született 1989. december 15-én, Székelyudvarhelyen, vallása római katolikus; NILSSON JOHAN, született 1986. február 12-én, Ljungbyban, vallása lutheránus-evangélikus.

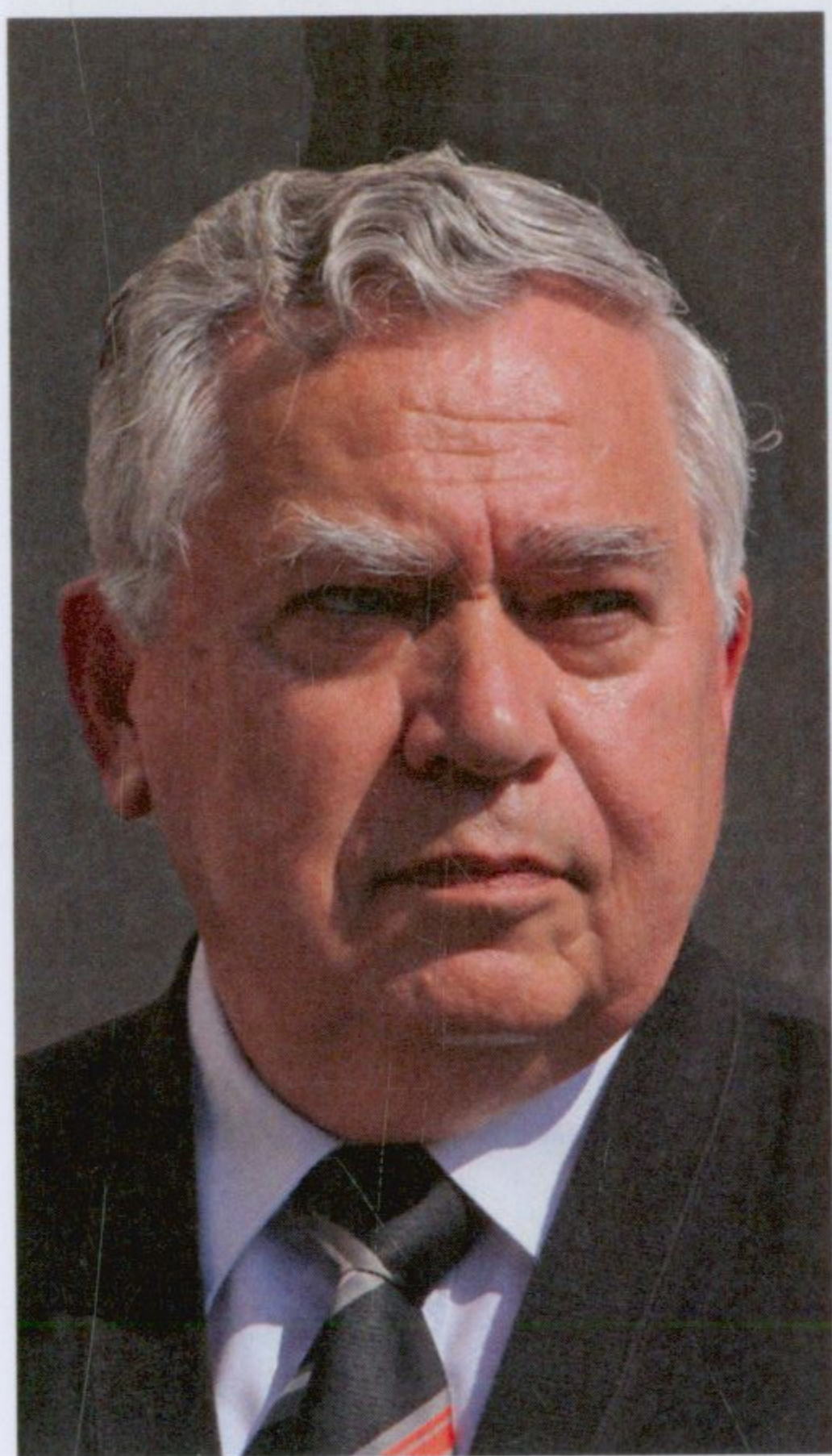
AKKOR ÜNNEP AZ ÜNNEP

Västeråsban ugyanúgy mint Ljungbyban, Uppsalában vagy Tallinnban akkor ünnep az ünnep, ha nem csak külsőleg öltünk magunkra ünnepi gúnyát, hanem belülről, lélekben érezzük szükségét annak, hogy „az ünnepnapot megszenteljed!” Nem kell hozzá nagy készülődés, csak egy kis próba, egy éneknek vagy versnek felidézése, egy hangszer megszólaltatása, egy kiállítás képeinek falra aggatása, s ami mindennél fontosabb: az

együttlét – klubban, egyesületben, gyülekezetben vagy családi körben egyaránt. Az együttlét örömét az tudja teljessé tenni, ha a nagyok meghallgatják gyermekeik remeklését, ha a kilencvenet taposó „dédi” a csak néhány hónapos dedunokájában gyönyörködik, s ha az ifjak rácsodálkoznak, mily szépen szól a dal, ha a felnőttek különböző szólamai egybecsengve dicsérik az Urat. Ilyen volt az ünnep idén is, sok helyütt Svédországban, amiért ehelyt is köszönetet mondunk minden „önkéntesnek” aki szívvvel, szájjal, lélekkel hozzájárult egyházi és nemzeti ünnepeink megszenteléséhez, méltó megünnepléséhez.

REFORMÁCIÓ A MAGYAROKNÁL*

Mivel nagyon általános tárgyról szól, előadásom csak ismertetés lesz. Azt is előre szeretném bocsátani, hogy nem fogom – nem is tudnám – az egész magyar reformációt a maga folyamatában vázolni. Fogok ugyan a folyamatokra, a történések értelmezésére nézve néhány elvi kitérőt tenni, de ezek sem tesznek ki összefüggő egészet. Ismertetésem a magyar reformáció néhány főbb vonására, jelentős helyszínére és kiemelkedő személyiségére fog rávilágítani.

1. A REFORMÁCIÓ SZELLEMI ELŐZMÉNYEI

Rég túl vagyunk azon a hamis nézeten, hogy volt egy sötét középkor, amelyben minden rossz volt, majd jött Luther és Kálvin, és azóta minden világos. A középkorban, különösen annak végén, sok jó dolog történt. Ezek közül hármat emelek ki.

A) Az első a *reneszánsz* és annak irodalmi vetülete, a *humanizmus*. A középkor végi királyi, fejedelmi udvarokban, s azok mintájára a magyar főurak vidéki váraiban és kastélyaiban is reneszánsz költészet, építészet, festészet dívott, s ezeket kiegészítette egy választékosabb öltözködés, viselkedés- és étkezési kultúra. Még a vadászat és a tánc is az olasz, francia és német szokásokhoz igazodott. Kiemelkedő példája volt ennek a Mátyás király udvara, de másfél száz év múlva még Bethlen Gábor művelődéspolitikáját is meghatározta a reneszánsz. A humanizmust pedig elsősorban a felső papság köreiben fedezhetjük fel. A középkori egyszerűbb latin helyett a római klasszikusok, Tacitus, Cicero stb. nyelvén kellett írni, olvasni és beszélni. A Biblia

eredeti nyelvei – elsősorban a görög – iránt is megnőtt az érdeklődés, a humanizmus jelszava értelmében: „Vissza a forrásokhoz!” – értve ezen a művelődés ókori forrásait.

B) Hogy jutott el a humanista kultúra, majd a reformáció sok felismerése Magyarországra? Elsősorban a *középkori egyetemjárás* – szakszóval: a peregrináció –, másodsorban a háborúk, és a kereskedők révén. Tonk Sándor kolozsvári történész ezernél több olyan magyarországi és erdélyi peregrinust azonosított, aki 1500 előtt a padovai, bolognai, párizsi, kölni, bázeli, heidelbergi, bécsi, prágai, krakkói és wittenbergi egyetem diákja volt. Aránylag nagy szám; hazánk akkori lakosság-számát és a területi szórását figyelembe véve – becslésem szerint – minden nagyobb városunkban, püspöki központunkban volt folyamatosan 3-4 egyetemet járt literátus ember, aki Nyugatról hazajöve kódexet, könyvet, tudást és eszméket hozott magával (többnyire patrónusának, egyházi előljárójának), s még a mezővárosokba, főúri udvarokba is jutott belőlük. Kedvet csináltak, tradíciót teremtettek a későbbi tömeges egyetemjáráshoz, amely a 19. század közepéig éltető intézménye maradt a magyar egyházi és nem egyházi művelődésnek.

Nem középkori, hanem jóval későbbi példával szemléltetem a nyugati egyetemekre járás jelentőségét. A 18. század derekán a bécsi udvar azzal nehezítette a protestáns ifjak peregrinációját, hogy mindenkinek „passzust” kellett szereznie, anélkül nem utazhatott tovább. Az udvari bürokrácia sokszor hetekre, hónapokra nyújtotta az utazás engedélyezését. Ezzel, s a költséges bécsi tartózkodással akarta kedvét szegni, és rávenni: inkább térjen haza, minthogy tovább várakozzék. Ekkor tájt írta haza egy erdélyi diák: „Ha ebben az igen drága Bécsben hónapokat kell is eltöltenünk, mi a legnagyobb nyomorúság között is kitartunk, és passzus nélkül nem távozunk innen. Mert a mi kicsi Erdélyországunk legeldugottabb eklézsiájában is kisebbségnek tartják, ha az ő papjuk legalább egy-két külhoni akadémián nem járt...”

C) A humanizmus és a nyugati egyetemek eszmei hatása elsősorban a nagyobb városokra, fejedelmi és főúri udvarokra terjedt ki. A reformáció harmadik előzményeként számon tartott *ferences és huszita mozgalom*

*Juhász Tamás kolozsvári teológiai professzor Reformáció a magyaroknál című diavetítéssel kísért előadása 2017. április 8-án, a Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetségének Holzhausenben tartott Presbiteri Konferenciáján hangzott el.

viszont széles néprétegekre is nagy hatással volt. A ferencesek (és a husziták is) magyarul prédikáltak, a Biblia szerint tanítottak, és szerénységből, alázatból példát mutattak. Reformátoraink közül többről tudjuk, hogy ferences volt, például Sztáray Mihály és Szkhárosi Horvát András. Két szerémségi huszita pap, Félegyházi Tamás és Újlaki Bálint az 1420-as években, a moldovai Tatros várában a Bibliát is magyarra fordította. Ebből az úgynevezett „huszita Bibliából” három 15. századi kódexben maradtak fenn részletek: a Müncheni, a Bécsi és az Apor kódexben. Az első magyar Biblia korban egyidős az első angol és német fordításokkal, s az összes többi európai nyelvet megelőzte!

2. A MAGYAR REFORMÁCIÓ POLITIKAI HÁTTERE

„Meghalt Mátyás, oda az igazság” – tartja a közmondás, s ezt úgy is át lehet írni, hogy „meghalt Mátyás, oda a biztonság”. Ami Luxemburgi Zsigmondnak, majd a Hunyadiaknak száz éven keresztül sikerült – tudniillik a hódító oszmán birodalmat távol tartani (de így is fogalmazhatnánk: az akkori migránsokat az ország határainál feltartóztatni), azt sem II. Ulászló, sem II. Lajos nem tudta. Az 1526-os mohácsi csatában elesett a király is, két érsek, öt püspök, számos főúr – az ország a szó szoros értelmében fejét vesztette. Az előre nyomuló török, a magyar trónra erőszakkal törő Habsburg seregek kettős szorításában csoda, hogy egyáltalán maradt valami az országból, és maradt életben magyar népesség. A Habsburgok hátba támadták az országot, elfoglalták Budát, ahonnan a frissen koronázott I. (Szapolyai) János király űzte ki őket. Ám nemsokára Szulejmán szultán vette „szárnyai alá” a magyarokat és szállta meg – csellel – a fővárost.

Két erős lelkű uralkodó királyné – II. Lajos özvegye, Habsburg Mária (1505–1558) és I. János özvegye, Jagelló Izabella (1519–1559) – persze nem szállhatott szembe a törökkel, de a megmaradt lojális főurakra támaszkodva minden erővel igyekezett az udvar (ami azt jelentette: az ország) életét őrizni. Mindkettő hithű katolikus volt, de humanista tudósok, protestáns főurak is voltak környezetükben. Ezért a gyorsan terjedő lutheri majd helvét hitű papokat és tanokat nem, vagy kevéssé üldözték. A budai országgyűlés hozott ugyan 1525-ben olyan rendeletet, hogy a lutheránusokat meg kell égetni, s volt is néhány máglyahalál, de a pogány veszedelem közepette már nem tudtak a rendeletnek úgy érvényt szerezni, mint például Itáliában, Franciaországban vagy Németalföldön, ahol százával égtek a máglyák.

Az ország népe három királyt uralt: a Dunántúlon a Habsburg főherceget (aki sokszor egy személyben német-római császár volt, és a magyar koronát is vagy viselte vagy bitorolta, tehát magyar király is volt), a délvidéken, Szlavóniában és a Duna–Tisza közén a török szultán budai helytartóját, míg a Tiszántúlon, a temesi bánságban, Erdélyben, Máramarosban és a Felvidéken (a Szepességben) az erdélyi vajdát, majd fejedelmet. Utóbbi a Porta adófizetője volt – ennek fejében gyakran békén hagyták.

Egységes királyság híján a köznép és a köznemesség azoknak a helyi oligarcháknak a közvetítésével tapasztalta meg az uralmat, akik hol ide, hol oda húztak ugyan, de többé-kevésbé védelmet nyújtottak a reájuk bízottaknak. Ezek között egyre többen fogadták el a protestáns hitelveket és engedték meg vagy éppen szorgalmazták az istentiszteleti reformokat, elsősorban a két szín alatti úrvacsorát. Jó néhányan a nép és a protestáns papok

Buda legkorábbi ismert ábrázolása Hartmann Schedel Világkrónikájában (1493)

igazi patrónusai voltak: Petrovics Péter erdélyi helytartó, Drágfi Gáspár, Perényi Péter, Nádasdi Tamás, később a Báthory és a Rákóczi család ismert tagjai. A patrónus szerepe ott volt fontos, ahol törvényesen, vagy nem-hivatalosan működött a „cuius regio, eius religio” [= akié az ország, azé a vallás] elv. Ez belső Erdélyben ismeretlen volt: a székelyek, a szászok és a magyar nemesség körében a helyi közösségek nagyobb szabadságot élveztek, elsősorban a lelkészválasztás jogát.

Mindent összevetve: Magyarországon siralmas korszak volt a 16. század. Érdemes idézni Belényesi Gergely 1545-ben Kálvinnak írt leveléből:

„(János) király idejében némely város Magyarország megmaradt részében az Isten ígését befogadta, most pedig a király halála után néhány zsarnok nemes jött be, akik a törökök minden kegyetlenségét és Magyarország szerencsétlenségét az evangéliumra hárítják, azt állítván, hogy a sok rossznak ez az oka. Ezért csudálatos módon dühösködnek a keresztyének (a protestánsok) ellen. Néhány nappal előbb egy keresztyént megégettek, más polgároknak javait és birtokait ragadták el; némelyeket tömlöcbe vetettek, ami ezelőtt sohasem történt. S azok a szerencsétlen keresztyének, jóllehet oly nagy csapásokat szenvedtek, még sem állottak el attól, hogy az Isten ígését hallgassák és prédikálják életüknek és összes javaiknak a veszedelmével. Midőn én ezt hallom és meggondolom, nem tartóztathatom magamat a legnagyobb gyásztól. Bár testileg távol vagyok azoktól, de lelkemmel ott vagyok náluk és velük együtt szenvedek. ...

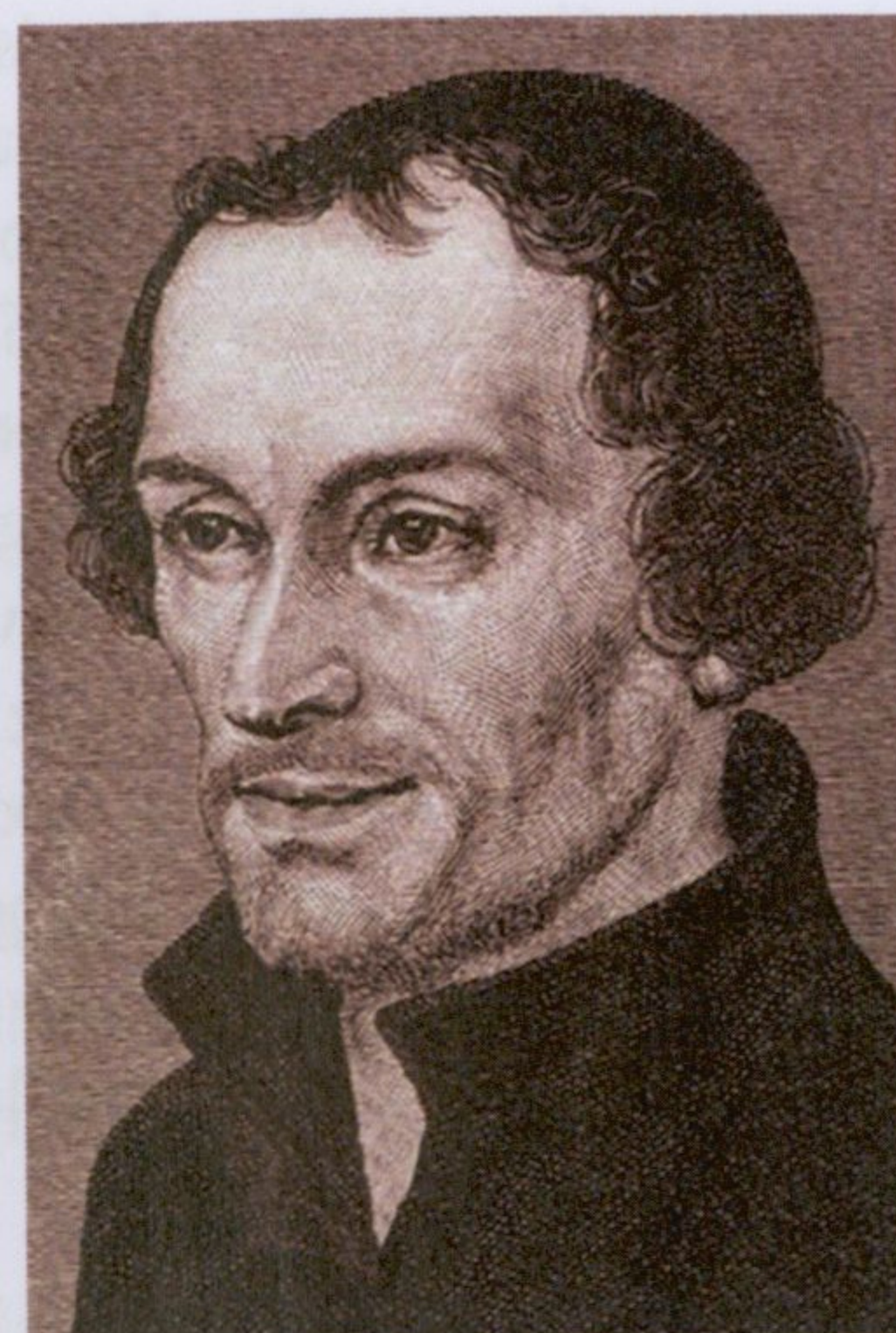
Midőn hazámnak ennyi csapását látom, hozzátartozóimnak levele által intette, azután a szegénységtől is szorongattatva, elhatároztam, hogy a legközelebbi vásárnap visszaindulok hazámba, hogy az elnyomott egyháznak szolgálhassak. Hogy az életemet vagy halálomat kívánja-e, azzal nem gondolok, csak Isten dicsőségére legyen szolgálatom. Bár tisztán látom a veszedelmet, mely egyfelől a töröktől, másfelől a zsarnokoktól és az igazság üldözőitől fenyeget, azzal mégsem törődöm, és az elhatározott utazással föl nem hagyok.” (Ford. Szabó József)

3. A NÉMET ÉS A HELVÉT REFORMÁCIÓ

Köztudott, hogy – az 1517-es lutheri „szikrát” követően – öt kiemelkedő reformátor munkássága nyomán bontakozott ki az európai reformáció. Személyes és irodalmi hatásuk itatta át magyar reformátorainkat s rajtuk át egész népünk lelkét is. Luther Márton (1483–1546) és

Luther Márton 1483–1546

Melanchthon Fülöp 1497–1564

Melancthon Fülöp (1497–1560) a szászországi reformáció nagyjai, Zwingli Ulrich (1484–1531), Kálvin János (1509–1564) és Bullinger Henrik (1504–1575) pedig a helvét reformáció főemberei voltak.

Huldreich Zwingli 1484–1531

Kálvin János 1509–1564

Heinrich Bullinger 1504–1575

A reformáció a magyaroknál mindkét irányból kapta az indítást, a német reformációtól Melancthon révén, a helvét reformációtól Bullinger révén. Heinrich Bullingernek mintegy 12 ezer leveléről tudunk, amelyeket a reformáció dolgában a legkülönbözőbb európai országokban lévő tanítványainak és egyházaknak címzett. Egyedül több levelet írt, mint a másik négy reformátor összesen.

Isten csodája volt az, hogy bő fél évszázad alatt szinte az egész magyarság evangéliumi protestáns hitre tért.

Három megjegyzést kell tennem a reformáció átvétele dolgában.

Az első az *ingasor törvénye*. Ahogy a meglökött inga a sor végén lévő társát lendíti legmagasabbra, úgy hatott a szászországi, majd közép-németországi, rajnai, németalföldi, illetve a francia és svájci reformáció Magyarországon és Erdélyben sokkal eredményesebben, mint a közbeeső országokban: Bajorországban és Württembergben, Ausztriában és Csehországban, sőt, még a Dunántúlt is ideértve. Ez nem egyedi eset, történt ilyen hatás a történelemben korábban is, később is.

A második az a megmagyarázhatatlan *lelki éhség és istenfélelem*, amely a külső sorscsapások között óhatatlanul feltámadt az emberekben, így a magyarokban is. A középkor végén Európa szerte indultak olyan népi mozgalmak, amelyek mögött lelki ébredést lehet keresni (újabb szerzetesmozgalmak, „begin-közösségek”, devotio moderna), de nálunk ez nem intézményes keretben zajlott, s így az evangéliumi hitű prédikátorok, evangéliumi egyházak jelentették az istenkereső lelkeknek a lelki-szellemi menedéket.

Ennek beszédes példája az a fiatal budai polgár, Macarius (Bódog) Józsa, aki az 1530-as évek végén és az 1540-es évek elején wittenbergi peregrinációba ment (ott elsősorban Melanchthont hallgatta, aki ékes latin nyelvet használt, míg Luther a magyaroknak kevésbé ismert német nyelven adott elő), majd hamarosan Zürichben Bullingert is felkereste. Ez a fiatalember időközben elvesztette hazáját, szülővárosát, Budát is elfoglalta a török. Egyszerűen nem volt már otthona, de mintha a földi otthon kevésbé érdekelte volna, csak „ingázott” a két reformációs központ között, legfőképpen az úrvacsora helyes magyarázatát keresve.

A magyar reformáció harmadik sajátossága a reformátusokról szól. Ez pedig az, hogy *a reformátusok nem kálvinisták*, még ha a „napnyugati Kálvin tilalmas tanítását” (Csanádi Imre) követik is. Bevett nevük és jelzőjük, szinte a 20. század kezdetéig az volt, hogy *helvét hitvallású reformátusok*. Ebben a névben a „helvét” szó először a Második Helvét Hitvallásra utal, amelyet Bullinger Henrik, Zürich városának második nagy reformátora írt. Bullingernek Zwinglit is, de még Kálvint is felülmúló hatása volt a magyarokra.

1551-ben magyar prédikátor kérésére válaszolva olyan terjedelmes levéllel – egész tanító irattal – felelt, amely terjedelmében is, tartalmában is közel áll a tizenöt

évvel később megjelent Második Helvét Hitvalláshoz. A levél, amelyet a „magyarországi és erdélyi lelkipásztoroknak” címzett, nyolc éven át kéziratban terjedt, úgy olvasták sokan. Majd 1559-ben különös véletlen egybeesés (vagy inkább mondjuk így: Isten gondviselése) folytán egyszerre két, egymástól távoli helyen is megjelent, Mosonmagyaróváron és Kolozsvárt. Nyugodtan állíthatjuk, hogy ez a Bullinger-féle irat nagy mértékben hozzájárult az éppen akkor zajló heves úrvacsora-vitában, és a tíz év múlva bekövetkező felekezetekre tagolódás folyamatában az álláspontok tisztázásához.

Bullinger és Zürich hatása mellett az ország nevére, Helvéciára, azaz Svájcra is vonatkozik a *helvét* jelző. Tudvalevő, hogy maga Kálvin tiltakozott az ellen, hogy követőit, még kevésbé azokat a gyülekezeteket, amelyek átvették a genfi örökséget, „kálvini” vagy „kálvinista” jelzővel illessék. Ebben a reformátusok szerencsésebbek a lutheránusoknál, mert ők mind hit-állásuk, mind egyházuk megnevezésébe odatették Luther nevét. (Szerintem, ha tudná, ő sem örülne ennek.) A *helvét hitvallású* protestánsokat világszerte két néven emlegetik: reformátusok vagy presbiteriánusok.

4. AZ ERDÉLYI SZÁSZOK REFORMÁCIÓJA

Az erdélyi szászok már letelepedésük óta (II. Géza és II. András) kiváltságokat élveztek, széleskörű politikai és egyházi autonómiájuk volt. Erdélyben városi polgárság csak a szászok alapította városokban volt, így köztük gyorsabban hódítottak az evangéliumi tanok. Már az 1520-as években voltak Luthert és Melanchthont követő prédikátorok, ahogy Hel-tai Gáspár írta később: „Az 1520-as években villámlani kezdett Isten igéje Erdélyben”. Brassó és Nagyszeben volt a két jelentős szász központ. A brassói Johannes Honterus (1498–1549) nevéhez fűződnek a reformációs változások, az ő istentiszteleti rendtartását (Reformatio Coronensis, 1543) veszik át hamarosan a szebeniek is. 1553-ra teszik az erdélyi

Johannes Honterus 1498–1549

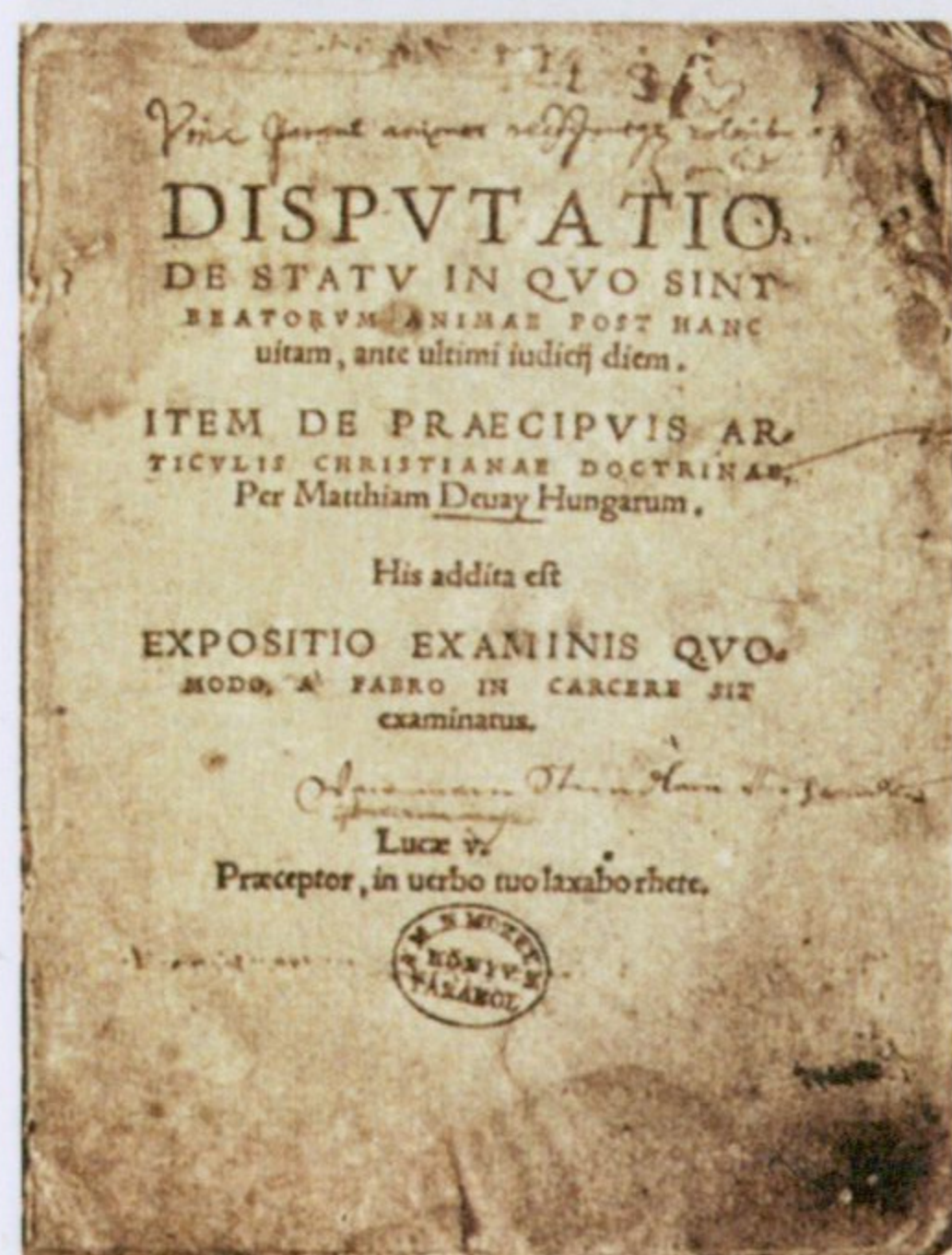
szász evangéliumi egyház megalakulását. A tanítás melanchthoni, az istentisztelet lutheri, az egyházi szervezet középkori. Első püspöke Paul Wiener, akit a volt szebeni főlelkész, Matthias Hebler, majd Lucas Unglerus követte. A 17. század elején erősödik a lutheránus orthodoxia, és ez lassan kiszorítja Melanchthon korábban erős, de engedékenyebb hatását. A szász prédikátorok nemcsak a Confessio Augustana Variatát, de helyel-közzel még a Heidelbergi Kátét is használták a tanításban és az igehirdetésben. Ezt az 1612-es medgyesi zsinat megtiltotta.

A szászföldi reformáció nem csak a latin nyelv községe okán, de két más vonalon is hatott az erdélyi magyarok reformációjára. Mivel a reformált gyülekezetek szervezkedése abban állt, hogy átvették a középkori egyházszervezet területi beosztását, s még funkció-elnevezéseit is, a szász püspök joghatósága (egészen 1895-ig!) kiterjedt a területén élő és időközben reformátussá lett magyar gyülekezetekre is. (És vice versa: Észak-erdélyi református esperesség jurisdictiója alá szász lutheránus gyülekezetek is tartoztak.) Gyakori volt az is, hogy az ugyanazon községben élő lutheránus szász és magyar református gyülekezet ugyanazt a templomot használta.

A szász–magyar kölcsönhatások még erősebbek voltak ott, ahol a szászok és magyarok közösen éltek, mint például Gyulafehérváron, Nagyenyeden, Tordán, Kolozsváron és Nagybányán. A város vezetését és a tanácsban használatos nyelvet felváltva gyakorolták, s ez így történt a reformáció átvételével az egyházban is. Kolozsvár reformációja is szász plébános, illetve szász prédikátorok nevéhez köthető, akik félig vagy egészen magyarokká lettek: Wolfhard Adorján (1491–1544) és Heltai Gáspár (1510–1574). Közéjük számítható Dávid Ferenc (1520–1579) is, akit születésekor Franz Hertel néven anyakönyveztek.

5. ELSŐ REFORMÁTORAINK

Dévai Bíró Mátyást (1500–1545) az első magyar reformátornak nevezik, az evangélikusok pedig ezt a címet

Dévai Bíró Mátyás (1500–1545)
egyik művének címlapja

adták neki: „A magyar Luther”. Hányatott sorsú, buzgó hitű pap volt, aki nagyon jó vitakészséggel rendelkezett, de Lutherrel ellentétben nem heves vérmérsékletű, hanem inkább Melanchthonhoz hasonló, nyugodt és kiegyensúlyozott vitapartner volt. Szapolyai János udvarában, Budán kezdte reformátori munkásságát. Wittenbergben tanult Melanchthon mellett, majd itthon Kas-

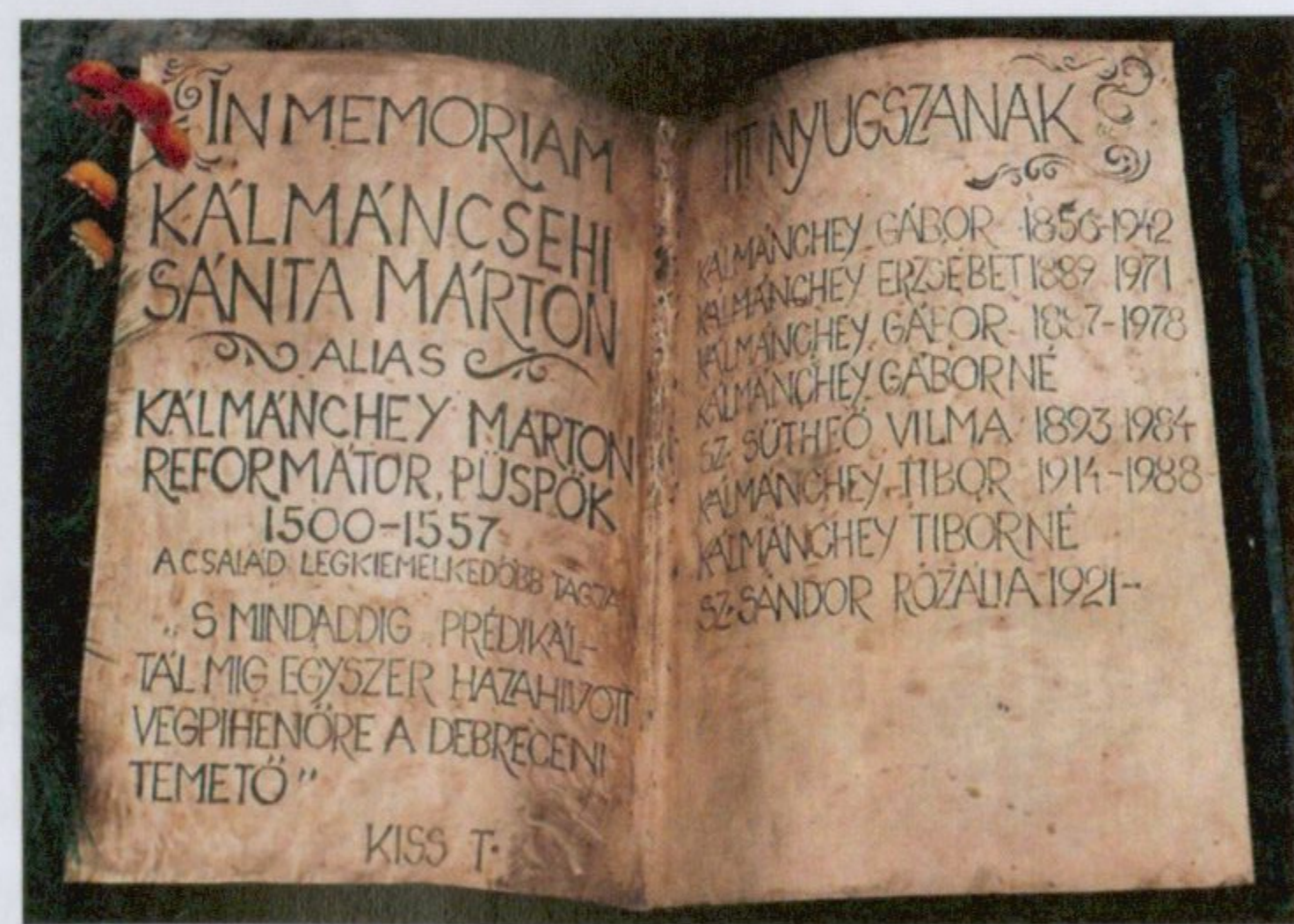
sán lelkeszkedett, bevezette a két szín alatti úrvacsorát. Elűzték, ekkor Sárváron, Nádasdy Tamásnál talált menedéket. Itt írta vitairatát is. Perényi Péter udvari lelkésze, majd Drágffy Gáspár vette oltalmába. 1542-ben újra Wittenbergben találjuk, ahol – mint ő maga írta – hazája sorsa feletti nagy keserűségében csak Melanchthon tudta némileg megvigasztalni. Hazajövele után Debrecen prédikátorává választották. 1545-ben halt meg.

Gyerekkorom vallásóráin egyháztörténelem-leckéink is voltak. Akkor hallottam – vagy régi iskolai tankönyvben olvastam – az alábbi anekdotát. Dévai Bíró Mátyás a katolikus papal vitázott a vásáros nép előtt. A nép elvárta, hogy akinek bizalmat szavaz, nem csak tudós legyen, de hitében rendíthetetlen is. Rendíthetlenségük bizonyítására mindkét papot felállították egy-egy puska poros hordóra, amelynek kanócat meggyújtották. Aki tovább marad a hordón állva, annak hite szilárdabb. A nép Dévaira szavazott, mert Dévai tovább bírta cérnával...

Kálmáncsehi Sánta Márton (megh. 1557) fiatalkoráról nem sokat tudunk. A krakkói egyetemen tanult, hithű, hitéért kiálló pap volt, fiatalon Gyulafehérvárra került, ahol kanonok lett. Mint a káptalan tagját, és mint iskolagazgatót 1538-ban azzal bízták meg, hogy a segesvári disputa egyik bírása legyen. A hitvitát I. (Szapolyai) János király kezde-

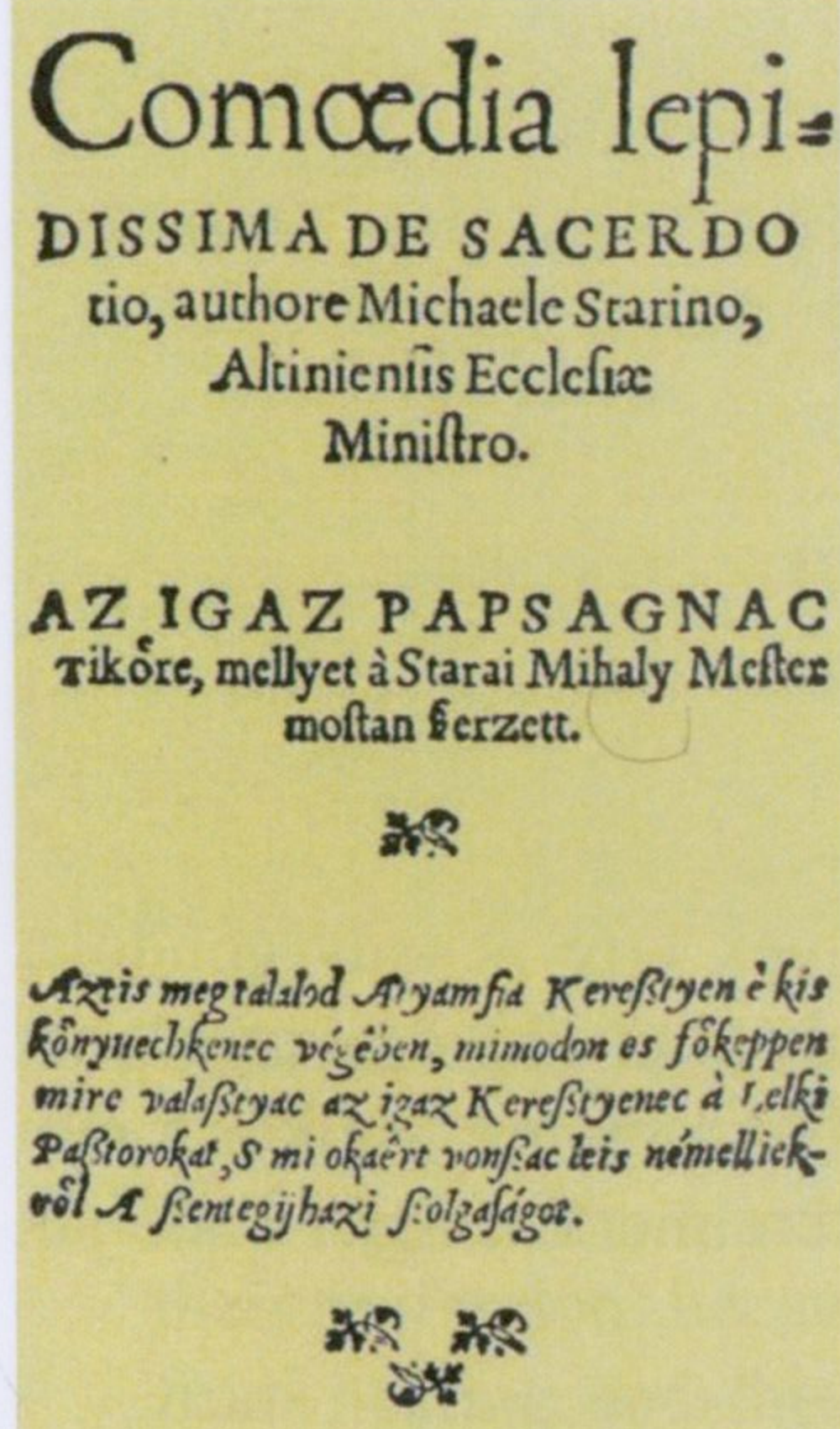
ményezte a kassai Szántai István ellenében, akinek ellenfele Szegedi Gergely nagyváradi pap volt. A disputa végén Kálmáncsehi arra kérte a királyt, hogy mentse fel őt

tisztsége alól, mert az ügyben nem kívánt ítélni. A protestantizmus követője lett, Beregszász, Munkács, Sátorlajaujhely, végül Debrecen prédikátora lett. Szigorúan merev zwingliánus és kálvini nézetei miatt gyakran került összetűzésbe lelkész társaival. Petrovics Péter (János Zsigmond egyik gyámja és Izabella királyné száműzetése után fejedelmi helytartó) támogatta Kálmáncsehit. Erdélybe hívta, ahol Kolozsvárt az ottani lelképásztorokkal (köztük Dávid Ferencsel) hitvitát folytatott az úrvacsoráról. Zwingli racionalizmusát követve az úrvacsorát fatányerről és fakupából osztotta. Ebben viszont nem sokan követték. Hatására a kolozsváriak 1556-ban a templom-

Kálmáncsehi Sánta Márton (megh. 1557)
síremléke a debreceni temetőben

ból kihordták az oltárokat. Petrovics Péter az akkoriban alakuló tiszántúli esperesség szuperintendensévé tette. 1557-ben halt meg.

Sztáray Mihály *Az igaz papságnak tüköre* c. művének címlapja

ban és Baranyában hirdette az evangéliumot. Állítólag 120 gyülekezet vette át az ő hatására a lutheri eszméket és lett protestánssá. Számos munkája maradt fenn, sok csak töredékesen, de így is képet alkothat a mai olvasó gazdag irodalmi és énekszerzői munkájáról. Bibliai és egyháztörténeti olvasmányait nem csak oktató hangvételű énekekbe, hanem közönség előtt játszható drámai formába is öntötte. Énekeit, jeleneteit előbb ő maga adta elő.

Vallásórás koromban nemcsak Dévai Bíró Mátyás puskaporos hordója vagy Kálmáncsehi Sánta Márton fakupás úrvacsorája fogta meg a képzeletemet, hanem Sztáray Mihály hegedülő igehirdetési módja is. Felment a templomdomb-ra, elővette a hegedűjét, s ahogy egykor a regösök megénekelték a hősök, fejedelmek vitézi tetteit, úgy énekelte meg zsoltárokból, lelki énekekben a bibliai hősök, szentek, egyháztörténeti mártírok példáját. A nép pedig körülvette, és hallgatta őt, majd bement vele a templomba, s ott a prédikációját is meghallgatta. Máskor keresett szereplőket, megtanította nekik, mit mondjanak, s előadta velük együtt bibliai és egyháztörténelmi dráma-jeleneteit is.

Az így létrejött gyülekezeteket egyházmegyévé szervezte, amelynek ő lett az első szuperintendense (püspöke). Ezt a tisztséget később Szegedi Kis István vette át tőle. Délvidékről (Laskóról) előbb Gyulára, majd ismét Sárospatakra ment, ahol a közben kálvini utakra lépett gyülekezetek közül a megmaradt lutheri hitűeknek lett a

Sztáray Mihálynak (megh. 1575) előbb említett reformátor társainál még hányatottabb élete volt. Ferences szerzetes, majd pap volt, Padovában tanult. Luther hatására a reformáció eszméit kezdte hirdetni, s ugyancsak az ő példája nyomán meg is nősült. Előbb Sárospatakon működött, ahol társul szegődött Kopácsi Istvánhoz (megh. 1562), s ketten vetették meg a pataki iskola, a későbbi kollégium alapjait. Ismeretlen okokból a török hódoltsági területre került. Szlavóniában és Baranyában hirdette az evangéliumot. Állítólag 120 gyülekezet vette át az ő hatására a lutheri eszméket és lett protestánssá. Számos munkája maradt fenn, sok csak töredékesen, de így is képet alkothat a mai olvasó gazdag irodalmi és énekszerzői munkájáról. Bibliai és egyháztörténeti olvasmányait nem csak oktató hangvételű énekekbe, hanem közönség előtt játszható drámai formába is öntötte. Énekeit, jeleneteit előbb ő maga adta elő.

pásztor. Utoljára Pápán volt prédikátor, s innen Sopronba hívták, de nem ment. Négy év múlva ő maga szeretett volna a soproni magyar lutheránusok lelkésze lenni, de mást választottak, nem őt. Könnyen lehet, hogy vitakozó, izgága természete miatt (amihez állítólag a gyakori borivás is társult) mellőzték őt. A képen egyik kétnyelvű (latin és magyar) erkölcsi oktató könyve, „Az igaz papságnak tükre” címlapját látjuk.

Szegedi Kis István (1505–1572) életéről azért tudunk másnál többet, mert Skarica Máté (1544–1591), tanítványa, később pedig prédikátor társa megírta életrajzát. Az eddigiek között a legtudósabb reformátorunknak kalandos, sok szenvedéssel teli élete volt. Lippán és Gyulán járt iskolába, ahol segédtanító is volt. Majd a bécsi, a krakkói és a wittenbergi egyetemen tanult. Ez utóbbin a kolozsvári Heltai Gáspárral egy időben járt. Luther és Melanchthon szárnyai alatt doktorátust is szerzett 1543-ban. Hazatérése után főleg török hódoltsági területen működött mint rektor és prédikátor (Csanádon, Gyulán, Cegléden, Békésen, Mezőtúron). 1552-ben Tolnán Sztáray Mihály lelkésszé szentelte. 1554-től laskói pap és még ugyanabban az évben az új baranyai egyházmegye szuperintendense. 1558-tól kálmáncsai prédikátor. 1561–1563 közt Pécsen és Szolnokon török fogságban volt. Mező Ferenc kereskedő azzal a feltétellel váltotta ki, hogy Ráckevén lesz lelkész (1564). Itt működött haláláig és innen látta el szuperintendensi hivatalát is. Főleg mint egyházszervező nevezetes. Latin nyelvű teológiai munkái Genfben és Bázelen jelentek meg. Leghíresebb közülük a *Loci Communes* című dogmatika Bázelen és Genfben is megjelent, húsz év alatt összesen 5 kiadást ért meg, korának egyik legnépszerűbb teológiai tankönyve lett.

Szegedi Kis István (1505–1572) mellszobra Szegeden

Szegedi Kis István (1505–1572) *Loci Communes* c. művének címlapja

6. AZ ERDÉLYI UNITARIZMUS

A magyar reformáció történetének legjelentősebb napja 1568. január 13-a volt. Az erdélyi unitárius egyház tíz esztendeje minden évben saját ünnepeként üli ezt, mint a vallásszabadság napját, s egyben a magyar unitárius egyház „születésnapját”. Joggal teszi, mert az 1568-as tordai országgyűlés mondta ki először tételesen a négy bevett vallás elismerését, s az is igaz, hogy az 1560-as évek végére tehető az erdélyi unitarizmus nagyjainak leghevesebb irodalmi vitái, és az egyházzá alakuló felekezet harca az elismertetésért. Vagy, így is mondható – református szempontból –: ezekben az években folytatta Méliusz Juhász Péter, Szegedi Kis István és több társa Dávid Ferenc ellenében azt a dogmatikai harcot, amely során a két tábor, megegyezni nem tudván, külön is maradt és külön egyházzá szerveződött. Ez a küzdelem a Biblia értelmezése körül folyt, az isteni hármasegység és Krisztus istensége tárgyában. Mindkét fél az egyházi tan és igehirdetés tisztaságát és a hit szabadságát védte. Viszont sok filozófiai előfeltétel is megszabta gondolataikat. Az akkoriban a francia, német, majd németalföldi teológusok által is használt ellentétes módszerek (az Arisztotelész-féle racionális és a Ramus-féle pragmatikus módszer) is befolytak ebbe a vitába. A teológiának a filozófia segítőtársa volt mindig. Ebben az esetben, mert a filozófia kerekedett felül, inkább ártott.

A tordai vallásbéke jelentősége azonban jóval több, mint az unitárius egyház létrejötte. Erdélyben és a magyarok között köztudomású, de nem hangoztatjuk eléggé, hogy ez volt az első alkalom Európában, hogy a hit kérdésében, a vallás szabadsága dolgában nem az üldözés, a hatalmi szó, nem a máglya és a fegyverek jelentették a döntő szót, hanem a közösség békéje és a vallási türelem.

Közismert, hogy a tordai vallásszabadság-határozatba II. János magyar király (aki János Zsigmond néven erdélyi fejedelem volt) udvari papja, Dávid Ferenc hatására folyt be. Dávid Ferenc (1520–1579) Wittenbergben és Odera-Frankfurtban tanult, előbb Besztercén, majd Nagyszebenben, végül 1555-től Kolozsvárt viselt hol rektori, hol prédikatori tisztet. Nagy szerepe volt Kolozsvár reformációjában. A magyar lutheránusok második, a reformátusok első püspöke lett. 1571-ben, amikor Báthory István fejedelem elmozdította az udvari papságból, a reformátusok más püspököt választottak, így Dávid Ferenc csak az unitarizmus mellett kitartó magyarok püspöke maradt. Ekkor már az a hatás, amelyek reá korábban Szervét Mihály művei tettek, s amelyet később II. János udvari orvosa, Blandrata György elmélyített, őt egészen az antitrinitarizmus felé vitte. Idős korában újabb és újabb radikális nézeteket tett magáévá: az anabaptizmust, majd – egyesek szerint – az erdélyi szombatosságot is vallotta. Báthory Kristóf fejedelem idején „innovációi” miatt az

eretnekség vádját mondták ki rá, s ezért 1579-ben a dévai vár börtönébe zárták, ahol hamarosan meg is halt.

Kolozsvár reformátorát, a tordai vallásbéke szellemi atyját tiszteljük benne, az unitárius egyház pedig alapítójának tekinti. Gazdag irodalmi hagyaték maradt utána, a korábbiak a magyar reformáció, a későbbiek – elsősorban a Melius Juhász Péter debreceni püspökkel folytatott polemikái – az unitarizmus alapiratai.

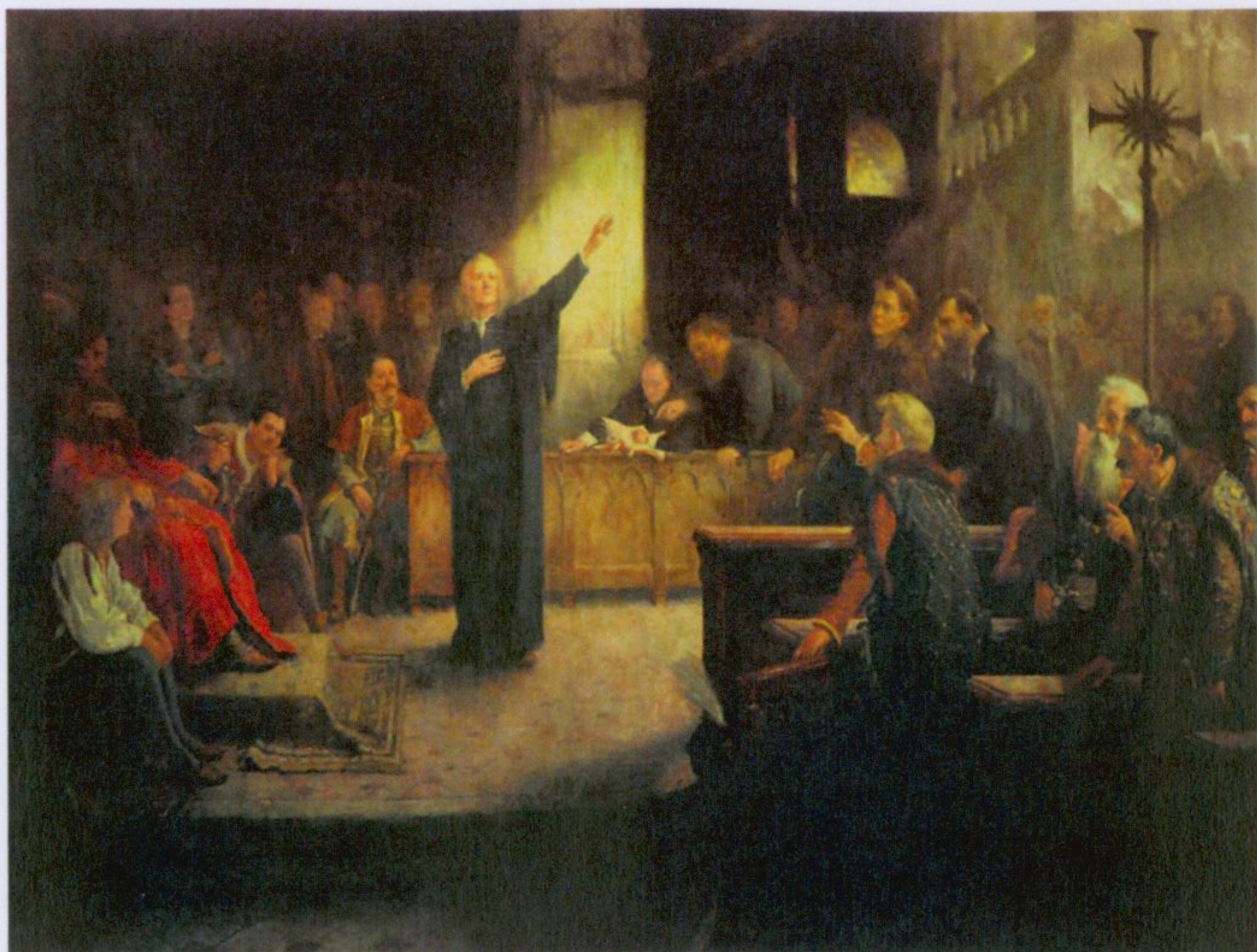
7. AZ ERDÉLYI VALLÁSSZABADSÁG

Mivel a magyar reformációnak ez volt a legnagyobb olyan vívmánya, amellyel az egész világ keresztyénségének példát adhatunk, szeretnék erre néhány gondolat erejéig kitérni. Mondjuk tovább, tanítsuk környezetünket erre a magyar toleranciára, különösen ma, amikor a magyarokat gyűlölettel, vallási türelmetlenséggel vádolják sokan.

A tordai országgyűlés (1568. január 6–13.) határozata

Urunk Ő felsége, amint az ennek előtte való gyűlésekben országával együtt végezett a religió dolgáról, azonképpen a mostanin is ezt megerősíti, hogy ti. a prédikátorok minden helyen hirdessék az evangéliumot, kiki az ő értelme szerint, és a község, ha venni akarja, jó, ha nem, senki rá ne kényszerítse, az ő lelke azon meg nem nyugodván, de tarthasson olyan prédikátort, akinek tanítása öneki tetszik. Ezért pedig senki a superintendensek közül, se mások a prédikátorokat meg ne bántassák, a religióért senki se szidalmaztassék, az előbbi konstitúciók szerint. Nem engedtetik meg senkinek, hogy a tanításért bárkit is fogsággal vagy helyétől való megfosztással fenyegetsen, mert a hit Isten ajándéka, az hallásból lesz, mely hallás Isten igéje által van.

Angol fordítás: Our Royal Majesty, as he had decided at the previous debates within his country about matters of religion, confirms as well at the present Diet that every orator shall preach the gospel by his own (personal) conception, at any place if that community is willing to accept him, or if it isn't, no one should force him just because their soul is not satisfied with him; but a community can keep such a preacher whose teachings are delightful. And no one, neither superintendents nor others, may hurt a preacher by this or by the previous constitutions; no one may be blamed because of their religion. No one is allowed to threaten others with prison or divest anyone of their office because of

Körösfői-Kriesch Aladár Tordai országgyűlés című festménye

their profession: because faith is God's gift born from hearing and this hearing is conceived by the word of God.

Német fordítás: Unser Herr, seine Hoheit, bestätigt in dem gegenwärtigen Landtag, dass aller Orten die Prediger das Evangelium verkünden, jeder nach seinem Verständniss, und wenn es die Gemeinde annehmen will, gut, wenn aber nicht, so soll sie Niemand mit Gewalt zwingen, da ihre Seele sich dabei nicht beruhigt, sondern sie soll solche Prediger halten können, deren Lehre ihr selbst gefällt, darum aber soll Niemand unter den Superintendenten, oder auch Andern die Predigt antasten dürfen. Auch wird Niemandem gestattet, dass er Jemanden mit Gefangenschaft oder Entziehung seiner Stelle bedrohe wegen seiner Lehre, denn der Glaube ist Gottes Geschenk, derselbe entsteht durch das Hören, welches Hören durch Gottes Wort ist.

A 16. századi reformátorok a szabadság kérdését általában, a vallásszabadság kérdését sajátosan nem filozófiaiag értelmezték, mint az ókori és középkori teológusok. A hit szabadságának újszövetségi értelmezésében ugyanis az az erős indítás húzódik, hogy a keresztyén ember teljes egészében szabadná és nyitottá kell hogy váljék mindarra, ami körülötte van és történik. „A keresztyén ember szabad ura mindennek, és nincs alávetve senkinek” – mondja Luther, de ehhez a tételhez rögtön hozzáfűzi e gondolat másik felét: „A keresztyén ember készges szolgálja mindennek, és alá van vetve mindenkinek”. Ami azt jelenti: miután önmagát már nem kell görcsösen féltetnie, szabad arra, hogy önfeláldozó szeretettel szolgáljon környezetére javára. Ebben rejlik a reformáció társadalomformáló, nemzet- és népnevelő hatásának titka.

Innen válik érthetővé az is, miért nyert Erdély történetében a reformátorok szabadságfogalma sajátosan politikai értelmet és hogyan jött létre nálunk a 16. századi felekezeti pluralizmus.

Történészeink a közelmúltban kimutatták, hogy Erdélyben a pluralizmus és a tolerancia már jóval az 1557-es és 1568-as országgyűlési becikkelyezés előtt, bevett gyakorlat volt. A magyarok mellett lakó, vagy időközben letelepedett népcsoportok (székelyek, szászok, románok, cigányok) már az Árpád-ház, de még inkább az Anjou uralkodók alatt királyi szabadságjogokat nyertek, amelyek birtokában felekezeti és kulturális autonómiában éltek. Többségük beilleszkedett a törvényalkotó „rendek” (nationes) sorába. A keresztyén szabadság reformatori eszméje alapján állva, a két híres tordai országgyűlés erre a hazai jogszokásra is tekintettel volt, amikor kimondta, hogy a rendek, a mezővárosok, illetve az egyes községek azt a vallást gyakorolhassák, amelyiket akarják, olyan hiten lévő igehirdetőt válasszanak, amely nekik tetszik, s ebben egyik közösséget sem szabad kényszeríteni, „mert a hit Isten ajándéka”.

Ez a törvénybe iktatott erdélyi vallásszabadság egyszerre kevesebb is volt, de több is, mint a kétszáz évvel későbbi felvilágosult tolerancia-gondolat.

Kevesebb volt, mert míg a felvilágosodás az emberi öntudat és az egyén szabadságát hirdette meg, s így az egyéni lelkiismeretre volt bízva a hit megvallása vagy elutasítása, addig az erdélyi vallástürelem nem az egyén, hanem a közösségek szabadságát vette figyelembe. Még csak nem is a felekezetek vagy a vallási irányok kaptak szabad utat, hanem a rendek és községek azon korábbi jogát és privilégiumát erősítették meg, hogy ők maguk válasszák meg lelkipásztorukat.

Az erdélyi türelem ugyanakkor több is volt a felvilágosodás tolerancia-eszméjénél. A „tolerancia” vagy türelem erkölcsstanilag semleges magatartást jelöl, és jó lehetett a sztoicizmusnak, de nem elegendő a keresztyén-ségnek. A keresztyén erkölcs nemcsak megtűr valakit, hanem támogatja és elő is mozdítja. És éppen ezt tette a 16. századi vallásszabadság: saját hitsorsosai és saját rendje óvó és védő közösségébe vonta a vallás kérdésében viaskodó embert.

Az erdélyi vallásszabadság még egy dologban jelentett többletet a felvilágosodással szemben. A felvilágosult állameszme megalkotói úgy képzeltek el az államot, mint egy fiktív népgyűlést. Ennek az anonim nyilvánosságnak a javára minden ember mondjon le saját szabadságáról, vagy annak egy részéről, cserébe azokért a jogokért, amelyeket az állam biztosít. Ez az úgynevezett „társadalmi szerződés” lényege. Amilyen szépnek tűnhetett elméletben az, hogy az autonóm ember a mitikus személyiség-

ként megjelenő „népfelség” kezébe teszi le szabadságát, olyan katasztrofális következményei lettek annak, hogy ez a népfelség átalakult abszolutisztikus uralkodóvá, vagy „demokratikusnak” hazudott többségi nemzetállammá. Az erdélyi tolerancia gyakorlata, amely a rendek, népcsoportok, községek és felekezetek saját ügyévé tette a szabad vallásgyakorlatot, bizonyos mértékig megóvta az itt élő keresztyéneket ettől a katasztrófától, vagy pedig ellenállásra készítette a fölé rendelt mindenkori állammal szemben.

Ebben pedig nagy része volt annak a körülménynek, hogy a libertas Transylvanica a 16. században párosult a libertas Christiana reformátori eszméjével.

8. ÚRVACSORA-VITÁK

A protestáns istentiszteleten az úrvacsora-vétel jelenti a legmélyebben átélt Istenre és önmagunkra figyelmet. Azzal a félelemmel vegyes alázattal, szemérmes kiállással járulunk az Úr asztalához és vesszük el a kenyeret és a bort, amivel a 38 éve beteg asszony közelített hátulról (!) Jézushoz, és a gyógyulás reményében megérintette felsőruháját. Szerintem a beteg asszony nem volt babonás, nem gondolta, hogy Jézus ruhájának érintése valamilyen mágikus erőt fog neki adni. Mint ahogy az eszünkkel mi is tudjuk, hogy egy falat kenyérrel és egy korty borral nem fogunk tudni egész nap kaszálni vagy kapálni. De a lelke mélyéig hitte, hogy Jézusnak magának van isteni ereje; és mi is ezzel a gyermeknek tűnő, de valóságos hittal veszünk úrvacsorát. Jézusnak valóban volt és van ilyen ereje: az asszonyt is meggyógyította, minket is el tud tölteni ezzel az erővel.

Ezt azért bocsátottam előre, mert mind a nyugati, mind a magyar reformáció eseményei, hitvallásai, vitái, szervezeti kialakulása során az úrvacsora központi helyet foglalt el. Nem tudjuk másképp értelmezni ezt a megmagyarázhatatlan érdeklődést, vagy éppen a szörszálhasogatásig elmenő vitákat az úrvacsora körül, mint a fenti gondolatmenettel. A reformáció az istentiszteletből nem a képeket, az oltárokat, a szenteket száműzte, hanem az áldozás, a miseáldozat helyére tette az igehirdetést és a szentségek Krisztus rendelése szerinti kiszolgáltatását. „Azt a közösséget (=gyülekezetet) nevezzük egyháznak, amelyben az evangéliumot tisztán hirdetik és amelyben a szentségeket helyesen (= Krisztus rendelése szerint) szolgáltatják ki” – tanítja az Ágostai Hitvallás, s ezt a reformátusok és az unitáriusok is elfogadhatják. Csak akkor volt jogos a miseáldozat eltörlése, ha helyette ilyen áhítatos, mély átéléssel történik az úrvacsorázás.

A keresztség kiszolgáltatása kérdésében nem volt elentét. A reformált egyházak tovább gyakorolták a gyermekkeresztséget is, s annak jelentősége nem különbözött

Úrvacsora – Csók István festménye

lényegesen a középkori és későbbi római egyházétól. Keresztség-vita csak a 20. század dereka óta támadt: A) a nyugati protestánsok körében a liberális önkéntesség elve alapján itt-ott gyakorolni kezdték a felnőttkeresztséget; illetve B) a bibliai keresztelési formulát elhagyó unitárius keresztség-kiszolgáltatás kapcsán. De – szerintem – mindkettő csak ál-vita.

Az úrvacsora értelmezésében viszont a 16. századi felekezeti kapcsolatokban nálunk is mély különbségek támadtak. Ennek a szentségnek, ennek az istentiszteleti átélésnek a hitelességét kereste mind a három protestáns felekezet, s az a körülmény, hogy mindegyik közösség a maga igazságához ragaszkodott, azt jelzi, hogy a reformációt, az egyház megújulását komolyan vették.

Lutheri és kálvini gyülekezeteink és teológusaink között megismétlődött a Luther és Zwingli közötti, marburgi 1529-es eltávolodás. Krisztus jelen van – ezt mindkét egyház vallotta. De jelenlétének mikéntjét – ismét filozófiai premisszák alapján! – eltérően ítélték meg. Illesse tisztelet őket ezért az igazsághoz ragaszkodásért – mondhatjuk ma négy-ötszáz év távlatából. Tudjuk, hogy a teológusok ma már nem vállalnák az akkori megkülönböztést. A gyakorlat ugyanis mást hozott. Említettük a szász–magyar együttélést a jurisdictio tekintetében. Ez az együttélés hozta magával, hogy Erdélyben már Leuenberg előtt Leuenberg volt: szászéki és úrvacsora-közösség lutheránusok és reformátusok között!

Református és unitárius viszonylatban kevésbé az úrvacsora, mint inkább Krisztus egyedüli közbenjáró személye okán történt a megkülönböztetés. A reformátusok úgy gondolták, hogy Jézus isteni hatalmának unitárius értelmezése Jézus személyének okoz sérelmet, s ugyanakkor lehetetlenné teszi az úrvacsora szentség-jellegét, és pusztá emlékezéssé teszi azt. Az unitáriusok pedig úgy gondolták, hogy az emlékezés náluk sem pusztán racionális síkon történik, hanem a személyiség és az identitás

lelki erősítése is végbemegy az emlékezéssel. Jézus személyét pedig – szerintük – azért nem kisebbítik, mert ők is elismerik Jézus istenfiúságát, s azt, hogy Jézus nélkül senki nem találja meg a személyes Istent.

Mindezekkel együtt – vagy mindezek ellenére is – Erdélyben kialakult az a protestáns pluriformitás és tolerancia, amely kicsi országunk felekezeti virágos kertjének szépségét és erejét is adja. Történelmi visszatekintésben ez arról szól, hogy a szászok és magyarok bár 1559-ben külön felekezeti utat találtak, gyülekezeteik, ahol és amikor erre szükség volt, hitvallásilag egymásra találtak, egymással kiegyeztek (pl. Vízakna, Nagyenyed stb.), még ha politikailag sokszor voltak egymásnak ellenfelei.

A magyar reformátusok és lutheránusok 1564-ben a nagyenyedi zsinaton „békésen” elváltak, míg a reformátusok és unitáriusok a 70-es évek elején különültek el. Utóbbiak a református fejedelmek túlkapásait kénytelen-kelletlen viselték, de – bár számbelileg megfogyatkozva – túléltek.

Ravasz László azt mondta, hogy minden erdélyi református emberben lakozik egy „kicsi unitárius” is, az erdélyi lutheránusok pedig nem egyszer mondták, hogy ők bizony „kriptokálvinisták”.

9. A MAGYAR REFORMÁCIÓ MEGSZILÁRDULÁSA

A viták ugyan nem ültek el egészen a 17. században sem, de azért elkezdődhetett – néhol egyenesen folytatódott – a reformált gyülekezetek és területi vagy országos szervezetük intézményesülése. Ez a század, és a következő is, a konszolidáció ideje volt. Mindhárom magyar protestáns közösség kialakította a maga istentiszteleti életét, benne a folyamatosan központi jelentőségű prédikációval.

Különösen nagy jelentősége van annak, hogy a magyar reformáció egész területén, minden felekezetben egyazon bibliafordítást fogadták el. Károlyi Gáspár (1529–1592) 1590-es vizsolyi Bibliája egy csapásra felváltotta a korábbi fordításokat és töredékeket. Szenci

Molnár Albertnek (1574–1634), majd a 17. század végén Misztótfalusi Kis Miklósnak (1650–1702) köszönhetjük újabb kiadásait és elterjedését.

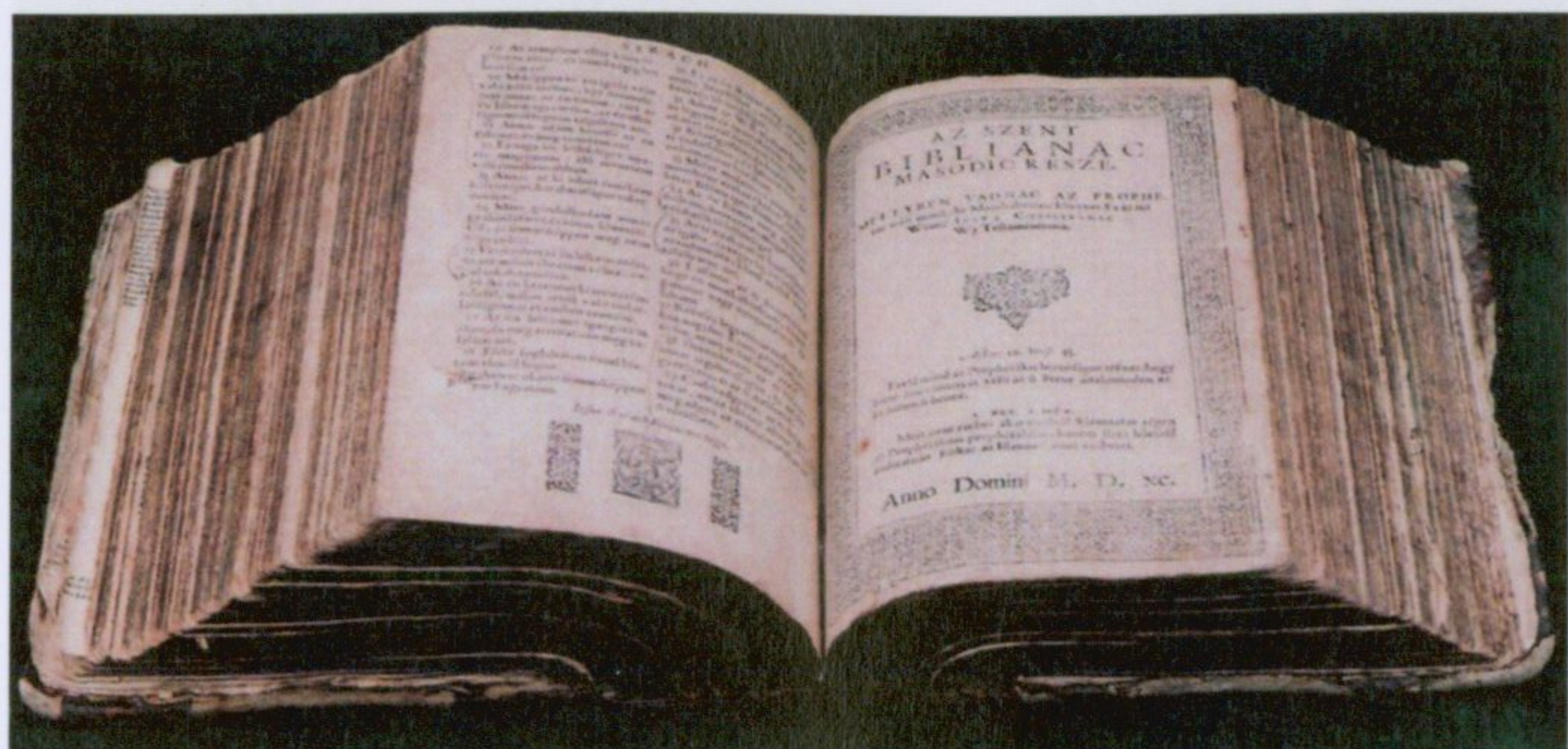
Megtörténik a lutheránus és református hitvallások helyi változatait felváltó egyetemes felekezeti hitvallások elismerése. Erdélyben például a szászok között is, a magyar lutheránusok között is egyes lelkipásztorok – Melanchthon meghatározó befolyása következtében – sokáig használták az 1540-es Confessio Augustana Variatát. A Konkordia-formula megjelenését követő évtizedekben ezt rendre visszaszorítja az 1530-as „meg nem változtatott” hitvallás. A reformátusoknál 1540–1570 között több helyi hitvallás született, de a két alapvető hitvallás (a Heidelbergi Káté és a Második Helvét Hitvallás) megismerése után mindenütt ezt követték és használták mind az istentiszteleten, mind az iskolákban. Ennek ellenére csak az 1546-os szatmárnémeti zsinat fogadta el őket hivatalosan. Az unitáriusok az egyetemes (és trinitárius!) hitvallásokat mint nem bibliai eredetű szövegeket elutasították, helyette saját, alkalmi istentiszteleti formulát vezettek be. A hitvallást náluk – különösen a 19-20. században – a katekizmusok pótolják.

Viszont vallásoktatás és az iskolák egyképpen szívügye volt mindenkinek. Ha szívünkbe írtuk akár történelmi, akár személyes tapasztalatokból néhány nagy múltú iskolánk emlékképét, nemcsak a szívünk fog megdobbanni, hanem tudatára is ébredünk annak, milyen hatalmas felekezeti és nemzeti megtartó erőt jelentettek kollégiumaink egyházunk és népünk életében.

A protestáns akadémiák, gimnáziumok, népiskolák jelentősége történelmi, de erős fundamentuma bibliai. Ezt a bibliai-hitvallási alapot nem tudjuk jobban kidomborítani, mint a Heidelbergi Káté 103. felelete segítségével:

Az igehirdetést és az iskolákat (das Predigtamt und die Schulen) fenn kell tartani – mondja ez a káté, feleletül arra a kérdésre, hogy mit akar Isten a negyedik (harmadik) parancsolatban. Azért rendelte Isten a „szombatot” (= a vasárnapot), hogy az igehirdetés és az iskolák fenntartassanak. A „szombat” itt nem egyszerűen a hét egyik napja, hanem általában „az Istennek szentelt idő”. Mind a vasárnapi istentisztelet, mind az iskola ennek része.

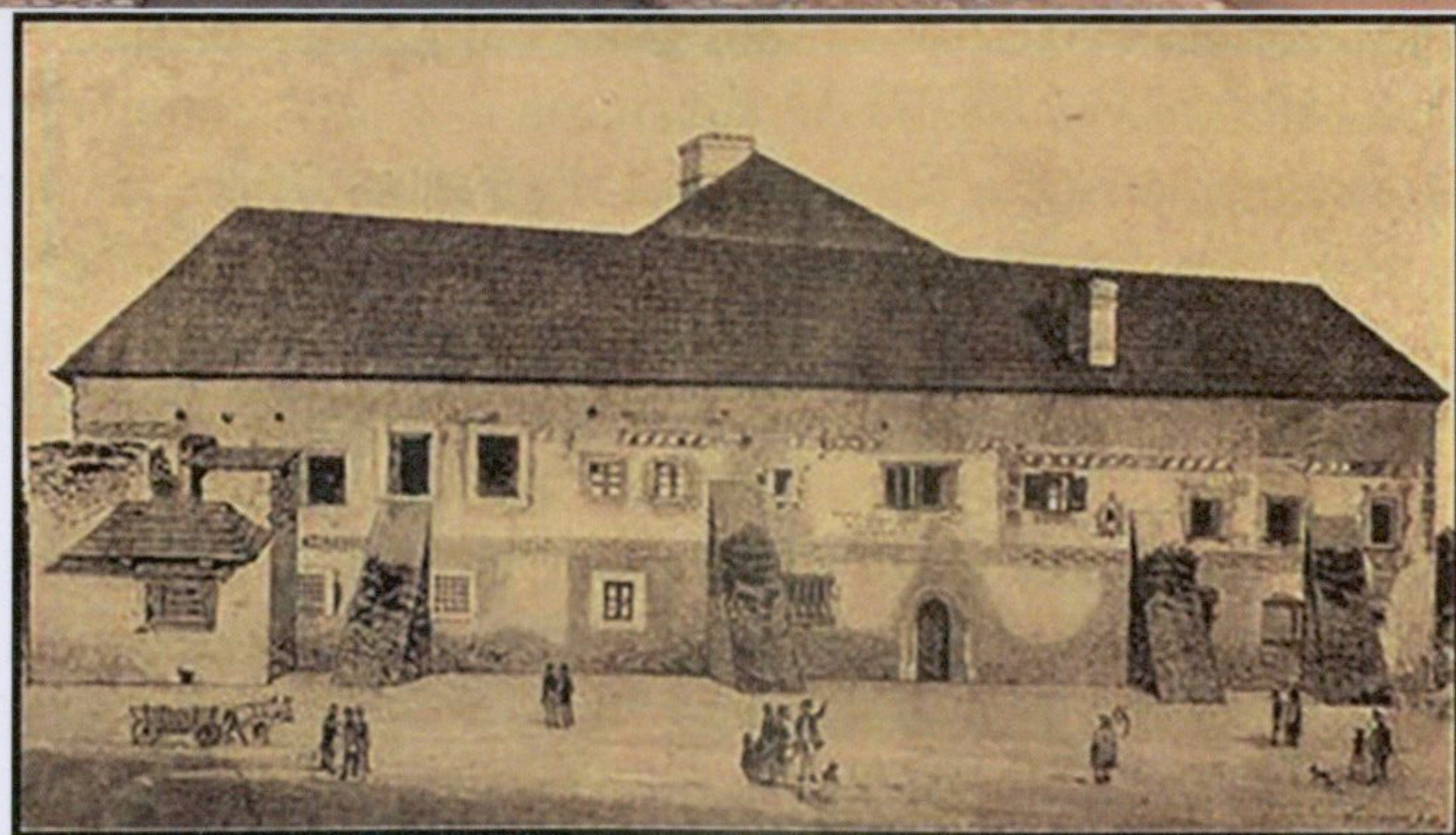
Ha valamit, akkor az iskolákat, az anyanyelvű népoktatást, az „alma materre” magasztosult kollégiumokat, a színvonalas egyetemi tudományt a reformáció legnagyobb vívmányának kell tekintenünk. És gondoljuk meg jól: az iskola a protestáns egyházakban nem azért ugyanolyan fontos isteni parancs, mint az igehirdetés, hogy valamilyen belterjes felekezeti kegyeskedést oltunk gyermekeinkbe, hanem általános és egyetemes tudást. Ha nem így lett volna, akkor – hogy csak egyetlen példát emeljek ki – a budapesti fasori evangélikus gimnáziumból nem került volna több Nobel díjas tudós.

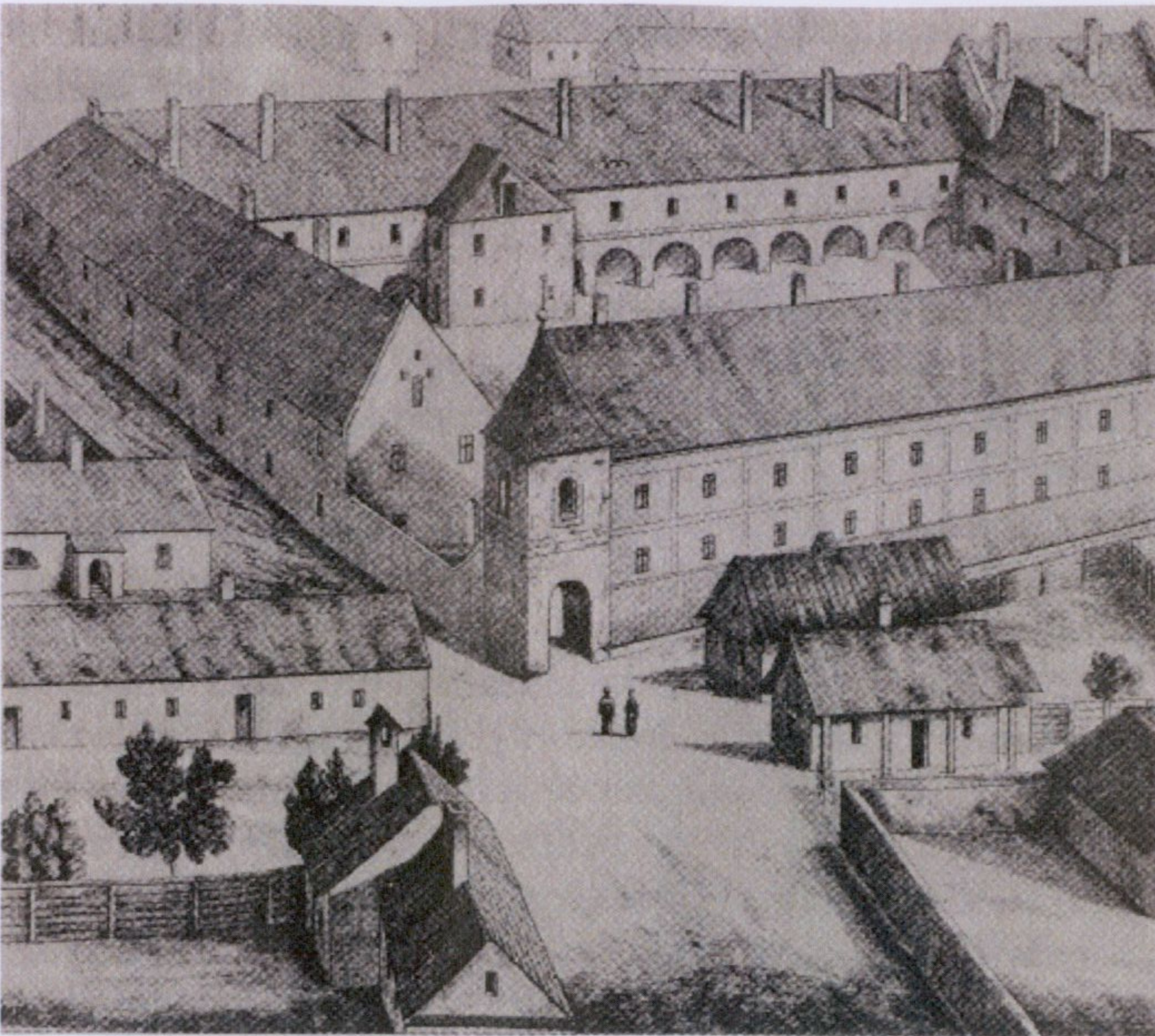
Egy eredeti példány Károlyi Gáspár 1590-ben Vizsolyban nyomtatott Bibliájából

SÁROSPATAK – A híres kollégiumot, melyet méltán neveztek a „Bodrog-parti Athén”-nak, 1531-ben alapították a protestantizmus szellemében. A plébániai iskola 1545-50-ben evangélikus, majd református vezetés alá került, s a humanista gimnázium tananyagát teológiával bővítették. Első ma ismert iskolaszabályzata 1621-ből való. A kollégium első fénykorát Lorántffy Zsuzsanna (1600-1660), I. Rákóczi György özvegye idejében élte, aki férje halála után, 1648-ban fiával, Zsigmonddal együtt Erdélyből Sárospatakra költözött. Hazai és külföldi neves professzorokat (1650-1654-ig Comeniust) hívott meg a kollégiumba, amelyet a református egyházi és pedagógiai megújulási törekvések központjává épített ki. Pártolta és segítette a puritánusokat, akik az ortodox egyházi irányzattal szemben a néptömegeknek az egyházi kormányzatba történő bevonását sürgették. (Szerkesztő által betett adatok a Wikipédiáról.)

PÁPA – Az 1531-ben alapított kis helyi iskola híres kollégiummá nőtte ki magát: fénykorában az elemi iskolától az akadémiai szintig folyt Pápan az oktatás, a teológia mellett felsőfokú filozófiai, bölcsészeti, természettudományi és jogi karral is rendelkezett.

DEBRECEN – Református kollégiumának alapítása Enyingi Török János nevéhez fűződik, aki keresztülvitte Debrecenben a hitújítást. Ennek első lépéseként meghívta Pápáról Debrecenbe Bálint papot, az első debreceni prédikátort. Ő még a lutheri reformáció híve volt, és az ő működése következménye, hogy az eredetileg ferences rendű zárdaiskola, majd városi iskola is 1538-ban reformátori befolyás alá került. Hagyományosan ettől az évtől számítják a Református Kollégium történetét. Az iskolát 1549-re már átformálták a helvét reformáció szellemében. Az iskolában hamarosan felső tagozatot is létesítettek. A Kollégium első ismertebb rektora (scholae mester) Dézsi András (1549–1551) volt. 1553-1557-ben itt tanított a bécsi egyetemről előzőtt Erdősi János. Petrovics Péter hadvezér, miután visszahelyezte Izabellát a függetlenné lett Erdély fejedelmi székébe, 1557-ben a tordai országgyűlésen állami törvénnyel biztosította a protestáns vallások szabadságát, amelyet az 1568-as, szintén tordai országgyűlés kiterjesztett és megerősített – kimondva Európában elsőként a vallásszabadságot. Ezáltal Debrecen sorsa a szabaddá lett Erdélyhez fűződött. Kálmáncsehi Sánta Márton debreceni lelkész a kálvini reformációt vitte keresztül. Nyomába lépett a nagy szervező, Méliusz Juhász Péter. A zárdaiskola eredeti épülete 1564-ben leégett, de részben újjáépítették. A wittenbergi iskola törvényei nyomán (1567) meghozták az első iskolai törvényt. Csorba István tanár alatt 1588-ban kezdődött az iskolai tanulókról az anyakönyv (Series) vezetése, amely a legrégebbi dokumentum az iskoláról. (Szerkesztő által betett adatok a Wikipédiáról.)

SOPRON – Magyarországon Sopron egyike volt annak a kilenc városnak, amely 1440 és 1514 között összesen több mint 100 tanulót küldött ki külföldi egyetemekre. Ennek is tulajdonítható, hogy a reformáció éppen Sopront érintette meg legelsőként, s ez az iskolai oktatásban is hamar érezte hatását. A plébániai iskola 1553-ban végleg kikerült a katolikus egyház gyámsága alól, s azt az evangélikusokból álló városi tanács vonta felügyelete alá. 1557-ben a mai belváros szélén, az egykori „kövezeten” (am Pflaster) új, latin iskola épült. A városban emellett 1569 óta német, s az 1570-es évektől kezdve magyar iskola is működött. A Wesselényi-féle összeesküvés felszámolása és megbosszulása utáni „gyászévtizedben” (1671–81) az ellenreformáció csaknem minden joguktól megfosztotta az evangélikusokat. Iskoláikat is be kellett zárniuk. 1681-ig még protestáns házi nevelőket sem alkalmazhattak a városban. A tanítók és lelképásztorok többsége kénytelen volt külföldre menekülni. Az 1681-es soproni országgyűlés megszüntette e kényszerű állapotot, s a prédikátorok és tanítók visszatérhettek Sopronba. Az evangélikusok 1682. július 9-én újra megnyithatták az iskola kapuit. Ettől kezdve egészen 1853-ig az oktatás fenntartása és felügyelete a soproni egyházközséget illette meg. (Szerkesztő által betett adatok a Wikipédiáról.)

Csak az akadémiává nőtt, vagy már-már akadémiai rangúnak számító iskoláink közül sorolok néhányat, s ki-ki folytassa magában ezt a sort: Pápa (református, 1531), Sárospatak (református, 1531), Debrecen (református,

1538), Sopron (evangélikus 1557), Kolozsvár (unitárius, 1569), Gyulafehérvár–Nagyenyed (református, 1622), Pest „Fasori” (evangélikus, 1823), Pest „Ráday” (református, 1855), Székelykeresztúr (unitárius, 1876) stb.

Előadásom befejezéseként újabb rövid névsorolvasást tartok. Ezúttal azokról a híres emberekről, akiket a három magyar protestáns felekezet mind egyháztörténeti, mind művelődéstörténeti szempontból úgy tart számon, mint kicsi hazánk protestáns nagyjait. Három felekezeti névsor lesz, amelyek esetlegességét és hiányosságait nézzék el nekem. Folytassák őket úgy, ahogy szívük és eszük diktálja ...

REFORMÁTUSOK

Méliusz Juhász Péter
1532–1572

a magyar református egyház alapítója – részletesebben lásd a külön szócikket

Szenci Molnár Albert
1574–1634

„olyan vándormadár volt, akinek mindenütt hazai ritmusra dobogott a szíve”; magyar nyelvtana, latin szótára, zsoltár-fordítása, Biblia-kiadásai, Institutio-fordítása csak a legjelentősebbek a sorban

I. Rákóczi György
1593–1648
a bibliaolvasó fejedelem

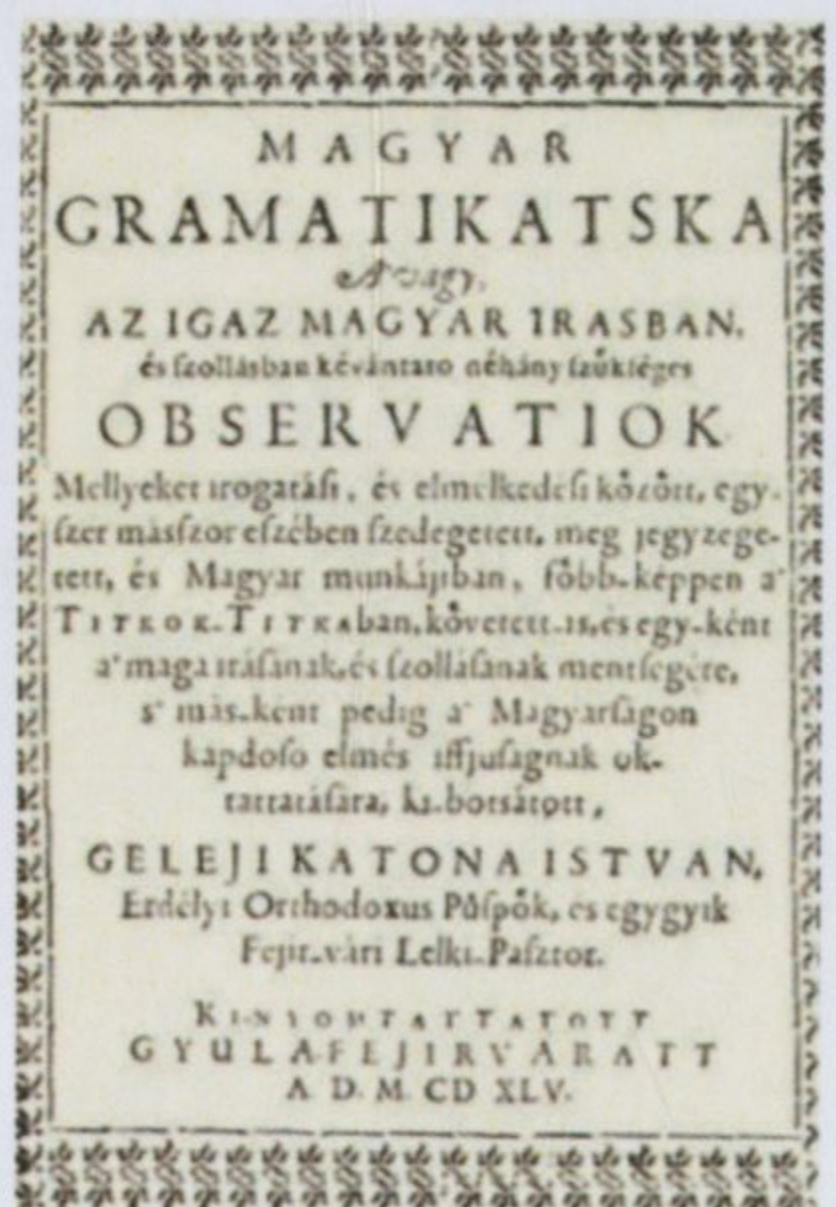
Lorántffy Zsuzsanna
1600–1660

nemcsak Erdélyben, hanem Sárospatakon is ott hagyta lelke pecsétjét

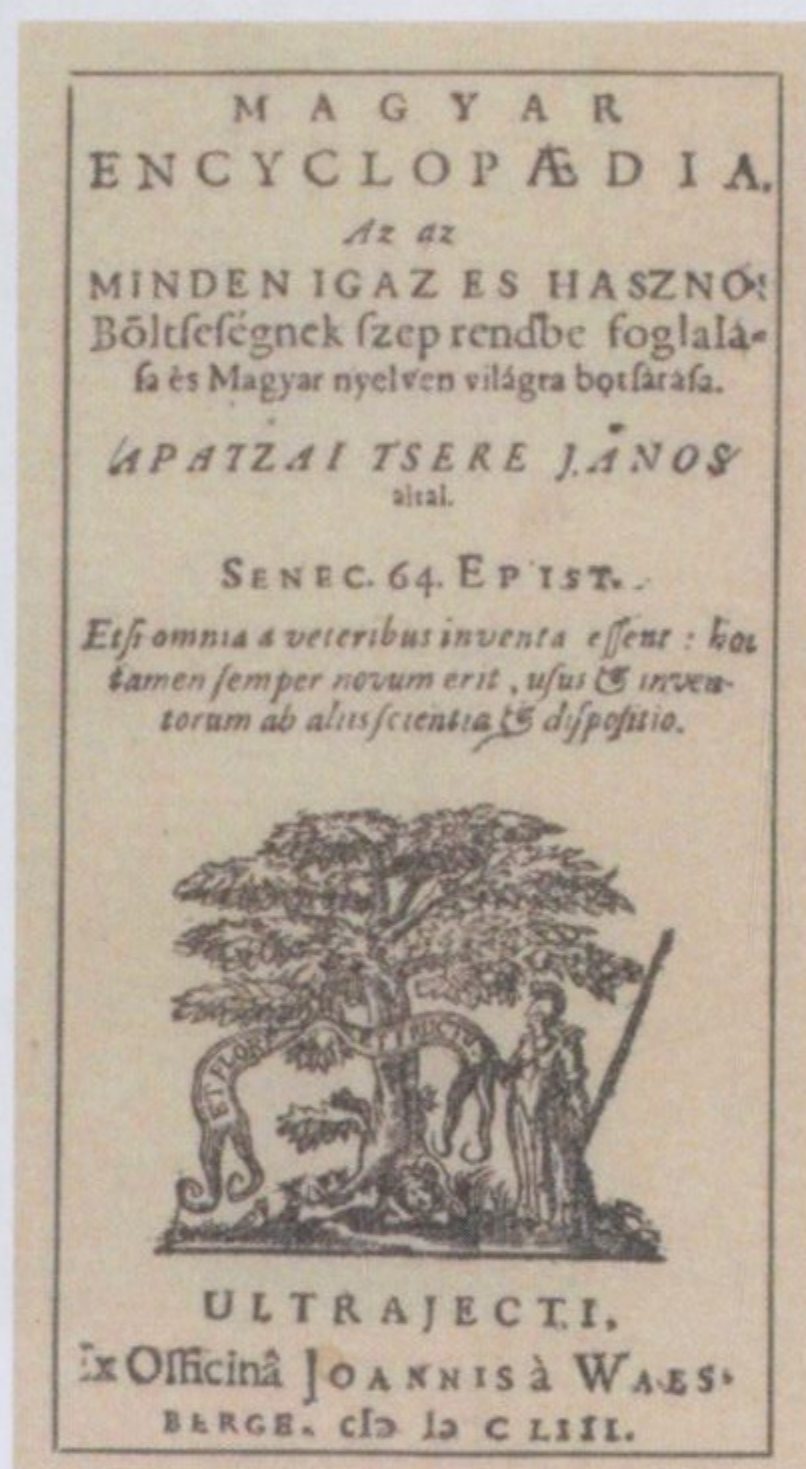
Bethlen Gábor
1580–1629

a Bocskai István által kiharcolt vallásszabadságot megszilárdító, törvényalkotó, iskola-alapító nagyságos fejedelem

Geleji Katona István
1589–1649

püspökről énekeskönyve az Öreg Gradual, a szatmárnémeti zsinat (1646) jut eszünkbe

Apáczai Csere János
1625–1659
felvilágosult író, iskolaalapító professzor

Pósa-házi János
(megh. 1686)
a Patakról Erdélybe „menekülő” iskola professzora

Misztótfalusi Kis Miklós
1650–1702
nyomdász, Biblia-kiadó

Bod Péter
1712–1769
történetíró

Hatvani István
(1718–1786)
az „ördögi” professzor ...

Petrőczy Kata Szidónia
1658–1708
költő

EVANGÉLIKUSOK

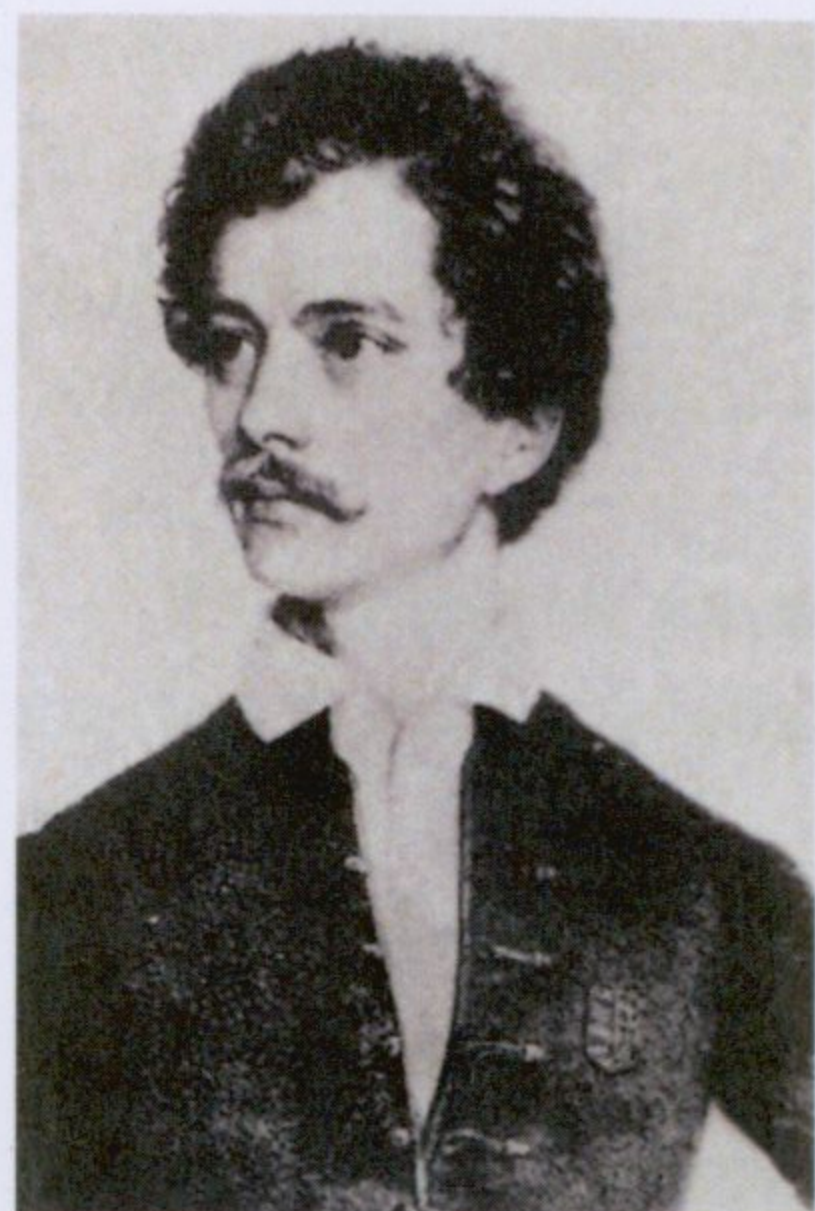
Bél Mátyás
1684–1749
író, polihisztor

Thököly Imre
1657–1705
kuruc hadvezér, erdélyi fejedelem

Kossuth Lajos
1802–1894
Magyarország kormányzója

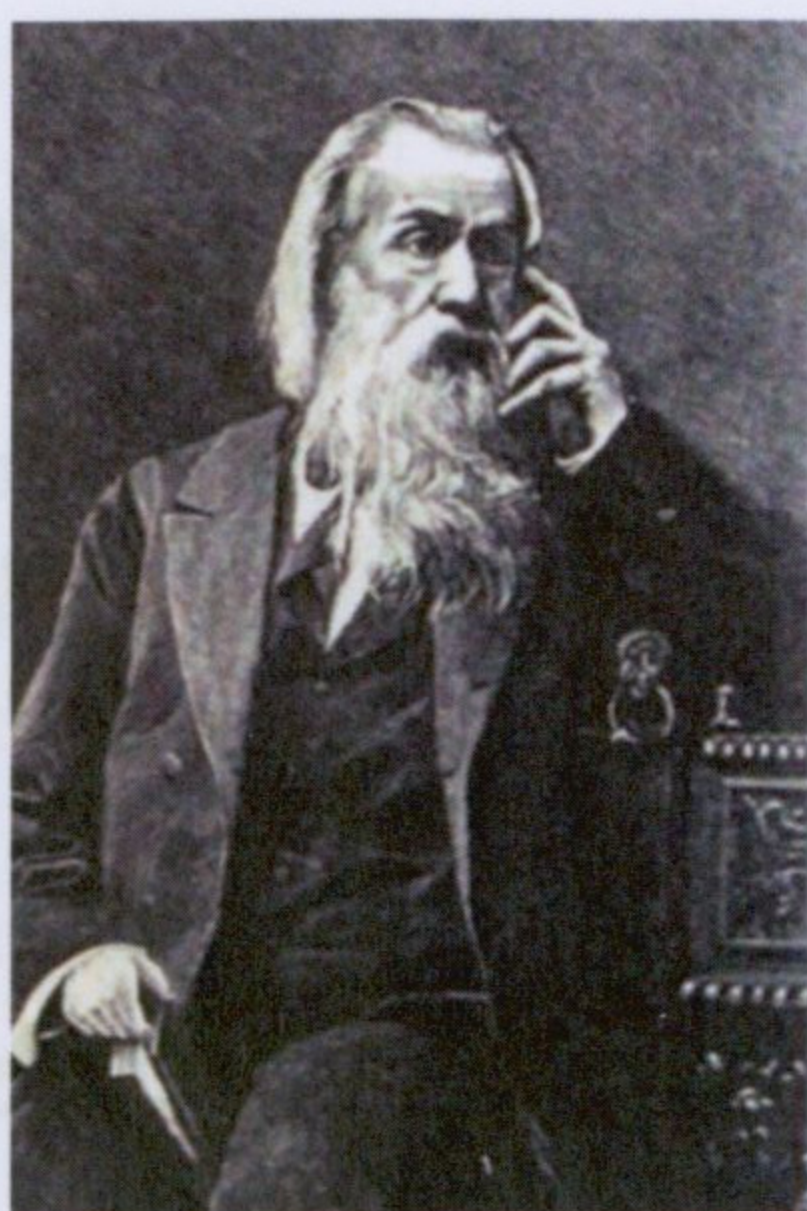

Petőfi Sándor
1823–1849
költő, szabadságharcos

UNITÁRIUSOK

Enyedi György
(1555–1597)
püspök, hittudós

Kénosi Tőzsér János
(1707–1772)
lelkész, történetíró

Brassai Sámuel
1797–1897
az utolsó erdélyi polihisztor

Jakab Elek
1820–1897
történetíró

VAN-E JELENTŐSÉGE A FELEKEZETI HOVATARTOZÁSNAK?

A címben feltett kérdésre röviden azt válaszolhatnánk: – elméletileg nem kéne jelentősége legyen!

A valóságban viszont szemléletesen megmutatkoznak és jól kitapinthatók a vallási háttér különbözőségének vetületei. A középkori magyar királyságban Luther fellépése után csaknem azonnal terjedni kezdtek a reformáció eszméi. A 16. század végétől a 20. század derekáig a magyar művelődésben, a nemzeti önazonosságtudatban, az újkori magyar történelem minden nagy eseményében, a történelmi szemléletben, az irodalmi-művészeti értékrendben, de az élet számos más területén, ízlésben, mentalitásban, viselkedésben, mindennapi és ünnepi, szakrális és profán szokásokban, nyelvi rétegekben, de még a szókincsben is föllelhetők hasonló természetű eltérések, amelyeket a felekezeti hovatartozás kölcsönzött a magyar művelődésnek.

Böhm Károly
(1846–1911)
az egyetlen önálló magyar
filozófiai rendszer
megalkotója;

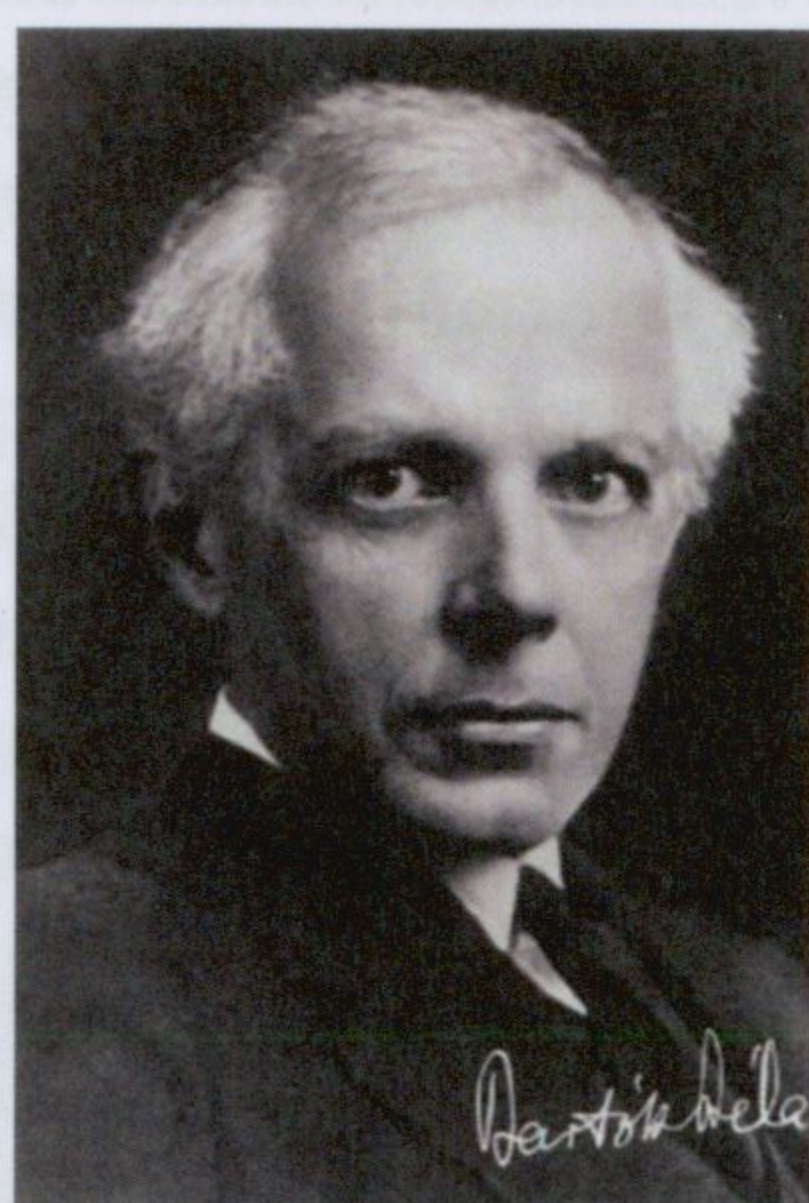
Reményik Sándor
(1890–1941)
költő

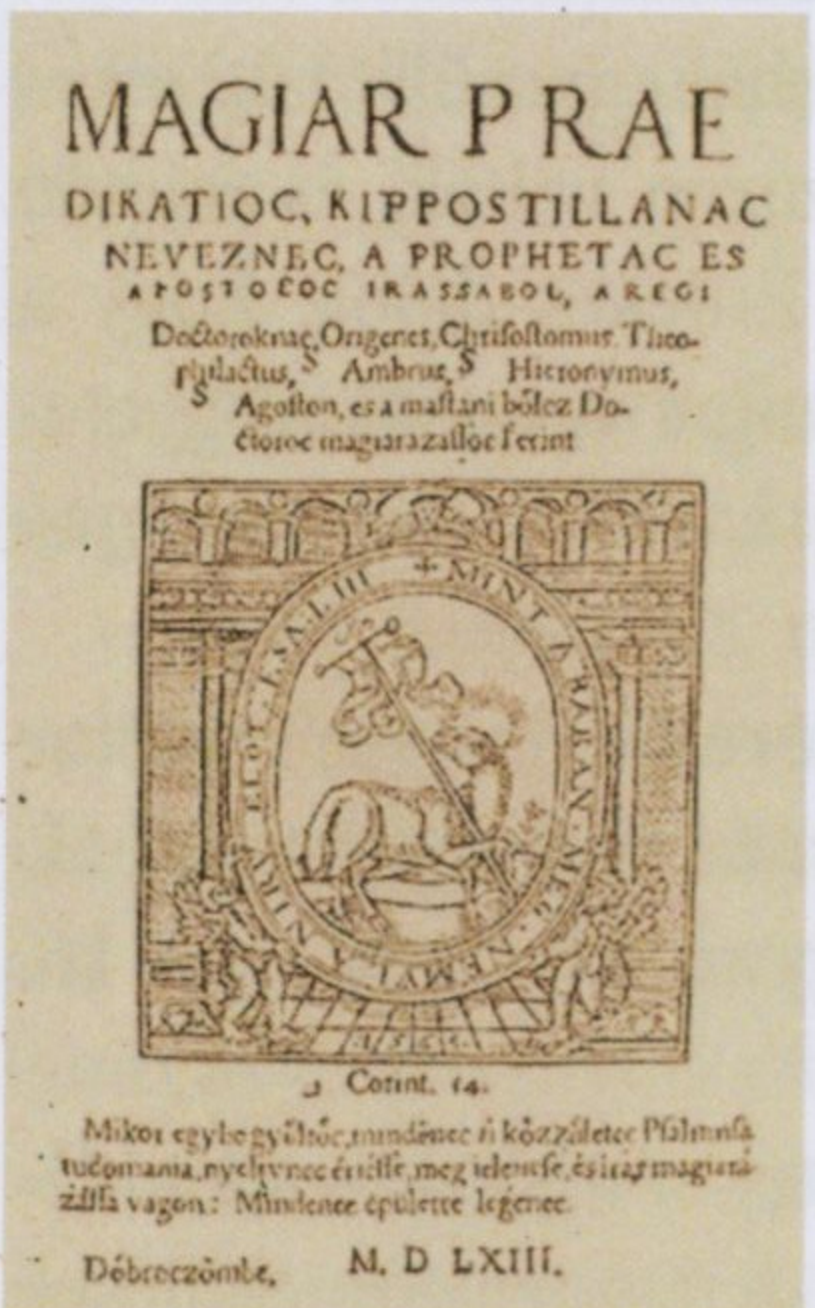
Bölöni Farkas Sándor
1795–1842
író

Kriza János
1811–1875
püspök, népköltészet-gyűjtő

Bartók Béla
1881–1945
zeneszerző

Méliusz Juhász Péter
1532–1572

más néven Horhi Juhász Péter, Horhi Melius Péter református püspök, egyháztudós, író, botanikus, a magyarországi reformáció legeredetibb és legnagyobb, legszélesebb hatású vezéregyénisége. Tanulmányait Tolnában és Sárovaron végezte, ahol eleinte lutheránusnak nevelték, de aztán Szegedi Kis István hatására magával ragadta a helvét reformáció

szelleme. 1556-ban beiratkozott a wittenbergi egyetemre, ahonnan magisteri címmel jött haza. 1558-tól protestáns lelkész Debrecenben, ahol hamarosan a kálvinista tanok hirdetője lett. Ő szervezte meg a Magyarországi Református Egyházat, következetesen harcolt a reformáció radikálisabb irányzatai, különösen az antitrinitáriusok ellen. 1561 végétől haláláig debreceni református püspök. 1561-ben befogadta Debrecenbe a jeles vándornyomdászt, Huszár Gált, akinek hátrahagyott felszereléséből állandósult a mindmáig létező városi, ma Alföldi Nyomda. Első műve 1561-ben jelent meg: „A Szent Pál apostal levelének melyet a kolossabelieknek írt prédikációk szerint való magyarázatja”, amit a „döbröcöni tanácsnak” ajánlott. 1567-ben összeállított egy hitvallás és egyházi szabálygyűjteményt, ami a római katolikus vallással szemben körvonalazta a református tanokat. E ta-

nokat a debreceni zsinaton jóváhagyták. Ez a munka fő vonalaiban a magyar református egyház életének formáit évszázadokra szólóan meghatározta. Több ízben vitázott Dávid Ferencsel. 1571-ben Nyírbátorba hívtott egybe zsinatot, ahol az antitrinitárius tanok ellen fogalmazott érveket. Nagyarányú irodalmi tevékenységet fejtett ki: számos hitvitázó munkát, prédikációs kötetet adott ki, több hitételt fejtegető-magyarázó éneket írt, részleteket fordított a Bibliából. A református egyház megszilárdítását szolgálta vitairataival, prédikációival, imakönyvével, kátéjával, agendájával. Az első magyar nyelvű botanikai, gazdasági és orvostudományi munka szerzője, ebben közli az első adatokat Magyarország (Debrecen környéke) flórájához.

Herbárium című műve az első magyar orvosi füveskönyv. Hadd álljon itt belőle egy-egy részlet:

„Ha megtöröd szárazon az aloést á sebre hinted meg

forrasztja és a szemérem testnec fayasat meg gyógyvitytya. Az alfeled környül való dagadásokat és hasadékokat, sülöket meg gyógyit ha össze olgyited á malosza szőlő leuétel. Ha az gyökerét borban addig főzed míg olyan lészen mint egy oluasztott viasz vagy pép, az alfeled vele kened meg gyógyul.

Czer levelű fű vízkórság nehéz vizelet és lépdagadás ellen: Ha mind a két fele fodorkát borban vagy vízben megfőzed, s meg szűröd, az után mézet, vagy nádmézet vetz bele, és gyakorta iszod,

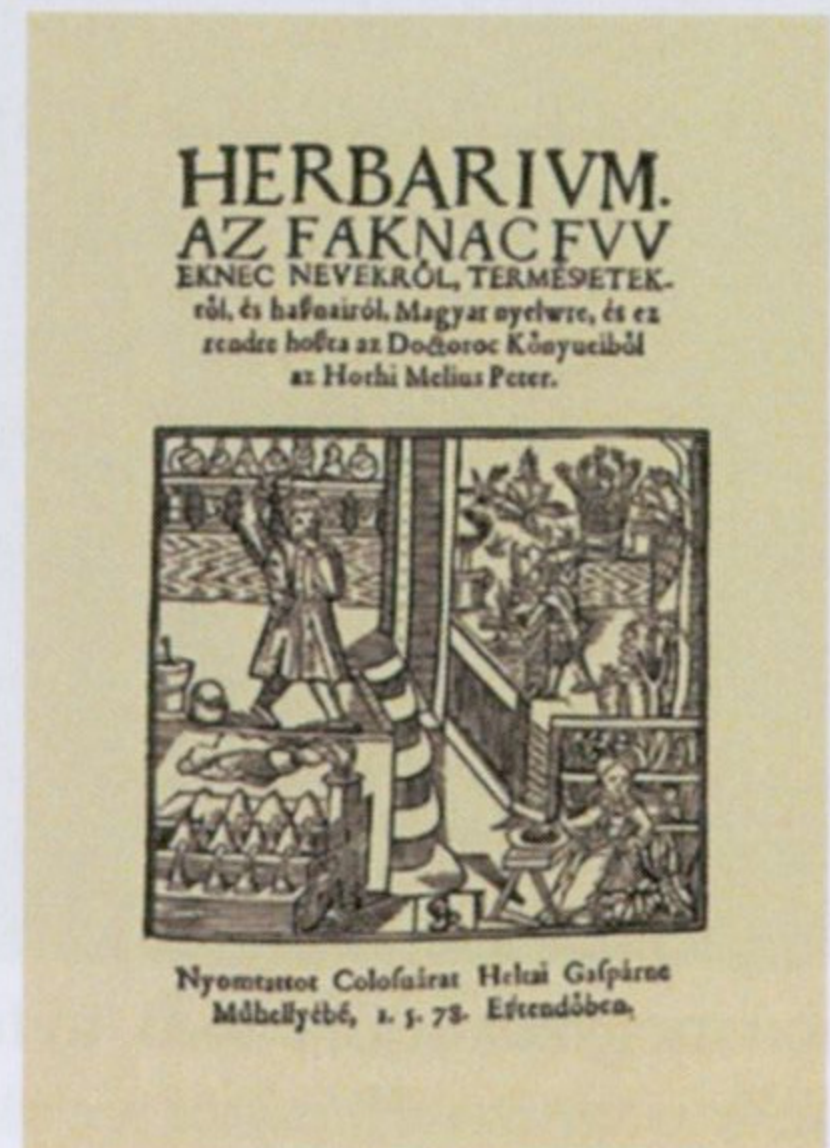
hurutot, wyonnan támat vízkórságot, az az szomiuhosztatu betegséget, rasztot, vagy lép dagadást, torok fayást, nehéz vizellést meggyógyít.

A Czalán a veséket megtisztítja. És felindítja á barátokat az apátzákra hogy nyericzenec: A kinec á virgaya meg lanka Czac főzze ezt borban, ezzel ellyen.

Két feleé borsfű: egyyic kerti, ez magos, erős, bors szagu: az masic erdei, mezei, hasonló az Hisophoz: satreia a neve, mert fel inditytya á buyaságot á ki él sokat vele.

„Malua, székrekedés ellen: Mikor az ember erol-kedic gyakorta, de sem szarhatic, sem vizezhetic, ez malua leuele és gyökere, az kömény, és az anifum, azaz béczi köménnyel ha borba főzed, gyakran iszod, meg inditytya.”

„Malua, vérző iny ellen: ha á virágit mézes borba vagy mézes vízbe meg főzed egy keués timsót vetz belé, száynak, ember inenec rothadás-sat, vesseset meg gyógyitytya ha gyakran mosod vele”

PARADIGMÁK ÉS PEREGRINUSOK*

T. Németh László interjúja Szabó András irodalomtörténésszel
Reformátusok Lapja, 2017. 05. 13.

A magyar peregrinus diákoknak élő kapcsolatuk volt a legnagyobb reformátorokkal – hangsúlyozza Szabó András irodalomtörténész. A Károli Gáspár Református Egyetem professzorával a reformáció első évszázadának kutatásáról, a wittenbergi magyar diáktársaság szerepéről és a diákok mindennapjairól is beszélgettünk.

A Reformáció első évszázadának kulturális paradigmái címmel indult előadássorozat a Károli-egyetemen. A sorozat programját nézve szerteágazó, mégis egységes kép áll össze az előadásokból a reformáció első évszázadának kulturális életéről.

Az előadássorozat ötletét Szentmártoni Szabó Géza adta, megvalósítása kötődik Pénzes Szabolcshoz, illetve hozzám. Azokat a kortárs irodalomtörténészeket, egyháztörténészeket, zenészeket kértük fel, hogy tartsanak témájukban egyórányi előadást, akik a reformáció után eltelt első száz évvel foglalkoznak. Így alakult ki az előadássorozat a Károli-egyetem bölcsészkarán. Az eddigi előadások mindenképpen hasznosak voltak mind a szakmai hallgatóság, mind az egyetemisták számára.

Vannak új irányok a reformáció kutatásában?

Az énekeskönyv-kutatás például ilyen terület. Mindig vannak új eredmények, például a közelmúltban is felbukkant egy eddig ismeretlen debreceni énekeskönyv 1610-ből. Ez egy kicsit megint átírta az eddigi történetet. Egy ilyen énekeskönyvet egyszerre lehet vizsgálni irodalmi és zenei szempontból. A peregrináció, vagyis a külföldön tanulás kutatása is olyan irány, amelybe az utóbbi időben sokan bekapcsolódtak. A téma kimeríthetetlen, rengeteg lehetőséget rejt még magában. Mindezek mellett sokat foglalkozunk a reformáció első évszázadának legfontosabb szereplőivel is. Ebben a témában mindig vannak újdonságok, hiszen az információhiányok betöltésére folyamatosan születnek újabb elméletek.

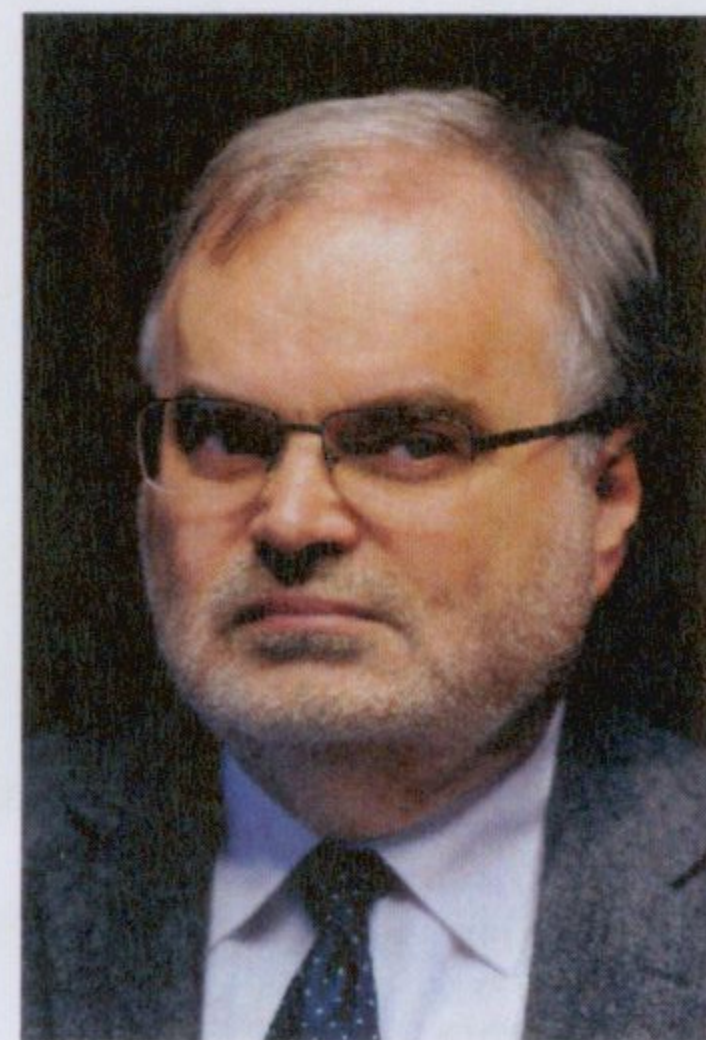
Hogyan kerül elő például egy új énekeskönyv?

Az előbb említett kötet egy magángyűjteményből, aukción bukkant elő Németországban. Az énekeskönyv új tulajdonosa megengedte, hogy a kiadványról másolat készülhessen a Széchényi-könyvtárnak, így az kutathatóvá, a tudomány számára is elérhetővé vált. A könyvtárak gyűjteményeit már ismerjük, a magángyűjtemények tartalma azonban sok esetben rejtély számunkra.

* **paradigmák:** megszokott, a többség által elfogadott (pl. viselkedési, gondolkodásbeli) minták; **peregrinusok:** vándorló, külföldön tanuló diákok (akik hazatérve az otthon megszokottól eltérő, új tudást, új eszméket stb. hoznak magukkal).

Professzor úrnak a közeljövőben jelenik meg monográfiája a wittenbergi magyar peregrinusok diákközösségéről. Milyen jelentősége volt a peregrinációnak?

Magyarországon a reformáció korában – néhány alapítási kísérlettől eltekintve – nem volt egyetem. Ezért aki magasabb képzettségre vágyott, annak külföldre kellett mennie. A reformáció megindulása után természetesen a wittenbergi egyetem keltette a legnagyobb érdeklődést, oda mentek a legtöbben Magyarországról.

Szabó András
irodalomtörténész

Mennyien utaztak Wittenbergbe?

1502-ben alapították az egyetemet. Ezerkétszáz körül van azoknak a magyarországi diákoknak a száma, akik az első száz évben odautaztak. Az általam vizsgált diákegyesület tagjai kevesebben, de így is több mint négyszázan voltak, és miután hazatértek, lelkészek, tanárok lettek. Érdekes dolog, hogy a magyar református lelkészeket egy ideig evangélikus egyetemen képezték.

Ha ma egy diák külföldön szeretne tanulni, akkor például az európai Erasmus program támogatásával eljuthat egy nyugati egyetemre. Hogyan nézett ki ez a 16. században?

Főleg magántámogatások segítették a diákokat, de a városok is adtak pénzt, ösztöndíjat nekik. A támogató települések elvárták, hogy a hallgatók a külföldi tanulmányaik után vissza-jöjjenek, és ott helyben vállaljanak állást. Ilyen városok voltak például Debrecen, Kassa, Lőcse. De nagybirtokosok is több esetben gondolták úgy, hogy az általuk támogatott diákok a hazatérésük után az ő birtokukon dolgoznak majd. Előfordultak olyanok is, akik saját költségükön is ki tudtak utazni, de ők voltak kevesebben.

Mi jellemezte a peregrinus diákok életmódját?

Wittenbergben a többség albérletben lakott. Ezzel a városban élő polgárság is jól járt, hiszen fontos gazdasági ténye-

zót jelentett a felsőoktatás. Az egyetem kis számú ösztöndíjat adott, és kevés volt a kollégiumi hely, amelyekre azonban egyre nagyobb igény mutatkozott. A diákok tehát az otthonról hozott pénzre voltak utalva.

Polgárságot, városokat említett. A peregrináció ezek szerint fontos társadalomalakító tényező is volt Magyarországon?

Egy válságos helyzetben lévő, három részre szakadt országból érkeztek a diákok Nyugat-Európába, ahol békésebb, fejlettebb polgári társadalommal találkoztak.

Mi vonzotta őket vissza?

Elsősorban a hazaszeretet. Az a kötelességérzés, hogy itthon van feladatuk. A tanulás időtartamát megszabta a támogatás összege is. Előfordult, hogy a diák még tanult volna, de a támogató már hazahívta, mert szüksége volt lelkészre a birtokán. Nagyon kevés diák maradt kinn, a magyar anyanyelvűek mindannyian hazajöttek. Inkább a német anyanyelvű erdélyi szászok, felvidéki cipszerek között fordult elő olyan, hogy valaki Németországban maradt. Ennek többnyire családi oka lehetett, például az, hogy a fiatal ott kötött házasságot.

Hogyan fogadták a visszatérő, tanult lelkipásztorokat?

Aki külföldön tanult – akár csak egy évet is –, nagy megbecsülést kapott idehaza. A magyarországi egyházi értelmiségnek két fontos rétege volt: az egyik, aki csak itthoni iskolában tanult, ők kisebb helyeken voltak tanárok, lelkészek, kevesebb pénzt kerestek. A másik réteg az akadémikusok, ők legalább egy évet eltöltöttek külföldi egyetemeken. Ez utóbbiak lettek a vezető lelkészek, esperesek, püspökök, a nagy kollégiumok tanárai.

Tehát a nagy reformátoraink –, külföldön tanultak. A nagy nyugati reformátoroktól?

Amíg Luther élt, nagyon sok magyarországi tanítványa volt, mint például Dévai Bíró Mátyás, akit az Asztali beszélgetésekben is megemléített. Nagyon sokan voltak jóban a másik nagy wittenbergi reformátorral, Melanchtonnal. Számos tanítványa lakott nála albérletben, és többekkel levelezett a későbbiekben is. Így nagyon erős kapcsolat alakult ki közöttük. Sok diák ellátogatott Svájcba. Kálvinnal kevesen voltak összeköttetésben, de Bézával már rengetegen leveleztek. Voltak, akik Bullingert keresték fel Zürichben. A magyar diákoknak tehát élő kapcsolata volt a legnagyobb reformátorokkal.

Milyen viszonyról árulkodnak például a levelezéseik?

Baráti kapcsolatot mutatnak. Külföldiek és magyarok egyenrangúként írtak egymásnak. A levelezés abban a korban egyébként nehéz volt, mert a posta ugyan már létezett, de csak hivatalos iratokat szállított. A leveleiket tehát csak magánembereken keresztül lehetett eljuttatni a címzetthez.

A várhatóan májusban megjelenő könyve a wittenbergi coetusról, diákközösségről szól.

1555-ben a magyar diákok Melanchthon segítségével diáktársaságot alapítottak. Amikor Magyarországon kettévált a református és az evangélikus egyház, akkor a coetus tagjai a reformátusok közül kerültek ki. A wittenbergi, lutheri tanításokat követő egyetemen tehát létezett olyan diáktársaság, amely református magyar diákokból állt. Ez okozta a társaság végét is, hiszen a református–evangélikus ellentétek nagyok voltak abban a korszakban, és egy idő után a magyar diákok inkább már a református heidelbergi egyetemre mentek. A diáktársaság latin nyelvű könyveket is kiadott Wittenbergben, és a tagok egyfajta önképzőkörként tanították egymást.

A reformáció emlékévében több tudományos feladatot is vállal. Van olyan protestáns nemzetközi irodalomtörténeti kutatás, amely nagyobb összefogással valósul meg?

Például a Miskolci Csulyak István olaszliszkai lelkész és zempléni esperes útinaplójának kiadása. Amikor Heidelbergbe utazott tanulni, részletes naplót írt a németországi útiról. Ezt adjuk ki nemzetközi együttműködésben – csehekkel, németekkel, osztrákokkal, lengyelekkel.

Luther Márton szobra Wittenbergben (Szilágyi Enikő felvétele – 2011)

„FORDÍTOTT PEREGRINÁCIÓ” – AZ ÚTICÉL SÁROSPATAK

A Sárospataki Református Kollégium úgynevezett „fordított peregrinációs” programot tervez elindítani. Azaz, a diaszpórában élő magyar diákok számára biztosítana középiskolai képzésben ösztöndíjas félét/évet, melyet Magyarországon tölthetne a diák, speciális, az ő helyzetére kidolgozott foglalkozásokkal. Ennek célja, hogy a diaszpórában felnövekvő következő nemzedék tagjainak is legyen élő kapcsolata az anyaországgal, a velük egykorú hazai (és a világ bármely pontjáról érkező) diákokkal.

Az iskolai programban az egyes szaktárgyakat angol nyelven oktatnák, mellette viszont a magyar nyelvet, irodalmat, történelmet magyarul, természetesen emelt szinten. A tananyag mellett sok más olyan foglalkozás is helyet kap a programban, mely a magyar nemzet kultúrájával ismerteti meg a diákokat.

Gér András zsinati főtanácsos úr rendelkezésünkre bocsátotta a programleírás tervét, egyben arra kért, terjesszük hírét ennek a programnak, és vegyük fel a kapcsolatot Sárospatakkel – akár rajta keresztül, akár az interneten található elérhetőségeken.

Preambulum

„Sárospatak... Talán nem túlzás azt állítani, hogy évszázadok óta különleges helye van ennek a városnak a magyar történelemben és kultúrában. Földrajzi, történeti, társadalmi, gazdasági okokból egyaránt újra meg újra egymással ellentétes hatások, ádáz harcok keresztüzébe került a térség és a város. Épp ezért is olyan izgalmas, fordulatokban és vívmányokban bővelkedő a régió kiemelkedő kulturális centrumának, a Sárospataki Református Kollégiumnak is a múltja. A reformátusok komoly középkori hagyományokból építkezve bőséges szellemi muníciót adtak a szinte folytonos küzdelemnek.” – írja Dr. Dienes Dénes professzor úr „A Sárospataki Református Kollégium története” című könyvének előszavában.

A Kollégium az elmúlt 500 évben mindig megfelelő, európai szintű válaszokat tudott adni a kor kihívásaira. Ma sem érhetjük be kevesebbel. A kérdés csak az, hogyan tudunk régi hagyományainkra építve a XXI. század elvárásainak megfelelni.

Egy korszerű református iskola amellett, hogy oktat és nevel, közszolgálatot is ellát. A szülő és a diák joggal várja el, hogy az itt végzősök olyan erkölcsi tartással és tudással hagyják el az iskolát, amivel boldogulni tudnak a mai világban. Olyan kiművelt emberfőkre van szükség, akik az itt megszerzett tudást jól tudják hasznosítani további tanulmányaik, életük során. Olyan, nyelveket beszélő, műszaki értelmiségiekre van szükségünk, akik a társadalom hasznos és megbecsült tagjaiként, Isten dicsőségére, egyházunk és nemzetünk javára szolgálnak. Oktatásunk szerkezete is ezt kívánja szolgálni: vannak két tanítási nyelvű osztályaink, emelt szintű idegen nyelvi osztályaink, valamint reál tagozatos osztályaink (emelt szintű biológia-kémia, illetve matematika-informatika).

Sárospataki Református Kollégium Gimnáziuma, Általános Iskolája és Diákotthona – Iskolai profil

A sárospataki református gimnázium közel ötszáz éves múltat tekint vissza. A történelem mindig szánt feladatot az iskolának és diákjainak, megélt virágzó és hanyatló korszakokat. A XX. század háromszor adott lendületet a pataki oktatásnak:

1931-től az angol internátus keretei között a modern nyelvek elsajátítására nyílt lehetőség. 1987-től a két tannyelvű oktatás bevezetése az egész országból ide vonzotta a kiváló képességű diákokat. Az egyházi iskola újraindulása (1989) még nagyobb távlatokat nyitott: a szaktudományos, a nyelvi ismeretekhez a keresztény értékrend és életvezetés régi-új nevelési stratégiáját kínálja a XXI. század elbizonytalanodó, értékválságtól szenvedő embere számára. Az itt tanuló diák magyarságát tudatosítják a múlt példái, diáktársaiként tisztelheti Kossuth Lajost, Kazinczy Ferencet, Fáy Andrást, de az iskolai kapcsolatok segítségével a ma kisebbségben élő nemzettársainak életét is megismerheti. A tehetség kamatoztatása, az egészséges életmód, a szolgálat és a szeretet parancsa adhat értelmet a diák mindennapjainak. Szállást és étkezést az ösztöndíjas külföldi diákok az anyaországi diákokkal közösen vehetik igénybe.

Az úgynevezett „diaszpóra osztály” hallgatói öt évfolyamos képzésben vennének részt. A nulladik év a magyar nyelv elsajátításáról, illetve a felzárkóztatásról szólna, főleg az érettségi tantárgyak (történelem, matematika) esetén.

Azt követően a további évfolyamokon a tanulók a Magyarországon honos és törvények által szabályozott két tanítási nyelvű képzésben vennének részt. Ennek a képzésnek a része lenne az érettségire, valamint a felvételire való felkészítés is.

Az oktatás és tanulás mellett sportolási lehetőségek egész tárháza is várja a jelentkező diákokat: röplabda, kosárlabda, futball, úszás, atlétika, asztalitenisz, evezés, küzdősportok, lovaglás, síelés, szertorna – hogy csak néhányat említsünk.

A város

Sárospatak történelmi levegőjű, hangulatos diákváros, mely a Bodrog partján, a Zempléni-hegység lábánál, Budapesttől 3 órányi távolságra fekszik. Repülőtér a közelben Debrecenben és Kassán van. Tanárképző és teológiai főiskolája, három középiskolája van. Nyugodt, biztonságos környezetet nyújt lakóinak és az ide látogatóknak. Jelentős turisztikai célpont a Rákóczi-vár és a termálfürdő. Vízitúra- és sportolási lehetőséget a Bodrog biztosít. A művészeti iskolákban hangszer- és tánc-tanulásra, képzőművészeti tevékenységre van lehetőség.

Tanórán kívüli tevékenységek a diaszpóra Sárospatakon tanuló fiataljai részére

A Sárospatakra érkező, második-harmadik generációs, magyarul tanulni akaró fiataloknak a középiskolai oktatás mellé a csendes, kisvárosi környezetet kínáljuk, ahol minden elérhető 5-10 perc alatt; – tiszta a levegő, a víz, a talaj, használhatók a XXI. század technikai vívmányai, de nem érdemes „rajtuk lógni”, hisz karnyújtásnyira vannak a sportolási, kirándulási, kutatási, barkácsolási, művészeti lehetőségek. A tanár és diák munkatársak, kutatótársak, vitapartnerek, akik segíthetnek egymásnak felismerni saját személyiségük értékeit, felmutatni magyar örökségük tanult, elsajátított, megélt formáit.

A történelmi levegőjű város és környéke nagyszerű lehetőségeket kínál a nemzeti identitásukat és gyökereiket erősíteni kívánó fiataloknak, de szüleiknek, családtagjaiknak is. Egy húszkilométeres körzetben honfoglaláskori emlékhelyek egész sorát találjuk. A város építészeti értékei – a Rákóczi-vár, a Kollégium – történelmet idéznek, míg a Makovecz-épületek a régi értékek megújulását és továbbadását példázzák. A pataki kollégium ötszáz éves történetének alakulása a főúri pártfogók korától az elűzetésen, a reformkori nagyságok – Kossuth, Szemere, Fáy – korán át a Trianon hatását gyógyító klebelsbergi angol internátuson át a mai két tannyelvű képzésig modellezi és szemlélteti a nehézségeken túljutó, az újra és újra megerősödni kész magyarságot.

A város földrajzi helyzete a diákok számára elérhető közelségben kínálja az elcsatolt területek – Kárpátalja, Felvidék, Erdély – megismerését; az ott élő nemzettársak helytállásáról pedig a testvériskolák diákjai tehetnek tanúbizonyságot.

Lehetőségek a tanórán kívüli tevékenységekre:

Kihasználva Sárospatak földrajzi adottságait, kirándulással egybekötött tematikus oktatásra is van lehetőség. Csupán érdekességként felvillantunk néhány témalehetőséget:

II. Rákóczi Ferenc nyomában – Borsi, Kassa, Munkács; A magyar nyelv története a Halotti beszéd-től (Boldva) a vizsolyi Bibliáig (Gönc, Vizsoly); Kazinczy és a nyelvújítás, a Magyar

A sárospataki Rákóczi-vár távlati képe

Nyelv Múzeuma (Széphalom); Honfoglalás – a karosi honfoglaláskori látogatóközpont és temető; a Vereckei-hágó; Kossuth Lajos nyomában – Monok, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Pöszöny, Debrecen; Móricz Zsigmond emlékhelyek – Tiszacsécsé, Prügy, Sárospatak, Debrecen; A Rákóczi-család nyomában – Szerencs, Ónod, Sárospatak, Gyulafehérvár; Debrecen – magyar történelem és művelődés.

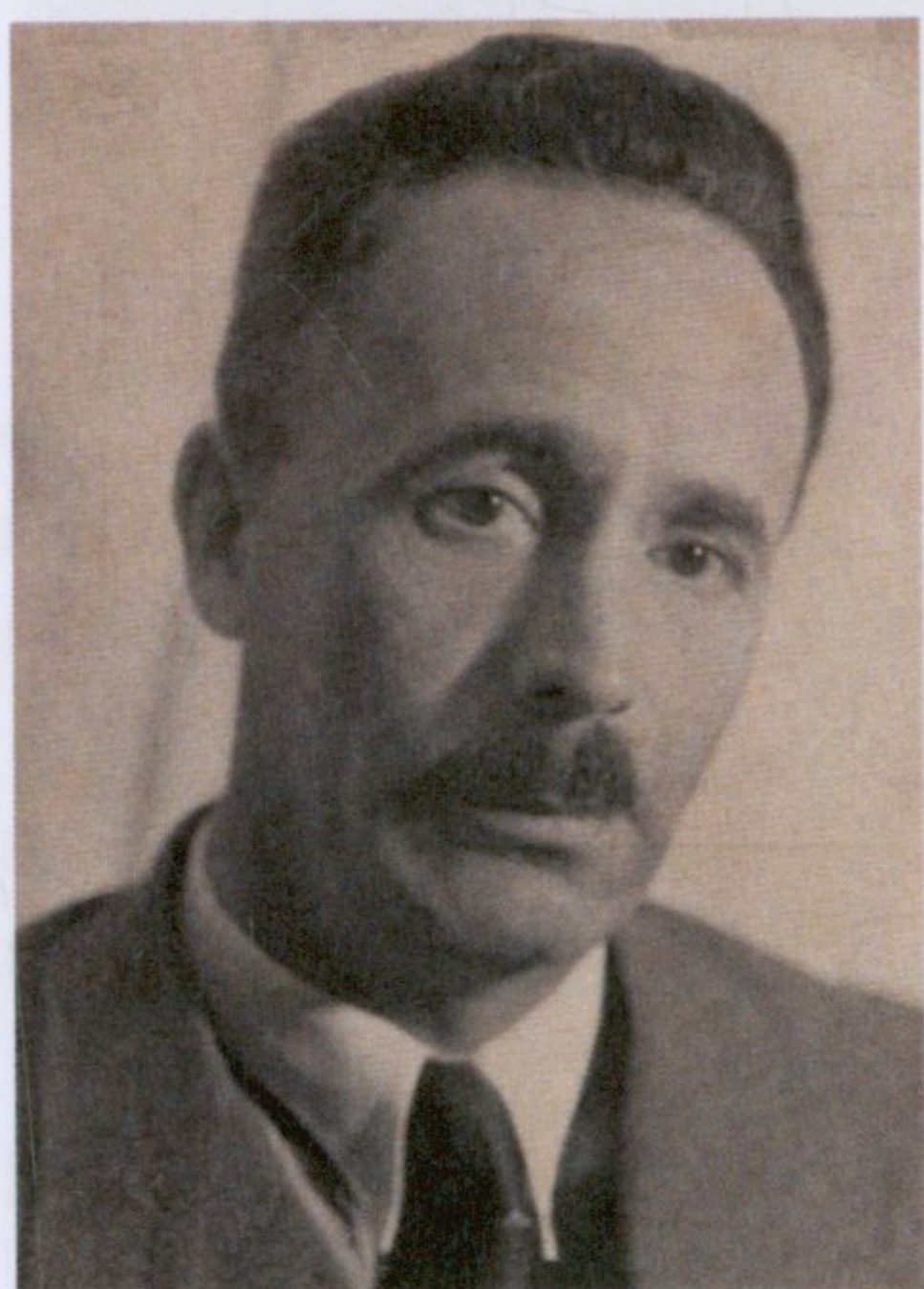
Szabadidő, sport, kézművesség: Ismerkedés a lovas kultúrával a Betyár lovastanyán, lovaglás, íjászat, falmászás; Vízisportok a Bodrogon – kajak, kenu, sárkányhajó, vízitúra; a végardói uszodában vízilabda; Gyalogtúrák, kerékpártúrák Zemplénben és a Hegyközben; Ismerkedés a magyar néptánc-kultúrával – a Bodrog Néptáncgyűttes táncosaival; Színjátszás, színházlátogatás, a miskolci Színházi Múzeum megtekintése; Kóruséneklés a gimnáziumban, hangszeres képzés – Farkas Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola; A sárospataki mézeskalácsosság – Veres Sándorné műhelye; A sárospataki fazekasság és kerámiaművesség – Pataki Kerámia Manufaktúra; Ismerkedés a környező tájegységek hímezéstípusaival: a beregi keresztszemes hímezés, a matyó hímezés; Ismerkedés Lorántffy Zsuzsanna korának díszítőművészetével – az úri hímezés, Lorántffy Zsuzsanna Hímző műhely; Ismerkedés Zemplén gyógynövényeivel – Zempléni Gyógynövény Kft., Markovics Ádám; A hollóházi porcelán – Hollóházi Porcelángyár; Ismerkedés a népi építészettel – a Sóstói Múzeumfalu; Ismerkedés a középkori építészeti emlékekkel – a karcsai román templom, a füzeri vár, Boldogkő vára, a bélapátfalvi apátsági templom, a pácini kastély, a diósgyőri vár; Ismerkedés a magyarországi világörökségi helyszínekkel – a tokaj-hegyaljai kultúrtáj, az aggteleki karszt, Hollókő, a Hortobágyi Nemzeti Park.

Nagy-Baló Csaba
igazgató

Boldogkő vára, háttérben a Zempléni hegység nyúlványai

AZ ELFELEJTETT KATONA... ÉS MÁSONK Folytatás az 5. oldalról

Lőwey Lilla előadását csak néhány kép kíséri. Kevés a fölösleges szó, Nyírón nincs mit magyarázni, hiszen Nyírót olvasni kell!

Magam is hajlok arra, hogy ebben a félévnyi beszámolóban ne számokkal és adatokkal úntassam az olvasót, hanem a lap biztosította kereten belül adjak át én is valamit abból, ami számomra is örömet jelent. Nyíró nyelvezete gyönyörű.

Témái teljes egészében a mi témáink, az enyémeink is. Szinte rokonomnak érzem abban is, hogy a papi hivatás mellett leginkább akkor érzi jól magát, ha azonosulni tud mindenestül népével. Az én népemmel. A székely faluban született kisfiúból teológiai doktor, hittanár, plébános lesz, de Takaró Mihállyal fogalmazva „a szerelem és a becsület levetetik róla a reverendát. Teljesen azonosul népével. Rájön a titokra, hogy ezen a földön föld és ember ugyanaz. Az emberből föld lesz, a földből pedig ember. Így teszik egymást halhatatlanná.”

Következzék hát néhány idézet kóstoló gyanánt Nyíró egy novellájából, majd egyik legismertebb, *A madéfalvi veszedelem* című regényéből. A legszebb az volna, ha egy következő istentiszteletünk utáni kávézáson azzal állna elő valaki, hogy találkozzunk egy felolvasó-esten is, amelyen mondjuk Nyíró valamelyik novelláskötetével kezdenénk. Aztán jöhetne a folytatás.

Régi idők öreg kopjafái alatt alussza álmát az én népem, mohos temetőben, vadvirággal takart padmalys sírokban, szép madárszó mellett. Itt járok közöttük, beszélgetek velük, költögetem őket, mert nem igaz, hogy négy szál hitvány deszkával vége van mindennek. A sorok nem múlnak el. Minden holttest letett ruha, melybe a gyermek öltözik. A temető a soha ki nem alvó élet álarca csak. (Kopjafák)

Amerre elhaladt a szekér, mindenütt akkora volt az erdők, mezők békessége, mintha Isten lelke lebegne útja fölött. A nép mindenütt a szénával bíbelődött. A férfiak ingre vetkőzve kaszáltak, az asszonyok, leányok rendet ráztak, takartak, s a júliusi áldott nap tüze bágyasztotta. Az utak széléig becommogott hegyek lábára, völgyecskébe épített falucskák csendesek és ijedtek voltak, mintha vesztüket éreznék. A boronafákból ügyeskedett magas tetejű, kontyos házacska egymáshoz dugott fejével titkolóztak, vagy védőleg előrehajlottak a porban gyanútlanul

játszó gyermekekre, az utak élő szobrocskáira. Akármerre nézett a főkirálybíró, mindenütt nyíló virág, áldás, élet, független, szép, szabad béke, mely fölött madárcsók lebegnek. Nyakig takaróztak a hegyek a színes-hímes szépséggel...

Ez Székelyföld.

Az alvó házak elmaradtak mögötte, nem vette észre. Ha álmodó fa sóhajtott az útszélen, nem hallotta. Az erdők, a Kárpátok, a Hargita fenyegető ormai sötéten az egekbe nyomultak és szélesen dermedeztek Csík fölött. A fenyőóriások – Isten szép gyertyaszálai – egymásba folyva megkövültek. A sziklák, szirtek már ásították az őszi hideget. A zabtáblák reszkettek, mert már hallották a föld lelkének távozását. Csak a pityóka, Csík jótéteménye ült bután a fészében, mintha tudná, hogy nem lesz, aki kiszedje. Csík elveszett!... Jobban elveszett, mintha fegyverrel öldösték volna le, mert magával a néppel akarják elpusztítani a népet, hogy soha fel se támadhasson. És nincs segítség.

Ha sokat szemetezik Gyergyóban a generális, még ő is megjárhatja, mert furcsa, külön világ ez a Gyergyó. Nem tartozik sehová, csak önmagához. Zárt, elkülönített föld. Hegye, völgye, vize, levegője, fája, embere minden más, mint egyebütt. Maga a nap is nehezen hágja meg ezeket a havasokat. Legyengül, mire a tetejükre ér. A fénye is elváltozik. Furcsa, titkos, homályos és álmodozó. Nem való minden bolondnak ez a világ. Itt kell születnie az embernek, hogy kibírja. Megesik, hogy az idegen mászik, csak mászik felfelé a hegy oldalán, s egyszerre csak hanyatt esik, mint a halott. Az örmények is feketébbek itt, mint más tisztességes helyen. Csak ezek az izmos, törpe, faölelő hecboc emberek bírják itt az életet, kiknek az egészségtől olyan barnapiros a képe, hogy még a nyújtópádon se halványodik el. Nincs itt semmi sietség csak zord nyugalom és erő. Gyergyóban még a medve is két héttel tovább alszik, mint teszem azt Csíkban.

Ami eddig nem történt meg vele, most halványan derengeni kezd a tábornokban, hogy mégis nagy dolgok azok a megfoghatatlan semmiségek, mint szabadság, függetlenség, népjogok, a régi, szabad sors, hogy így felveti magát érte ez a különös, büszke, maroknyi népecske, ez a sziklák férge, rengetegek különös vadja, hogy éhezni, szomjúhozni, szenvedni, pusztulni tud érte. Gyönyörűség lesz elvenni tőle!...

Az útját-módját is tudta, hogyan kell csinálni. Jól látta a kancellár. Egy népet önmagával kell elpusztítani. Az alját fel kell lázítani urai ellen, a szegényt a gazdag ellen, apát a fiú ellen, fel kell borítani a rendet, aztán kínozni, sorvasztani, elnyomni, megölni a lelkét, elvadítani, felforgatni. Ha ez sikerül, Székelyföld önmagától hull az ölébe... „Ezt kellene aztán megcsinálni egész Erdéllyel! – gondolta. – A gőgös urak torkának szabadítani a rongyo-

sokat, a csürhét, és aztán elsöpörni az egészet...” Álomnak is túl szép!... Az ördög vetése érik, csak öntözni kell.

A madéfalvi rémes éccaka rémületbe és gyászba borította egész Csíkot. Mire megvirradt, nem volt olyan eldugott falucskája, tízese vagy erdei szállása a Széknek, hova el ne jutott volna a hír. Kétségbeesett asszonyok, síró gyermekek ezrei kerekedtek fel mindenütt, hogy megkeressék férjüket, apjukat. Kinek lova, marhája, szánja, szekere volt, azt készítette elő az útra, abba vetett ágyat szénából, szalmából, párnából, lomos csergéből. A szegényebbje gyalog indult a bizonytalanságba. Voltak asszonyok, akik gőzölgő fejjel addig futottak a hóban hegyen-völgyön keresztül, míg összeestek. Aztán felugrottak és törtettek tovább kékre fagyott, dagadt lábakkal, kezekkel, zuzmarásan. Az Olt völgye csakhamar tele lett férjük, apjuk nevét sikoltozó nőkkal, gyermekekkel, kik minden szembejövő véres embert megállítottak, kikérdezték és ha nem az övék volt, csalódottan futottak tovább. Alcsík, Felcsík tele volt Madéfalváról menekült és hazatartó sebesültekkel, kik vérüket hullatva, eltorzulva, emberfeletti szívóssággal szédelegtek, vonszolták magukat az utakon, hegyoldalakon, véres ösvényeket szántva a hóban, az akarat konokságával, csak hogy még egyszer hazajussanak, láthassák övéiket.

Csicsón túl, Madéfalva határában, egyszerre megváltozott a helyzet. A zajló, tébolyult, zűrzavaros asszonytömeg hirtelen elnémul, mintha egyszerre bénították volna meg az eddigi sietést és nyugtalanságot. Visszarántották a lovakat és megállottak. A gyalogosok szóltanul nyomták kezüket a szívükre, szájukra és pillanatig mocanni se mertek.

A halál földjére érkeztek.

A fenyegetett házak üszkei szembevigyorogtak. A romok még füstöltek, a zsarátnok hunyorgott és körös-körül fekete volt a hó a koromtól, perjétől. Az égett szagot már régóta érezték. ...

Aztán váratlanul megszólalnak a közeli falvak harangjai. Az első halottakat fogadják Csicsó, Delne, Borzsova, Rákos, Szépvíz harangjai, és zúgnak egész nap. Egyik holttestet alig kísérik ki a határból, már jön a másik, tizedik, századik, s a vetéskapukhoz kiállott fekete pluviálés papok nem győzik elimádkozni, szentelni, füstölni őket.

Csak a harangok fáradhatatlanok. Egyik átadja a szót a másiknak, és csakhamar fel Gyergyóig, le Kászónig, a Kárpátok koszorúján végig az egész Csíki-medencét gyászba borítják. Egyedül a medéfalvi nem mer megszólalni, mintha az is meghalt volna.

Az ajtóban azonban még egyszer megáll, visszanéz és elkárhozott arccal felsóhajt:

– Könnyű az uraknak, mert csak – meg kell halniuk!

Mindenki érzi, tudja, mi van a különös mondás mögött. Az ajtó dördül az eltávozó, idegen földre készülő lázadó mögött.

Az urak továbbra is lehajtott fővel állanak. Fekete Túri azonban gondütötten, rücskölt homlokkal, felfelé borzadó hajjal az urakhoz fordul:

– Tudjátok-e, hogy egy halott székely mene ki az ajtón? ... Bár ne kellett volna megérnem! ... Utána megy a másik halott székely, a harmadik, a századik, ezredik! ... Bár ne kellett volna megérnem!

Senki sem felel. A gondolat leigázott mindenkit. Az éjszakában a nép elvérzésének hosszú útja látszik és nem lehet a végéig követni a sort, amely a lázadó székely nyomában elindul... Már senki sem törődik a halállal, a reáváró sorssal, mióta megvillant előttük a történelem fekete lovának patkóütötte szikrája...

Szóltanul pihentek meg egy burkus, vén fenyő alatt, s a szemük rárévedt Csíkra. Alattuk feküdt a halálra ítélt föld, a szép Csíki-medence. Körös-körül hegyek tornyosulnak, melyek némák, kiismerhetetlenek és titkosak, mint maga a Jóisten. Tekintetük felkeresett minden kicsi zugot, és úgy állottak ottan, mintha az Olt vékony szalagja mellett megbújt falucskák fölött örködnének. A körülszegő havasok temérdek határzáró testükkel pedig felvisznek egyenesen az egekbe. Ezüst és kék pára lebegett Csík fölött, mintha a gyanútlan emberek szívéből felszálló béke és áldás volna...

A telkeket kinyilagták ugyanis egymás közt, de hónapokig is pusztán állanak. Hej, nehéz dolog idegen földön házat építeni. Úgy érzik, mintha a régi haza végleges megtagadása volna és – ha jól meggondoljuk, – az is, mert a hajlék, az otthon s a föld véglegesen új világához köti az embert. Le kell számolni a múlttal. Sokan még a tenyerüket is szemük elé tartják, hogy ne nézhessenek át a hegyeken túlra és ki kell tépniük még a gondolat szárnyait is; de még álmukban is kínozza a múlt, a vágy régi vilá-

A Nyírő-kerten átszordogáló Kis-Homoród

guk után. A reggel gyűjtött erő elfogy estére s még a fészi sem fogja úgy a fát, mint otthon. Szomorú még a bárdok csengése is. Hiába! Ha élve, ha halva, a por mindig haza vágyik arra a földre, melyből vétetett. Bizonyos időn túl fej és kéz elnehezedik, az emberek a lábukon fonnyadnak el és keserű lesz az élet, mégha nádméz csepeg is az idegen égből.

Az ilyeneket aztán még jobban égette a vágy Csík után, mert minden pillanatban látniok kellett, hogy mit veszítettek.

Vannak, kik abban reménykednek, hogy az idő begyógyít mindent, de ezeknek is csak a testük van itt, a lelkük távol. Hiába várnak.

Jó hírek helyett csak újabb menekülők jönnek, akik vagy a bűnügyi vizsgálat elől szöktek meg, vagy már nem bírják a szegénységet, éhezést, nélkülözéseket, a kegyetlen fegyvergyakorlatokat, a megtorlásokat, sok futást, hajszát. Ezen a tavaszon ijesztően sokan jöttek. Csak úgy ontják a hegyek a menekülőket. Leverten beszélnek az ott-

honi sorsot. A fogadó valóságos siralomház. ...

Mind rosszabb és rosszabb hírek érkeztek Csíkból.

– Aki nem hisz, az ne prédikáljon!

– Miben higgyek, apám?

A csontos, immár a halál felé fordított arc felfénylik.

– Abban, amiben eddig nem hittél... Nem az emberben, mert az emberek esendők, változékonyak és gyengék, hanem a földben, hegyekben, völgyekben, a fölöttünk levő égboltban, mert az nem távozik el innen soha. A fák nem futnak el a helyükről hűtelenül és akármilyen változás legyen, mindig ugyanazok maradnak... Osztan a föld alatt is emberek vannak! Hogy halottak? Hát aztán? A halott ember olyan, mint az elvetett búzaszem. Újból kikél és megsokasodik... Ebből érthetsz, ha akarsz!

A magam részéről úgy gondolom, hogy aki akar, ért a szóból. Kellemes nyári pihenést, és ha Isten is úgy akarja, boldog viszontlátást az ősszel!

Molnár-V. Pál

Tóth Luca Réka

Sándor István

Ferencz Orsolya

KÖZÖTTÜNK VOLTAK, KÖZÖTTÜNK SZOLGÁLTAK

Szívből köszönjük Ferencz Orsolyának, Tóth Luca Rékának és Sándor Istvánnak azt a sok felejthetetlen zenei élményt, amiben gyülekezeteinket részesítették, míg közöttünk voltak, s míg a szó legnemesebb értelmében közöttünk szolgáltak. És szívből köszönjük Magyarország kormánya Nemzetpolitikai Államtitkárságának, hogy a Kőrösi Csoma Sándor program keretében táltumok gyöngyszemeivel megáldott, magas tudású és nagyszerűen képzett ösztöndíjasokat küldött és küld a diaszpórában élő magyar közösségekhez. Bár a világi egyesületek megkeresésére érkeztek Svédországba, ösztöndíjasai, ahol és amikor csak tehették, szívesen részt vettek és közreműködtek egyházi rendezvényeinken, istentiszteleteinken. Együttal kifejezzük reményünket, hogy a már beterjesztett kérésünknek megfelelően akár már ez év őszétől mi is fogadhatjuk azokat az ösztöndíjasokat, akiket a diaszpóra-gyülekezetre szabott, azok igényeit és sajátosságait figyelembe vevő program keretében küld majd mihozzánk az anyaország, távolba sodródott gyermekeit összetartandó és hazahívandó. Bizonyosak vagyunk afelől, hogy a most hazatért fiatalokra alkalmazást nyer a bibliai biztatás: Jól vagyon jó és hűséges szolgám, a kevesen is hű voltál, többre bízlak ezután. (Mt 25, 21)

„URAM, HOGY ÚJRA LÁSSAK!”

Mk 10, 46-52

Mi lenne, ha egy napon úgy ébrednénk fel, hogy nem látunk semmit, csak sötétséget. Majd közölnék velünk, hogy többé nem láthatjuk családjunkat, szeretteinket, a csillagokat, a naplementét. Mi volna akkor az első gondolatunk? De hogy most ne csak egy feltételezett „Mi lenne, ha” helyzetnél maradjunk, gondoljunk egyszerűen olyan emberekre, akik vakon születtek és így éltek le egy életet, vagy ami ennél is kegyetlenebb, hogy bár korábban láttak, fokozatosan elveszítették látásukat.

Egy idősebb gyülekezeti tagunk éppen erről beszélt. Nem az bántja, hogy eltelt felette az idő, hanem hogy fokozatosan kezdi elveszíteni látását. Ekkor felidéztem Bartimeus történetét, majd arra terelődött a szó, hogy az ember életében van, vagy legalább is előfordulhat egy másfajta vakság is: a lelki vakság. Az érzéki vakságon túli lelki vakságról folytattuk beszélgetésünket. Arról, hogy miként kötődik ez a jelenség személyes, de ugyanúgy gyülekezeti életünkhöz is. Aztán arról beszéltünk, hogy egy adott ponton a vakság, legfőképpen a lelki, mindenkinek gondja lehet, mindenkit elérhet. Történetünk szereplője sem választotta ezt magának, hanem rajta kívülálló okok miatt lett része életének a vakság.

A lelki vakságról aztán eszembe jutott egy látszólag egészen más téma, amely egyházi örökségünkhöz kötődik. A Reformáció 500-dik évében járva vajon van-e lelki látásunk arra, hogy milyen örökségnek vagyunk mi részesei? Most ennek a kérdésnek mentén kövessük a történet cselekményét.

Itt áll előttünk Bartimeus, akiről nem derül ki, hogy miként lett koldus és vak, hová lett a családja, és miért került az utcára? Csak annyit tudunk meg róla, hogy beteg ember, s hogy betegsége mellett van valamije, ami egészséges, ami egész és töretlen benne: a Krisztusba vetett hite. Vaksága ellenére a lelki dolgok terén nagyon is tisztán lát. Íme a vak Bartimeus, aki még vakon is lát!

S hogy még inkább megértsük, mi a különleges a történetben, felidézzük azt, hogy abban a világban, melyben Bartimeus élt, a beteg emberek kivetettek voltak. Mert a zsidó törvények előírásai végett mindenki tartózkodott a betegektől, mondván, hogy azok tisztátalanságot hordoznak magukban. Bartimeus tisztában volt azzal, hogy vaksága okán a társadalomból kivetett embernek számít. Ezért erősödött meg az érzéki látásával szemben az ő lelki látása. Tudta, hogy embertársai segítségére nem számíthat, ezért tudta felismerni a Jézus Krisztus hatalmát: azt, hogy szeretete és könyörületessége képes megváltoztatni az ő életét is. Így lesz a vak emberből „látó” ember. Először lelkileg. De mi történik még?

Bartimeus a sokaság kiáltása közepette meghallja, hogy Jézus ott van a közelben. A tömeg pedig Jézust követve épp arra halad, ahol Bartimeus szokásos módon, az út szélén ülni szokott. A törvény és tilalom ellenére esélye adatik emberek közé keveredni, és arra is, hogy a szívéből feltört reménnyel kiáltani kezdjen: „Dávid Fia, Jézus, könyörülj rajtam!”

De azonnal megszólalnak azok, akik bár Bartimeushoz képest egészséges embereknek számítottak, lelkileg súlyos vakságban vannak. El akarnak hallgattatni, félre akarnak állítani az útból ezt az amúgy is kivetett embert, de Bartimeus nem hagyja magát, nem engedi, hogy kivetettségén túl még a hitét is elvegyék, amely az egyetlen létező, igazi érték a számára.

És éppen ezt a hitet látta meg Jézus a nagy tömegben! Megtisztelte ezt az embert azzal, hogy megállt és magához hívatta. Esélyt adott arra, hogy Bartimeus elmondhassa neki, mire is vágyik. „Mit kívánsz, mit tegyek veled?” – kérdezi tőle az Isten Fia. Mire Bartimeus: „Mester, hogy újra lássak!”

Ki tudja, mennyi ideje nem látta ez az ember a csillagokat, a napfelkeltét, embertársait, hogy mennyi ideje volt kivetett, és a kor felfogása szerint „alávalóbb” embertársainál?! Ki tudja, talán már ő sem, mióta tart szenvedése? Egy dolgot viszont tud: nem adta és nem adja fel reménységét. Minél többet szenvedett, annál hívőbb és bölcsebb lett.

Egy vak, koldus ember „szájába adhatjuk” most Luther Márton gondolatait:

„Tartottam sok mindent a kezemben, és mindent elvesztettem. De amit Isten kezébe helyeztem, az még mindig megvan!”

Jézus maga állapítja meg: „A te hited megtartott téged.” A hit tehát az, ami még mindig megvan!

És most tekintsünk egy kicsit a mi életünkre is!

Azt, hogy mi jellemzi a mi hitünket és egyházi életünket, azt leginkább Isten tudja igazán. Tudja, mikor hiszünk, mikor látunk tisztán, és mikor nem. Tudja, hogy vannak rajtunk kívül álló nehézségek, megpróbáltatások: magány, betegség, kapcsolatok válsága, és történetesen maga a „vakság” is. Olyan, mint amilyen a Bartimeusé is volt. Olyan, amelyen nem tudunk változtatni! És ekkor szembesülünk azzal, hogy csak egy valamink maradt meg számunkra: egyedül csak a hit. Olyan hit, amely megtartó hit. Olyan, amely fenntart minket életünk kavargó, háborgó vizének felszínén.

Szükségünk van erre a megtartó hitre! Szükségünk van, mert látásunk idővel változik, s felkerül ránk a rövid- vagy a távollátó szemüveg, lelki értelemben is.

Mi történhet velünk?

A rövidlátó csak azt látja, ami előtte van; messzebb már nem lát, nem tud reménykedve előretekinteni. Csak a jelenlegi helyzetből tud kiindulni, abból, amiben éppen van, és levonja a következtetést, hogy ez már nem fog megváltozni. Ez a pesszimizmus lelki képe.

De ott van a távollátó ember is, aki túl sok időt tölt „távol”. A múlt eseményein rágódik, vagy a jövőjét próbálja megfejteni, és közben félelemmel és aggodalommal telik meg a szíve. Lelkét a kilátástalanság érzése tölti el, s ez uralkodik el mindennapi

Csátári Biborka ref. lelkész

életében. Azaz: szem elől veszíti a reményt. Szem elől veszíti Jézust, aki látását visszaadhatná.

Ebből a szemszögből vizsgálva 500 éve megreformált egyházi életünket, megállapíthatjuk, hogy szerencsések vagyunk, mert láthatunk. Kézzel foghatóan tapasztaljuk, fizikailag láthatjuk azt, ami körülvesz bennünket; bele-nézhetünk szeretteink szemébe, megcsodálhatjuk a reformáció áldásai nyomán született egyházunkat, gyülekezeteinket, templomainkat, iskoláinkat, szeretet-intézményeinket. De hiba lenne, ha közben lelki szemeinkkel nem látnánk meg bizony nyomorúságunkat. Lelki nyomorúságunkat, reménytelenségünket. Ezért fontos számunkra az, amit Jézus mond, minden időben: Hívj segítségül engem a nyomorúság idején! Bartimeusnak volt bátorsága segítségül hívni őt. És a segítség nem maradt el. És nekünk? Van-e bátorságunk kiáltani?

Gondoljunk reformátorainkra, akik végül is értékeket hagytak ránk. És megkérdezhetjük: Mit tettek ezért – Kálvin János és Luther Márton?

Bátran felléptek. Mertek kiáltani Jézushoz egy áldásos egyházi élet kialakulásáért, és mertek szólni az emberekhez is. Nagy bátorság kellett Luthernek az egyházi és birodalmi átokkal sújtottan tovább menni a megkezdett úton. És még nagyobb bátorság kellett mindkettőjüknek belátni azt, hogy csak egy dolgot kérhetnek: „Uram, hogy újra lássak!” Tudták, hogy erre van szükségük, s erre van szüksége az őket követőknek is!

És számunkra, kései utódok számára, akik nagy elődök lábnyomain lépkedünk odahaza, vagy az elcsatolt területeinken, vagy akár a nagyvilágba szétszóródottan, EGYÉRTELMŰEN látnunk kell, hogy csak egyet kérhetünk: lelki tisztánlátást, egységet, azt hogy egységben az erőnk, s ez az egység csak akkor valósulhat meg, ha mindannyian egy irányba nézünk: arra a Jézusra, arra a Krisztusra, aki Bartimeusnak is visszaadta látását.

Az tény, hogy sokszor megpróbál minket is elhallgattani környezetünk, amiként Bartimeust is az őt megvető tömeg. Mai világunkban is munkálkodik a gonosz; szeretne vaknak és vezethetőnek látni. Megpróbálja elvenni tőlünk épp azt, ami eddig is megtartott minket: a megtartó hitet. És épp ezért fontos a lelki tisztánlátás egyéneknek és gyülekezeteknek egyaránt. Ezért volt fontos reformátorainknak is az egyház megújulásáért vállalt munkájukban, a megújulás útjainak kiépítése közben a tisztánlátás. Vigyáznunk kell hát látásunkra!

S ha úgy érezzük, hogy látásunk kezd megromlani, kezdünk „vakká válni”, merjünk Jézushoz kiáltani: „Dávid Fia, Jézus, könyörülj rajtam!” És mit kérjünk tőle? – „Uram, hogy újra lássak!” Hogy újra lássunk, és újra higgyünk benned, Urunk! Hogy újra megláthassunk Téged, ha elbizonytalanodtunk, hogy

lássuk, higgyük, tapasztaljuk, nem hagyta el; a nyomorúság, a próbák által csak megerősítettél és többé tettél bennünket.

Bartimeus tudta, hogy vaksága nagyságánál van valami, van valaki, aki hatalmasabb: az Isten. Reformátoraink is tudták, hogy létezik egy olyan út, amelyen végigmenni lehet fájó, lehet próbára tevő, de amelyen végigmenni: méltóságos.

500 év távlatából mi ma már láthatjuk: Jézus felnyitotta akkor is, felnyitja ma is szemünket: semmi sincs veszve, ha meghalljuk és követjük hangját: „Bízzál! Kelj fel!”

Magánéletünkben ugyanúgy mint egyházi életünkben, lelkünk mélyéről kell felbuzogjon a Reformáció újra felfedezett bizonyossága:

Soli Deo Gloria! Egyedül Istené a dicsőség!

Soli Deo Gloria, mert a Szentírásból megannyi olyan biztató történetet olvashatunk, mint a Bartimeusét.

Soli Deo Gloria, mert a látni akaró emberen ilyen kegyelemmel segít az Úr Jézus Krisztus.

Soli Deo Gloria, mert minden nehezebb út megtétele után Isten kegyelméből virágok nyílnak a lábaink nyomán.

Soli Deo Gloria, mert látva látjuk mindazt a sok áldást, amely körülvesz bennünket.

Áldott az Isten, aki a Biblia történetein keresztül, de ugyanúgy az 500 évvel ezelőtt történtek által és most is, felnyitja szemünket. Ráirányítja szemünket arra, aki segít visszaszerzett látásunkat megőrizni. Övé legyen a dicsőség!

Úgy legyen! Ámen.

Csátári Biborka
lelkipásztor

John Milton (1608–1674)

A VAK SZONETTJE

Tűnődöm olykor, mért szállt rám homály
Éltem felén? E tág föld vak legén
Talentumom tétlen mért rejtem én,
Mely így elásva bennem kész halál?
Ha majd a számónkérő óra száll,
Uram feddése nem lesz-e kemény?
„Mit kezdjek így, ha nincs munkámra fény?”
Lázongok halkan. Ám vigaszt talál
Türelmem és szól: „Senki sem viszen
Méltó munkát Elé. Csak törd szelíd
Igáját, úgy a jó. Hisz Ő a szent
Király. A szárazföldön és vízen
Sűrögteti szolgálai ezreit,
S az is cselédje, ki csak vár s mereng.”

Fordította: Tóth Árpád

„AZ A LELKÉSZ, AKI HÉT KÖZBEN LÁTHATATLAN, AZ VASÁRNAP ÉRTHETETLEN!”

A fenti címmel jelent meg Martinek Imre vajdasági újságíró cikke a Hét Nap című internetes folyóirat egyik tavalyi számában, melyben amolyan „köznapi beszélgetést” folytat Szilágyi Zoltán hertelendyfalvi tiszteletessel, püspöki segédlelkésszel, egy évvel azután, hogy a tiszteletest és nejét, Juditot az al-dunai református székelyek közé irányította a Gondviselés.

– Halász Béla püspök úrral Topolyán találkoztam először, 2015 februárjában. Jól emlékszem, segédlelkésszt keresett maga mellé. Beszélgetésbe elegyedtünk, majd következett a meghívás. Csakhamar személyesen is találkozhattam a pancsovai és a hertelendyfalvi gyülekezettel, pünkösdkor pedig már ünnepi legátusként jelenhettem meg közöttük. Majd jött a hivatalos kinevezés. A helyi aratóünnepség idején mi is nekikezdhattunk a munkáknak. Előlegben rendszereztük a pancsovai egyházkerület teljes könyvtárát. Időrendileg tisztázott, továbbá jegyzőkönyvekkel is alátámasztott kimutatásaink vannak végre, milyen egyházi okiratokat birtoklunk, honnan és melyik évből. Furcsa, ám jóleső érzés volt számomra fellapozni a múlt néma tanúit, melyek az erdélyi „sorstársaikkal” ellentétben nem pusztultak el a Trianon utáni „felszabadítók” tüsténkedése nyomán ...

Szilágyi Zoltán a székelyföldi Olthévíz szülötte. Délvidéki szolgálatát a Pancsova-belvárosi református egyházközség templomában és parókiáján végzett felújítási munkálatok koordinálásával kezdte. Az egyházközségnek Facebook-oldalt nyitott, majd létrehozta az internetes ígehirdetést, mely Heti gondolatok címen igyekszik szorosabb szálakkal egybefűzni az idehaza maradottakat és a jobb megélhetés reményében a nagyvilágba távozott végvári reformátusokat.

– Visszajelzések az adásról Európán kívül eddig Kanadából, az USA-ból, Argentínából és Ausztráliából, sőt Dubaj környékéről is érkeztek. A Szeretethíd program keretében készült videókat másfél ezren nézték meg, az oldal látogatóinak száma elérte az ötezret.

Szilágyi tiszteletesnek a szegedi reformátusokhoz fűződő személyes kapcsolatai révén karácsonyi csomagokat tudtak szétosztani Vojlovicza gyermekécskéi között, de tartós élelmiszer-csomagokat hoztak át a határon és kézbesítettek a hertelendyfalvi gyülekezet rászorulóinak is.

– Csapatmunka mindez, mely elfogadásból, tiszteletből, bizalomból töltekezik – mondja a fiatal lelkész, s az általa és párja

Szilágyi Zoltán ref. lelkipásztor és neje, Borsos Judit okleveles kántor

által felvállalt és megvalósított közös munkaakciókat fényképek százaival dokumentálja. Majd a csapatmunkáról beszél.

– A renoválás során többször is előfordult, mint például a vízvezeték szerelésekor is utóbb, hogy a munkálatokhoz nem találtunk kellő szakembereket. Viszont, Istennek legyen hála, több olyan – főként 30 és 35 év körüli – fiatalember is akadt a gyülekezetben, aki töredékében ugyan, de értett a szakmához. Nos, ezek a legények/családapák „beadták a közösbe” tapasztalataikat, és két idősebb tagunk vezetése alatt egy nap alatt mind a vízvezeték, mind pedig a szennyvízcsatornát sikeresen üzembe helyeztük. Mi tagadás, e gesztusuk szinte könnyekig meghatott. Ekkor értettem meg igazán, mennyire fontos a személyes kontaktus, mennyire fontos érthetővé és elérhetővé tennem magam a közösség előtt. Egy bensőséges kapcsolatnak ez a közvetlenség az előfeltétele. A nyitottság állapota, melyben nemcsak a gyülekezet hallja meg lelkipásztora üzeneteit, meg hogy mire is volna szüksége, de a lelkipásztor is meghallja óhajukat/sóhajukat, kérésüket, igényüket. Mert az a lelkész, aki hét közben láthatatlan, az vasárnap érthetetlen!

A fizikai megújulás mellett a hitbeli gyarapodás is lényeges momentum egy gyülekezet mindennapjaiban. Miben nyilvánul

meg ez a lelki építkezés Pancsován, illetve Hertelendyfalván? – teszi fel a kérdést Martinek Imre újságíró.

– Minket a teológián arra tanítottak, hogy egy gyülekezet központi problémáját mindig belülről kell megközelíteni. Az itteni közösség leginkább a fiataljai és a középgenerációja körében tapasztalt kényszerű, gazdasági előjelű elvándorlást fájlatja. Viszont akadnak ennél súlyosabb gondok is, családi problémák, amelyek a családlátogatások idején törnek felszínre. Ezeket a látogatásokat Halász püspök úrral közösen végezzük.

Örülök, hogy a helybéli fiatalokkal, feleségemmel egyetemben nemcsak gyülekezeti, de jó baráti kapcsolatokat is sikerült kiépítenünk. A legutóbbi, majálisi találkozónk is erről szólt valójában. Ültünk együtt az esti tábortűz mellett mi, illetve a ránk bízott gyülekezetek fiataljai, és beszélgettünk. A párkapcsolatról, annak felépítéséről, lényegéről meg arról, hogy én mint lelkész milyen tanácsokat tudnék adni nekik kérdéseikkel, gondjaikkal kapcsolatosan. Több olyan magvas témával kapcsolatban kérdeztek, ráadásul önmaguktól, amely egyébként gyakran többórás lelki gondozás során sem kerül szóba.

Szilágyi Zoltán szerint az igehirdetésnek több formája is létezik. – Kifejtenéd, mire gondoltál? – kérdi Martinek.

– A hangzó és a papírra vetett igehirdetés mellett a néma misszió gyakorlása is igen lényeges lehet egy-egy egyházközségen belül. Ezen azt értem, hogy minden gyülekezeti tagot meg kell hallgatni, meg kell próbálni megérteni, mindeközben pedig nekünk, akiket ezek az emberek megszólítottak, nem ártana némának, azaz csöndben maradnunk! Teret adnánk ezzel a „megnyílóknak”, hogy érdemben tudjanak gondolkodni és elcsendesedni, míg nem végül önmaguktól találják meg azt a megoldást, amelyet igazán keresnek.

Az újvidéki Apáczai Diákotthonban folyó lelkipásztori tevékenységnek híre ment.

– Igen. Püspöki segédlelkészi szolgálatomnak egyik igen kedves állomáshelye. Az intézmény vezetői eddig több ízben is felkértek már, hirdessem az Igét középiskolás/egyetemista diákjaik körében, tartsak előadást számukra. A találkozások során remek baráti viszony alakult ki közöttünk, melyre a továbbiakban még inkább tudtunk építeni. A közelmúltban ez az újvidéki diákcsoport a pécsi Kosztolányi Dezső Céltársulással is sikeresen kapcsolatba lépett. Új távlatokat nyitva ezáltal e két diákintézmény – anyaországi és délvidéki – gyümölcsöző együttműködése felé. Pécs városával egy sikeres református cserediákprogram is megvalósult. A hertelendyfalvi „visszavágóhoz” a helybéli székely–magyar közösség ugyancsak egy emberként nyújtott segítő és befogadó jobbot.

A Szilágyi házaspár honlapján még egy teljesítményről esik szó: Opel márkájú személygépkocsijukkal csupán egy esztendő leforgása alatt több mint 45 000 kilométert futottak le. Eb-

ből az egyházi szolgálat kerekén 40 000 kilométert tett ki. Áldás és békesség további munkájukra! – zárja írását Martinek Imre.

A Hét Nap-ban megjelent cikkekre nem egészen véletlenül figyeltünk fel. Ismerős volt számunkra Hertelendyfalva, sok onnan ide származott, bukovinai székely ősektől eredő lakói által. Ismerős volt egy néhány évvel ezelőtti magyar-svéd esküvői szertartásról, melyen Halász püspök úrral együtt szolgáltunk. Onnan származó fiatal svédországi barátaink is tettek már említést Szilágyi tiszteletesről, akinek igehirdetése megkapó volt számukra. Egy gyors telefonhívás és rövid beszélgetés után megszületett a vendégszolgálat ötlete. Június végén Västerås, Eskilstuna és Stockholm gyülekezeteiben szolgáltunk közösen. Megkértük Szilágyi Zoltánt, néhány sorban mutakozzon be lapunk olvasóinak is.

ÚT A SZOLGÁLAT FELÉ

Kedves Testvéreim!

Pál apostol szavaival köszöntelek: „Kegyelem néktek, és békesség Istentől, a mi Atyántól, és az Úr Jézus Krisztustól!”

A nevem Szilágyi Zoltán, püspöki segédlelkész vagyok a Szerbiai Református Keresztyén Egyházban. Két éve szolgálom Halász Béla püspök úr mellett, amiért nagyon hálás vagyok. Igaz, hogy kezdőnek mondhatom magam a szolgálatban, mégis sikerült belátást nyernem egy teljes országos egyház működésébe. Amellett, hogy hat gyülekezetet pásztorolunk, mellette az országos egyház vezetésében is segédkezem. Fő feladatomban tartom a gyülekezeti tagokkal való nyílt kapcsolat fenntartását és ápolását. Nagyon szeretek a gyermekekkel foglalkozni, de a felnőtt korosztállyal folytatott lelkészi, valamint lelkigondozói beszélgetésekben is otthon érzem magam.

2009 és 2013 között teológiai alapképzést kaptam a Kolozsvári Protestáns Teológián Diplomamunkámat rendszeres teológiából írtam Ambrosius és az egyházi szolgálat címmel.

2013 és 2015 között mesterképzésben részesültem a gyakorlati teológia tanszéken, melyben nagy hangsúlyt fektettek az egyéni, valamint a csoportos lelkigondozásra. A mesteri diszsertációmát ugyancsak rendszeres teológiából írtam A református egyház és az unitárius egyház sákramentumai témában. Ezt 2015 őszén védtem meg. A feleségemmel 2013-ban ismerkedünk meg, 2015-ben házasodtunk össze. Diplomás kántornőként és hittantanárként sokat segít szolgálatomban.

Nagyon várjuk az alkalmat, hogy ott lehessünk közöttetek.

Vezérigémmel búcsúznék: „Mi erősek pedig tartozunk az-
zal, hogy az erőtelenekek gyengeségeit hordozzuk, és ne a magunk kedvére éljünk.” (Róma 15,1)

Mély tisztelettel és áldáskívánással:

Szilágyi Zoltán
lelkipásztor

MEDGIVANDE

till avgiftshjälp

till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige

(Egyházi járulékról szóló BELEEGYEZÉS a Svédországi

Magyar Protestáns Egyházi Közösség javára)

Härmed ger jag mitt medgivande till avgiftshjälp till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige att genom Skatteverket från och med nästa år och tillsvidare dra av 1 % kyrkoavgift beräknad på min kommunalt beskattningsbara förvärvsinkomst.

(Ezennel beleegyezésemet adom a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösségnek, hogy a kommunális adóköteles jövedelemre számított 1% -os egyházi járulékot a jövő évtől kezdődően és a továbbiakban az Adóhivatal útján vonja le.)

Namn:

(Név)

Personnummer:

(Személyi szám)

Adress:

(Cím)

Gata (Utca) / nr (Házzám)

Postadress:

(Postai cím)

Postnr (Irányítószám)

Ort (Város)

Datum (Dátum)

Underskrift (Aláírás)

Skicka medgivandet till (A beleegyezést az alábbi címre kell elküldeni):

Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136

För att gälla kommande inkomstår måste medgivandet vara insänt **senast 31-e oktober året innan.**

(Ahhoz, hogy a következő évtől érvényes legyen, a beleegyezést **legkésőbb folyó év október 31-ig** kell beküldeni.)

Medgivandet är giltigt till det återkallas. Blankett för återkallelse

begärs från och sändes in till Pastorsexpeditionen:

A beleegyezés visszavonásig érvényes. Visszavonási nyomtatványt

a Lelkeszi Hivataltól lehet kérni és oda visszaküldeni:

Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136.

Information om statligt stöd i form av avgiftshjälp från Skatteverket, 1% avgift till trossamfund

Kyrkolagen föreskriver skyldighet för medlemmar i Svenska Kyrkan att betala församlingsavgift. Avgiften dras tillsammans med kommunalskatten av utbetalaren av lön, pension eller annan ersättning.

Den som är medlem i ett annat trossamfund kan betala församlingsavgift till detta trossamfund, vilka bestämmer avgiftens storlek och inbetalningssätt. Skatteverket kan hjälpa till med att ta in avgift. Denna kallas för avgiftshjälp.

Rätten till avgiftshjälp ansöks hos regeringen och fattas av regeringen. Hjälpen får endast lämnas till ett registrerat trossamfund som är stabilt, har egen livskraft och bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället villar på. Fr.o.m. år 2000 upphörde ungerska prästens anställning hos Svenska Kyrkan och i denna rådlösa situationen beslutade den dåvarande ungerska rikskyrkorådet att kyrkoavgiftens storlek och inbetalningssätt blir helt och hållet frivilligt. I denna femton års period bevisades att det var fel att basera samfundets ekonomi på en inte förutseddbar inkomst.

Ungerska Protestantiska Samfundet har ett datoriserat medlemsregister som omfattar ca. 5500 medlemmar, men bara en mindre del av dessa betalar kyrkoavgift direkt till samfundet. Det är många som fortfarande betalar avgiften till Svenska Kyrkan, eller till ett annat trossamfund, men flertalet betalar samtidigt avgift även till Ungerska Protestantiska Samfundet. Men det är många som inte betalar någon kyrkoavgift alls.

Lagen i Sverige säger också att man inte behöver vara medlem i något trossamfund utan man kan stå utanför.

Den som har bestämt sig för medlemskap i vårt samfund och vill delta i vår gemenskap samt använda tjänsterna har också skyldighet att även ekonomiskt bidra till samfundets verksamhet.

Enligt § 10 i våra stadgar kan alla boende i Sverige vara medlem i vårt samfund om "vederbörande efter sina förutsättningar deltar i samfundets aktiviteter och bidrar ekonomiskt till samfundets försörjning samt att den lämnar ett skriftligt medgivande om detta med namnunderskrift".

På grund av ovannämnda har vi i likhet med andra trossamfund ansökt om stöd i form av avgiftshjälp. Regeringens beslut 2012-06-14: Regeringen bifaller ansökan.

När börjar avdraget av avgift till trossamfundet att göras?

"Medgivande till avgiftshjälp" skall sändas in till pastorexpeditionen som lämnar vidare till rikskassören senast den 31 oktober. Rikskassören meddelar till Skatteverket en datoriserad förteckning över de medlemmar som har lämnat medgivande till avgiftshjälp. Skatteverket höjer sedan uppgiften om vilket skatteavdrag medlemmens arbetsgivaren skall göra kommande år med 1%.

Hur påverkas medlemmarna?

För den enskilde medlemmen fungerar avgiftshjälpen på så sätt att storleken på det skatteavdrag som arbetsgivaren gör varje månad ökas med avgiften till trossamfundet. Detta registreras automatiskt hos Skatteverket i och med att trossamfundet skickar in sin datoriserad förteckning innan det aktuella inkomståret när avgiftshjälpen skall träda i kraft. Arbetsgivaren hämtar sedan uppgift om rätt skattetabell från Skatteverket där avgiften till trossamfundet är inräknad. Viktigt! Det är förhållandena den 1 november året innan det aktuella inkomståret som avgör om avgift till trossamfund skall betalas. Även om ett medgivande återkallas under året är personen fortfarande avgiftsskyldig för hela året.

Avgiften beräknas på den till kommunal inkomstskatt beskattningsbara förvärvsinkomsten (inkomsten minskad med avdrag t.ex. avdrag för resor till och från arbetet, pensionsparavdrag, grundavdrag).

När upphör avgiften till trossamfundet att dras?

Ett lämnat medgivande om avgiftshjälp är giltigt till dess att återkallelse görs. Om man bestämmer sig för att återkalla detta ska en blanket för återkallelse begäras från pastorexpeditionen som ska skrivas under med namn och personnummer. Återkallelsen bör ske skriftligt och skickas vidare till rikskassören. Återkallelsen gäller från och med nästa års ingång om återkallelsen görs senast den 1 november året före det kalenderår som avses. Återkallelsen påverkar inte själva medlemskapet.

Avgiftshjälpen avslutas också när någon har bestämt sig för att träda ut ur samfundet, och får en skriftlig bekräftelse för detta.

Den som har återkallat sitt medgivande till avgiftshjälp eller träder ut ur samfundet före den 1 november kommer inte att betala kyrkoavgift fr o m det följande kalenderåret.

Tájékoztatás az 1%-os egyházi járulék bevételezéséhez nyújtott állami segítségről

A törvény előírja a Svéd Egyház tagjainak kötelezettségét, hogy gyülekezeti járulékot fizessenek. A járulékot a kommunális adóval együtt a fizetést, nyugdíjat vagy más jövedelmet folyósító intézmény vonja le.

Más egyházak tagjai járulékat az illető (más) egyházhoz fizetik, mely maga alapítja meg a járulék mértékét és a befizetés módját. Az Adóhivatal segítséget nyújthat a járulék bevételezéséhez. Ezt nevezik járulékbevételezési segélynek.

A járulékbevételezési segélyre jogosultságról a kormány dönt. Ezt a jogosultságot csak olyan bejegyzett egyházi közösség kaphatja, mely stabil, saját életerővel bír, és hozzájárul a társadalom pillérét jelentő alapvető értékek fenntartásához és erősítéséhez. 2000-től a Svéd Egyház nem alkalmaz magyar lelkészt. Tanácsalanságában az akkori egyházvezetés úgy döntött, hogy az egyházi járulék mértékét és befizetési módját teljes egészében önkéntességi alpra helyezi. Tizenöt évnyi időszak tapasztalata bebizonyította, hogy téves volt az egyház anyagi gazdálkodását egy megjövendőltetetlen bevételre alapozni.

A Magyar Protestáns Egyházi Közösség számítógépes tagjegyzéke mintegy 5500 tagot tart nyilván, de ezeknek csak egy kisebb része fizet közvetlenül a mi egyházunknak járulékot. Sokan vannak, akik járulékat továbbra is a Svéd Egyházhoz vagy más egyházhoz/felekezethez fizetik, némelyek egyúttal a Magyar Protestáns Közösséget is támogatván. De sokan vannak, akik sehová, semmiféle egyházi járulékot nem fizetnek.

Svédországban a törvény kimondja azt is, hogy nem szükséges valamely egyházhoz tartozni, hanem lehet kívülállónak is maradni.

Aki viszont elszánta magát hogy egyháztagunk legyen és részt kíván venni közösségünkben s annak szolgáltatásaival is élni kíván, annak kötelessége az egyház tevékenységéhez anyagilag is hozzájárulni.

Alapszabályzatunk szerint: 10.§. Az Egyházi Közösség tagja lehet minden svéd-országi lakos, „ha lehetőségei szerint részt vállal az Egyházi Közösség tevékenységében; ha rendszeres anyagi hozzájárulás formájában részt vállal a közös teherviselésből; ha mindezt nyilatkozat aláírásával is kifejezi.”

A fentiek alapján, más egyházakhoz hasonlóan mi is kérvényeztük ezt az állami segítséget, melyet a 2012-06-14-i kormányhatározat értelmében jóváhagyták.

Mikor kezdődik az egyházfenntartási járulék levonása?

Az „Egyházi járulékról szóló beleegyezést” legkésőbb október 31-ig a lelkészi hivatalhoz kell beküldeni, mely azt a főpénztárhoz továbbítja. A főpénztáros számítógépes jegyzéket küld az Adóhivatalnak azon tagokról, akik a járulék ily módon történő bevételezésébe beleegyeztek. Ezután az Adóhivatal 1%-kal megemelt mértékű adólevonásra utasítja a munkaadót a következő évben.

Miként befolyásolja ez a tagokat?

Az egyéni tag számára ez úgy működik, hogy a munkaadó által havonta levonandó adórész nagysága megemelkedik az egyházi járulék mértékével. Azzal együtt, hogy az egyház beküldi a következő adóévre vonatkozó „beleegyezők listáját”, az Adóhivatalnál ezt automatikusan bejegyzik. A munkaadó megszerzi az Adóhivaltól az illető munkavállalóra alkalmazandó helyes adótáblázatot, amelyben már benne foglaltatik az egyházi járulék is. Fontos tudni: Azt, hogy egy adott évben sor kerül-e egyházi járulék fizetésére, azt az előző év november 1-én fennállt állapot dönti el. Ha ezt követően, év közben vonná is vissza valaki beleegyezését, az a következő évben még adóköteles marad.

A járulék a megadózendő keresetből kalkulált kommunális bevételi adóra számítódik (a kereset, csökkentve a levonásokkal, pl. levonás a munkahelyre oda-vissza tett utazásokra, nyugdíjtakarék utáni levonás, alapvető levonás stb).

Mikor szűnik meg az egyházi járulék?

Egy leadott beleegyezés addig érvényes, amíg visszavonásra nem kerül. Ha valaki a visszavonás mellett dönt, erre vonatkozó nyomtatványt kell kérnie a Lelkeszi Hivaltól, amit névvel és személyi számával kitölt és aláír. A visszavonásnak írásban kell történnie, melyről a főpénztáros értesítést kap. A visszavonás a következő év elejétől lép érvénybe, ha a visszavonás legkésőbb a vonatkozó naptári év előtti november 1-ig megtörtént. A visszavonás maga nem érinti az egyháztagságot.

A járulék ily módon történő bevételezése akkor is megszűnik, amikor valaki kilép magából az egyházból és erről írásbeli megerősítést kap.

Az, aki egy adott év november 1-e előtt visszavonta beleegyezését, hogy egyházi járulékát így bevételezzék, vagy kilépett az egyházból, a következő naptári évtől nem fizet egyházi járulékot.

Svensson (Kovács) Pintyőke
1951–2016

Kovács Pintyőke 1951. január 22-én született Erdélyben, az egykori Maros-Torda vármegye Görgényi járásában, Alsóbölkényben. Édesapja, Kovács Ernő, református lelkipásztor volt, édesanyja, Kovács Gyöngyike pedig tanítónő. Gyermekkorát, iskolás éveit a szülőföld és az értelmiségi család szelleme határozta meg. Az olvasás és korlátlan érdeklődése csiszolták műveltségét; vidám és pajkos természetével sokak szívét meghódította. Édesapja szolgálati helyének megváltozásával a család Csíkszeredába került, így ifjúkorát Pintyőke már ott töltötte, és ott kezdett dolgozni is, a megyeközpont postahivatalában. Fiatalon ment férjhez, és e házasságból megszületett első kislánya, Kinga. A kezdeti boldogság rövid idejűnek bizonyult, de gyermekének mosolya és az emberek jósága túllendítették életének e szakaszán. Munkahelyén került kapcsolatba Olteanu Auréllal, aki Pintyőkének házastársa, a kis Kingának pedig igazi édesapja lett. E kapcsolatból született meg Pintyőke második kislánya, Szidónia. Minekutána az újból megtalált boldogságot a külső körülmények romlása kezdte beárnyékolni, a család úgy döntött, hogy szerencsét próbálnak. 1986. augusztus 29-én érkeztek Svédországba, Ljungbyba, ahol már több otthonról ide került sorstársra találtak. Pintyőke aktív tagja lett a Ljungbyi közösségnek; kiváltképpen a táncsoportban és a színjátszókörben érezte otthon magát. De az egyházi életben is aktív szerepet vállalt: a Ljungbyi magyar protestáns gyülekezet presbitere lett. Amikor gyermekei egyetemre menve és családot alapítva elhagyták a családi házat, Pintyőke is úgy

döntött, hogy mindent otthagyva elköltözik és új életet kezd. Kävlingében helyezkedett el, ahol élete utolsó 9 évét Jonny Nilsson svéd párjával élte. Boldogságát továbbra is két lánya és az unokák jelentették: Niccolo, Matyi, Valentin és Emília. Szeretett utazni, emberekkel találkozni és kapcsolódni. Nagy kalandként élte meg, amikor kétszer is eljutott Kínába, Sanghajba, ahol akkor lánya, Kinga élt családjával. Amikor Szidi tanult és élt Olaszországban, Pintyőke ott volt vele. Aztán Kinga került Szingapúrba, majd Norvégiába, s Pintyőke ott is meglátogatta őket. Sokat segítette gyermekeit az unokák gondozásában, akikért élete utolsó pillanatáig rajongott. S ennek az ambíciózus, vidám természetű, életkedvvel és energiával teli Pintyőke életének utolsó pillanata is oly hamar bekövetkezett. 2016. december 28-án Lundban búcsúztunk tőle. Isten adjon neki örök békességet!

Bálint Éva
1930–2017

Bálint Éva 1930. július 1-én született, a Cenk alatti városban, Brassóban. Apja, Bálint Dávid (1897–1979) és anyja, Gyulai Irma (1904–1998) házasságából 6 gyermek született: Jenő (1922–2001), Éva (1930–2017), Tibor (1935–1992), Andor (1938–Marosvásárhelyen él), Gyurika (csecsemőkorában meghalt) és György (1946–2003). Évike kilencéves korában került Székelyudvarhelyre, a Református Kollégiumba. Alig töltötte be a tíz évet, amikor a II. Bécsi döntés értelmében Erdély északi fele, benne az egész Székelyföld visszakerült Magyarországhoz. Felejthetetlen élmény volt számára 1940. szeptem-

ber 17-e napja, amikor a Székelyudvarhelyre bevonuló magyar honvédség Wert Henrik parancsnok vezette 13. gyalogezredét fogadó bizottságnak tagja lehetett és köszöntőt mondhatott, melynek szövegét élete végéig ereklyeként őrizte (lásd alant keretbe foglaltan). Ugyanakkor megrendülten emlékezett az 1944-es deportálásokra, melyeknek néhány zsidó osztálytársa is áldozatul esett. A front közeledtével menekülni kellett; az édesapa a fronton, a család Székelyszentkirályon vészeli át a háború végét. A gimnázium befejezése után elvégezte a Református Tanítóképzőt, majd az egyetem bölcsészkarára, a magyar-francia szakra készült, de a család szűkös anyagi helyzete miatt inkább munkát vállalt, megtanulva a könyvelést. Később Brassóba került, ahol anyai nagyszülei, Gyulai Mózes és Amália, akiket nagyon szeretett, komoly támaszai voltak. A brassói Villamosművek elismert könyvelője, majd az országos ellenőrző csoport megbecsült tagja lett. 1952-ben megismerkedett Jakocs Lászlóval, aki jogi tanulmányait volt kénytelen megszakítani, mert behívták a magyar hadseregbe, kivezényelték a frontra, s majd csak 6 évnyi orosz fogság után térhetett haza. 1953-ban összeházasodtak. Három évre rá, 1956-ban megszületett első

gyermekük, László, s további öt év múlva kislányuk, Tünde is (1961). Egy évvel később bekövetkezett a tragédia: 1962 augusztusában férje agyvérzésben elhunyt. 32 évesen özvegy maradt két egészen kiskorú gyermekével. A könyvelés mellett kötéssel igyekezett a családot fenntartani. Édesanyja Brassóban élő testvérei, Ida néni és Nusi néni (és ennek férje, Zolti bácsi) nagy segítségére voltak a gyermekek nevelésében. 52 éves volt, amikor abban a reményben, hogy egy igazi élet társra lel, 1982-ben házasság útján Svédországba költözött, de együtt-létük nem bizonyult tartósnak. Az új országban igazán sohasem találta meg a helyét, létfenntartás végett takarítói munkát kényszerült vállalni, de azt is lelkiismeretesen végezte. Nagyon szerette a magyar irodalmat, rengeteg verset tudott, lelkesen szavalt, szívesen vett részt önképzőköri alkalmakon. Családjával együtt támogató tagja volt a Veress Zoltán és felesége, Telegdi Magda által alapított stockholmi székhelyű Erdélyi Könyv Egyletnek (EKE). Magyar istentiszteleteinket rendszeresen látogatta. Életének utolsó éveiben, főként balesete miatt visszavonultan élt. Gyászolja két gyermeke: László és Tünde, négy unokája: Beáta, Róbert, Ábel és Aron, egy dédunokája: Nicolas. Isten nyugosztalja!

Édes Drága Magyar Testvéreink!

Isten hozott Benneteket, Akik elhoztátok nekünk Vitéz Nagybányai Horthy Miklós Szeretett Kormányzónknak legszebb ajándékát, a magyar szent zászlót.

Sok ezer magyar gyermek karja ölelésre kitárva várt, hogy aztán büszkén, örökre Magáénak mondhasson, Te drága, Szent Magyar Zászló! -

Itt vagy újra, - a mienk vagy újra, s mi nemes önérzettel tűzünk a keblünkre, lobogtatunk házaikon s az egész világ előtt nyíltan magunkénak vallunk. -

Drága színek, melyek oly sok nemes érzést gyújtotok lángra szívünkben, csakhogy a magunkénak mondhatunk. Piros színedbe beleolvad s azt lánggra lobbantja égő szeretetünk, Fehérségedet díszíti gyermeki lelkünk ékes lilioma - Zöld színedet azzal az erős reménységgel öleljük át, hogy nem veszünk el soha. -

Légy üdvözölve tehát Te drága szent örökség, - Kincs, édes magyar hazánk szívéből, - Talizmán, melyet élet halál közt védünk és örökre megőrizzük.

Tiszta gyermeki szemünk a messzeségen keresztül látja, amint e szép háromszínű pántlikával Vitéz Nagybányai Horthy Miklós Szeretett Kormányzónk hozzáköti a legszebb bokrétahoz a 22 évig sýnlődő, de most életre kelt legszebb rózsaszálat, a szép Székelyföldet. -

Mert ha a költő szavai szerint a föld Isten kalapja, úgy hazánk a bokréta rajta.

A jó Isten áldja, védje és éltesse sokáig szeretett Kormányzónkat drága ajándékáért. - Éljen a magyar hadsereg! - Éljen a hadseregnek Székelyudvarhelyre küldött csoportja! - Éljen a megnagyobbodott Magyarország!

Köszöntő a tizenharmadik gyalogezrednek
1940. Szeptember 17.-én.

Vámos László
1956–2017

1956. május 9-én született, Budapesten. Szüleinek, id.Vámos Lászlónak (1929–1997) és Novák Emmának (1930–) a házasságából volt még egy nővére: Anikó (1951–). László 10 éves volt, amikor szülei elváltak. A gyermekek édesanyjuknál maradtak, aki új házasságot kötött Pétervári Rudolf Péterrel (1925–2009). „Rudi-bácsi” kiváló nevelőapának bizonyult: házasságba hozott gyermeke, Péter (1954) mellett sajátjaként szerette Anikót és Lászlót is. Műszaki ember lévén Lászlót egy gépgyártástechnológiai szakközépiskolába irányította, ahol tanulmányait 1974-ben fejezte be. Közben László édesapja is újra-nősült. Második feleségének szülei Abonyban, igazi falusi környezetben éltek, ahol a gyermekek kiválóan érezték magukat, főként a nyári szünidőkben, melyeket felváltva ott és Balatonakalinn, édesanyjuk és Rudi-bácsi nyaralójában töltötték. László előbb műszaki rajzoló lett a Kohó- és Gépipari Minisztériumban, majd nemzetközi szállítmányozási és külkereskedelmi cégnél dolgozott. 1980-ban házasságot kötött Erikával, akivel Svédországba költöztek az akkor már ott élő nővérehez. Sikeres mesterszakácsi vizsga után mint lunch-szakács, a la carte-szakács, vagy mint kávé-szakács dolgozott. Házasságukból fiuk született, Thomas (1981). Első házassága 8 évig tartott, majd 1990-ben újraházasodott, feleségül vette Ilonát, akitől megszületett második gyermeke, Róbert is (1990). Saját éttermet akart nyitni Stockholm belvárosában, de pszichikai „felpörgése” hónapokra kórházba juttatta, s terve így kudarcba fulladt. Egy ideig teherautósofőr volt, majd ismét

szakácsként dolgozott. 1993-ban elvált Ilonától, majd 1996-ban feleségül vette Ildikót (kisfiával, Daniellel). Házasságuk 2002-ig tartott, majd 2010-ben megismerte élettársát, Anikót, akinek családjától is sok szeretetet kapott. Életének utolsó 6 évét munkahelyi és anyagi gondok után egészségügyi problémák is nehezítették, melyeken a gyógyszeres kezeelés már nem segített. Január 2-án élettársával csendes tervezettségbe fogtak, amikor összeesett és örökre eltávozott minden földiek útján. Gyászolják feleségei: Erika, Ilona és Ildikó, élettársa Anikó, továbbá fiai: Thomas és párja Helena, ezek gyermekei: Ágnes, Elise és Luis, továbbá másik fia Róbert és párja Frida. Gyászolják közelben és távolban élő rokonai, barátai és ismerősei. Nagy részvét mellett február 10-én Bollmora temetőjében búcsúztunk tőle. Nyugodjon békében!

Gubala (Bessenyei) Diána
1960–2017

Bessenyei Diána Júlia 1960. február 26-án, Budapest III. kerületében Békásmegyeren született. Oda kötötték gyökerei, gyermek- és fiatalkori barátai, iskolái. 16 éves volt, amikor 1976-ban Gubala Ferencel házasságot kötött, s emiatt sajnos családjával megromlott a viszony. Nem volt könnyű élete. Amíg tehetett, gyermekeit, Diánát és Ferencet nagy szeretettel nevelte, de az élet sokszor gördített komoly akadályokat elé, melyeket igyekezett legjobb tudása és lehetőségei szerint kikerülni vagy megoldani. Különösen nagy kegy, hogy mindig pozitív tudott maradni, és sosem tűnt el belőle a segíteni akarás és az emberekbe vetett bizalom. Hányattatott sorsa és más nehézségek miatt 2004-ben nagy reményekkel érkezett Stock-

holmba. Itt megtalálta a helyét. Ott honra, barátokra lelt és végre nyugalmat talált. Felépítette új életét, berendezte otthonát, munkát talált, beilleszkedett és élte végre megérdemelt kevésbé hajszás életét. Főnökei, munkatársai megbecsülték. Sajnos, mire mindennel egyenesbe került és rendezte sorait új hazájában, derült égből villámcsapásként kapta az orvosi diagnózist, hogy gyógyíthatatlan beteg és már az utolsó stádiumban van. Kitartóan küzdött, és a végsőig ragaszkodott az élethez. Nem adta könnyen magát, mindent megtett, ami erejéből tellett, hogy a betegség ne legyen rajta úrrá. Dacolt a lehetetlennel és hitt abban, hogy van még remény a gyógyulásra. Barátai és ismerősei közül sokan nem is tudták, hogy beteg. Bízott abban, hogy rendbe jön, és marad az az életerős, pozitív, vidám, aktív, mindenkinek segítő, fitt és fiatal nő, akit mindenki ismert. Azonban minden pozitív erő és élni akarás kevés volt ahhoz, hogy legyőzze a rákot. 2017. március 31-én 57 évesen örökre távozott az élők sorából. Nagyon szerette gyermekeit, és igen sok öröme volt unokáiban. Mindig büszkeséggel beszélt róluk. Sosem múltó szeretettel gondolunk Rá. Nagyon nagy űrt hagyott maga után. Gyászolják gyermekei (lánya Diána és fia Ferenc) unokái (Lili, Dávid, Dóri, Kitti és Anna), hozzátartozói, barátai, ismerősei és munkatársai is. Április 28-án szűk családi és baráti körben róttuk le kegyeletünket porai felett. Kérjük Istent, legyen hozzá kegyelmes, és adjon neki örök nyugodalmat a mennyei hajlékban!

**Özv. Szántó Ferencné
(Andorkó) Erzsébet**
1924–2017

Andorkó Erzsébet, 1924. február 12-én született Erdélyben, Sepsiszentgyörgyön. Édesapja, Andorkó

László Ojtozból származott, ahol több inassal kovácműhelyt működtetett. Felesége az eresztevényi születésű Papp Rozália volt. Házasságukból 3 fiú és 3 lány született, közülük Erzsébet volt a legfiatalabb. Amikor 1942-ben érettségizett a sepsiszentgyörgyi református leánygimnáziumban, nővérei már családot alapítottak, fiútestvéreit pedig már elvitték katonának (ahonnan majd csak több évi orosz fogság után tértek vissza), így Erzsébet maradt az akkor már özvegy édesanyja támasza, segítsége. 1947-ben, 23 évesen férjhez ment a sepsiköröspataki katolikus kántortanító fiához, ifj. Szántó Ferenchez, aki szintén egy nagy család legkisebb gyermeke volt, s aki ugyancsak 4 évnyi orosz fogság után tért haza. Házasságukból két lány született: Mária (1949) és Katalin (1950). A kommunizmus, a kulákosítás és egyházellenesség időszakában nehéz éveket éltek meg. A gazdaságot teljesen elköbozták, házuk egy részét át kellett adniuk egy kommunista családnak. Sok megaláztatásban volt részük. Több évig dolgozott tisztviselőként a kollektív gazdaság irodájában, majd a sepsiszentgyörgyi kenyérgyárban. Házuk mindig nyitva állt a rokonok és barátok előtt, de asztalukról a falu szegényeinek is jutott egy falat. 1979-ben orvosi műhiba miatt Erzsébet elveszítette férjét; 55 évesen özvegy maradt. Egyedül élt, gondozta a házat, kertet, gazdaságot. Élete értelmét 2 lányában, 4 unokájában és 2 dédunokájában látta. 1987-ben úgy határozott, hogy az akkor már Svédországban élő lányánál marad, ahova szeretett beteg kis unokája Orsi, és annak családja is követte. Rövid idő alatt elsajátította a svéd nyelvet, és könnyen beilleszkedett új környezetébe. Aktív tagja volt a Kristianstadi Magyar Egyesületnek, a Svéd Egyháznak, a Magyar Protestáns Egyház sölvesborgi gyülekezetének, az Erdélyi Könyvegyletnek, a Horthy Miklós Társaságnak, de támogatta a Gyermekvédelmi Alapot (a Rádda Barren), a Gyermekrák Alapot (Barn-cancerfonden), az Orvosok Határok Nélkül (Läkare utan gränser) és más jótékonyági szervezeteket is. Erős honvágya minden évben hazahívta Erdélybe, a Hargitára. Állandóan nézte a Duna tévét, szerett olvasni, különösen Wass Albert írásait. 2014-ben sorozatos betegség után állandó orvosi kezelésre szorult, mozgásképtelenné vált. Türelemmel viselte betegségét. Békességben élt a rokonokkal, szomszédokkal, ismerősökkel egyaránt. 93 éves korában visszaadta lelkét Teremtő Urának. Búcsúznak lányai: Mária és Katalin;

vejei: Béres Lajos és Szilágyi László, unokája: Béres Attila (feleségével, Máriával együtt), további unokái: Béres István és Szilágyi László Balázs; dédunokái: Béres Viktor és Béres Olívia, valamint a Kristianstad-i Magyar Egyesület, a Sölvesborgi Magyar Gyülekezet, rokonok, barátok, magyar és svéd ismerősök és szomszédok... Isten nyugosztalja, és adjon neki örök békességet!

Zsombori István
1947–2017

1947-ben született Zetelakán, a család tizedik gyermekeként. Korán árván maradt. Hét hónapos volt, amikor meghalt édesanyja, 4 éves, amikor meghalt édesapja is. A tíz gyermek gondozása jótett lelkekre maradt. Őt nagynénje nevelte. Az elemi iskola után szabóságot tanult Temesváron. Azt elvégezvén és hazakerülvén, Székelyudvarhelyen a készruhágyárban dolgozott, s mindközben folytatta tanulmányait, esti tagozaton. Miután a katonaságon is túltette magát, megszerezte az érettségi oklevelet, s ennek birtokában már az Erdészeti Hivatal pénzügyi osztályán alkalmazták. 1970-ben megismerkedett a székelyudvarhelyi születésű Sepsy Judittal, akit 1972-ben feleségül vett. Házasságukból két gyermek született: Enikő (1973) és István (1977). Boldogok voltak, fiatalok, szépek. Hobbyja volt az elektrotechnika: tévéket és rádiókat javított, s ezáltal is nagy ismeretségi körre tett szert. Szerette a természetet, sokat járta a Hargita rengeteget, a csúcsok magasságait. Egy kis baráti segítséggel az Udvarhelyről Csíkszeredába vezető út mentén, a helyiek által Máréfalvi pataknak mondott részen hétvégi házat épített, melyet a család és a barátok „Komaháznak” neveztek el.

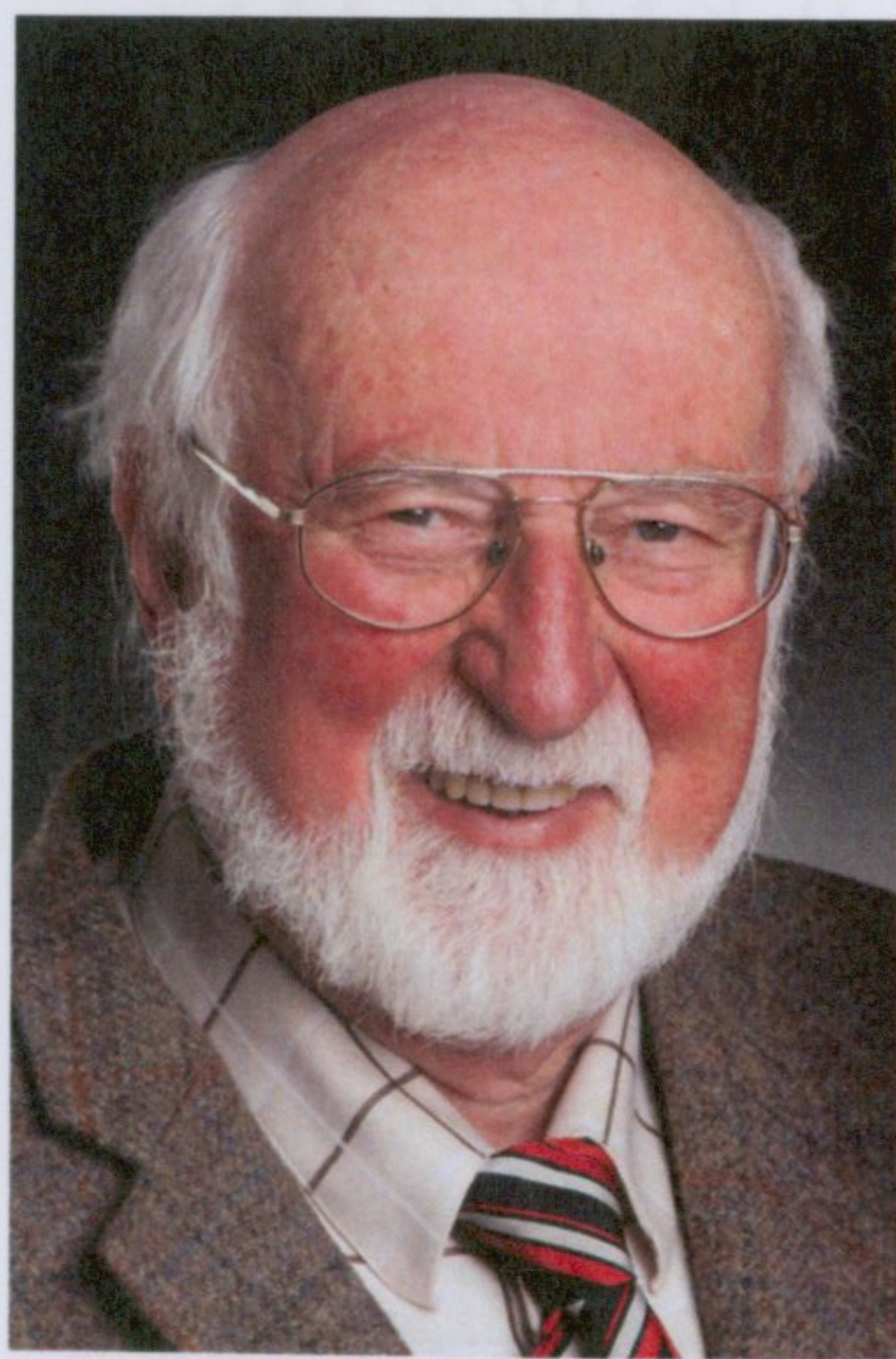
Ezt követően sok hétvégét töltöttek ott családi és baráti körben, ahol a tábornút mellett számtalanszor idézték meg énekben és regékben a legendás Hargitát, Csaba királyfit s a „bujdosó székelyt”. Amikor végóráihoz közeledve a 80-as években egyre vadabb lett a rendszer, sokan vándorbotot vettek a kezükbe, s 1986-ban Zsombori István is felkerekedett, meg sem állva Svédorszáig, abban is egészen Ljungby városáig, ahol akkor már egyre több földije élt. A családdal együtt újrakezdte az életet: megtanulta a svéd nyelvet, önszorgalomból az angolt is, majd a CNC-rendszerű, számítógépes vezérlésű esztergályos szakmát. Ezzel a képesítéssel az Elektrolux Vaskator konszernnél alkalmazták, ahol aztán egészen nyugdíjazásáig dolgozott. Mindig vidám, kedves, család- és barátcentrikus, igazi közösségi ember volt, aki szeretett mulatni, énekelni, táncolni, beszélgetni. Ápolta és éltette a családi kötelékeket, a szülőföldhöz kötő kapcsolatokat, minden évben hazalátogatva Zetelakára, a Székelyföldre, Erdélybe, a Hargitára. Bejárta a nagyvilág számos országát is, idegen kultúrákat és szokásokat ismert meg, s megkóstolta más országok ételeit, de Judit főztjét és az otthoni ízeket sehol és semmi nem érte utol. Kimondhatatlan boldogságot jelentettek számára unokái: az Enikő részéről született Márk és Nellie, valamint az Istvántól származó Jázmin. Közel három éve derült ki betegsége, de hitte és remélte, hogy meggyógyul. Utolsó hónapjait a kezeléseket, a kemoterápiát és a kellemetlen sugárzások tették olykor elviselhetetlenné, de ezeket is türelemmel és beletörődéssel fogadta. Halála hirtelen jött, melyre senki sem volt felkészülve. Május 17-én népes gyülekezet állta körül a koporsót, hogy búcsúzzon Zsombori Istvántól: felesége Judit, gyermekei Enikő és István, veje Ari és menyee Emőke, unokái Márk, Nellie és Jázmin, továbbá Székelyudvarhelyről és Motalából érkezett rokonok, a 10-ből még életben levő 3 testvére, további rokonok és jóbarátok, egykori túratársak. Ugyanazon napon Székelyudvarhelyen is rendeztek gyászmisét, melyen az otthon élők búcsúzhattak a drága rokontól és barátától. És búcsúztak Ljungbyben és egész Svédországban élő magyarok, a magyar gyülekezetek hívei, svéd ismerősök és munkatársak is. Búcsúzott tőle Zetelaka, a szülői ház, a templom, hol a keresztség szentségét kapta, az iskola, a Hargita fenyevesei, búcsúzott fiától a Székelyföld és Erdély. Isten nyugosztalja, és adjon neki örök békességet!

Soós Mihály
1931–2017

Gyászjelentés érkezett Ausztriából: „Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre eltétem nekem az igazság koronája.” (2Tim 4, 7-8a) Megszomorodott szívvel, de Isten akaratában megnyugodva tudatjuk, hogy Nt. Soós Mihály református lelképásztor életének 86. évében, 2017. április 21-én hosszú betegség után a kórházban csendesen el-

hunyt. A hosszú és áldott szolgálati évtizedek után jósa Istenünk hazahívta magához hűséges szolgáját. Budapesten született, de 1956 után Nyugatra kerülve élete összefonódott a szórványmagyarság gondozásával és pásztorolásával. Kitartó és küzdelmes munkájának köszönhető, hogy Isten ígéje továbbra is hirdetik magyar nyelven az Ausztriai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat keretében. Életéért és fél évszázados szolgálatáért, mellyel családját, az ausztriai és a nyugat-európai szórványt is gazdagította, búcsú-istentisztelet keretében adtak hálát 2017. május 13-án a Bécs-Belvárosi református templomban, ahol 1957-től több mint 50 éven át szolgált magyarok gyülekezetét. Szerettei és hozzátartozói 2017. május 15-én kísérték utolsó útjára és helyezték urnáját örök nyugalomra szűk családi körben a Bécs Stadlau-i temetőben. Gyászolják: felesége Zsuzsanna, lánya Ágnes és férje Róbert, fia Péter és párja Apollónia; unokái: Teresa, Carmen, Matthias, Maya, Florian, Katharina; dédunokái: Ean, Ela, Liara, David és a család többi tagja. Néhai lelkészét gyászolja az Ausztriai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat, és szolgatársai Nyugat-Európa diaszpóra-gyülekezeteiben. Emléke legyen áldott, nyugalma csendes!

Glatz József
1931–2017

Glatz József Ernő felmenői a felvidéki Szepes vármegye németajkú lakói, a cipszerek közül származtak. Szülei, Glatz József (1901–1986) és Stahl Anna (1902–1971) lutheránus teológusok voltak; Anna volt Ma-

gyarországon az első evangélikus női teológus. Kettejük házasságából három gyermek származott: Anna (1927–2003), József (1931–2017) és Eszter (*1933). Szülői házuk Budapesten, Rákosszentmihályon a Rákosi út 89. alatt volt. A szülők saját erőből egy nagy házat építettek a Mátrában (melyet Bagolyirtásnak neveztek el), mely 1938-tól kispénzü evangélikus ifjak és lányok szabadidőközpontjaként működött. A reggeli és esti áhítatok között labdajáték, kirándulások, tábornút színesítették a napot. Nagy csapás volt a család számára az 1951-es államosítás. A sztalinista kurzus az egyházakat sem hagyta érintetlenül. A megfigyelés mindennapos volt. Idősebb Glatz Józsefet egy kritikus megjegyzéséért feljelentették, lelkesi állásából elmozdították, és nyugdíjazásáig gyári munkaként dolgozott. Glatz József Ernő a budapesti Fasori Evangélikus Gimnáziumban érettségizett 1949-ben, majd a soproni és budapesti evangélikus teológiát járta ki. Különös kapcsolat fűzte hittan- és filozófia-tanárához, Dr. Ferdinánd Istvánhoz (1911–1992). A teológiát 1955-ben fejezte be. Hittudományi érdeklődése mel-

lett a filozófia, a zene és a képzőművészet is foglalkoztatta. Felszentelése után rövid ideig segédlelkész volt Ózdon. Mivel megtagadta, hogy kollégáiról jelentsen, elvesztette lelkészi állását és hegesztőként dolgozott egy gyárban. Röviddel az 1956-os forradalom leverése után átlépte az osztrák határt. Az osztrák menekülttáborban tevékeny lelkigondozói munkát végzett. Egy évvel később a Svéd Egyház meghívására Stockholmba érkezett, ahol a magyar nyelvű menekültek lelkésze lett. Különböző városokban istentiszteleteket tartott és gyülekezeteket alapított. Különösen fontos volt számára a Tolken-tó partján fekvő svéd vidéki udvarház: Tångagärde, melyben Bagolyirtás és vele együtt a gyülekezet lelkének újjászületését látta. Egyik alapítója volt a Húsvéti magyar evangéliumi ifjúsági konferenciáknak. Az első konferenciára 9 országból mintegy 72 résztvevő jött el. Az Ifjúsági Konferenciák intézménye ma is létezik. 1961-ben meglátogatta a Londonban élő Pátkai Róbert lelkész-kollégáját. Itt ismerte meg az Alsó-Szászországi

Walsrodeből származó Inge Polstert (1933–1985), aki korábbi banktisztviselői munkakörét otthagya egyházi szolgálatba állt. 1962-ben összeházasodtak, majd sorra születtek gyermekeik: Andreas (*1963), Ildikó (*1964) és Elisabeth (*1969). Szoros barátság fűzte Teray Lászlóhoz (+2015) és Szigethy Sándorhoz (+2006). Ők vetették fel elsőként az Izraellel való dialógus kérdését. Mivel régi barátja, Szeberényi Tamás (+2002) Nyugat-Németországban élt, Glatz József is odaköltözött és 1965-ben átvette az Észak-Rajna Vesztfália magyar evangélikus gyülekezet gondozását. 1969-ben német szolgálatra váltott: a Hürth-i Matthäus egyházközség lelkésze lett. A szomszédos Kendenich falu katolikus lelkészéhez Rudolf Kusch-hoz igaz testvéri szálak fűzték. Glatz József híres volt ökumenikus gondolkodásáról. Ennek kifejezése volt az is, hogy a kendenichi új templomot és lelkészi lakot a nagy ökumenikus gondolkodó és valláspszichológus Nathan Söderblomról nevezték el, akit igen nagyra értékelt, természetesen

Lutherrel együtt. Számos gyülekezeti rendezvényt, kirándulást és látogatást szervezett Hollandiába, Angliába és Svédországba. Éveken át vitte családjával együtt konfirmándusait is a Tolken-parti svéd udvarházba, Tångagärdére, melyet mindig valami különös atmoszféra övezte. Még most is lehet találkozni hürthi emberekkel, akik szívesen emlékeznek azokra az időkre. Ezen kívül számos utazást szervezett Ausztriába és Magyarországra is. A Hürthi gimnázium vallásánáraként a tantervben megkövetelt történeti-kritikai szemléletet mellőzve diákjainak bibliai történeteket és egyházi énekeket tanított. A lelkészlakon „társalgó-kör” működött, ahol a fő téma a hit és értelem viszonya volt. 1985-ben 51 éves korában rákban elhunyt felesége, Inge. Nehéz, gyászos időszak következett a családra. 1990-ben feleségül vette a Hürth-Efferenből származó Birgit Härtinget. 1993. július 4-én nyugdíjba vonult. Feleségével Hürth-Efferenbe költöztek. Szívesen vállalt helyettesítő szolgálatokat Németországban, Ausztriában

és Magyarországon, de többször utazott feleségével Törökországba, Egyiptomba és Izraelbe is. Emellett könyvén dolgozott, egészséges életet élt: naponta sétált, kerékpározott és úszott. 2013-ban magyarországi látogatása idején erős agyvérzés érte. Németországba visszatérve hozzá hasonló sorsúak lakóközösségébe, állandó gondozás alá került. Felesége, Birgit mindvégig mellette volt, családja gyakran látogatta őt. 2017. március 7-én 86-dik évében, szeretteinek körében, a 23. zsoltárral hunyt el: „Az Úr az én pásztórom, nem szűkölködöm. Füves legelőkön terelget, csendes vizekhez vezet engem. Lelkemet felüdíti, igaz ösvényen vezet az ő nevéért. Ha a halál árnyéka völgyében járok is, nem félek semmi bajtól, mert te velem vagy. Bizony, jóságod és szereteted kísér életem minden napján, és az Úr házában lakom egész életemben.” Glatz József személyében svédországi egyházi közösségünk alapítójára, első lelkészére, Tångagärdei Gyülekezeti Otthonunkat megvásárló gyülekezetszervezőre emlékezünk. Nyugodjék békében!

GONDOLATOK A GYERMEKNAP KAPCSÁN

Ünnepnap – mindnyájunk szívét kellemes bizsergés csiklandozza, megnevezhetetlen öröm terpeszkedik szét az utcákon, az otthonokban, ott lebeg az ünneplőbe öltözött fák, virágok melegt és szelídséget sugárzó aurája fölött. A felnőttek örülnek, hisz újból adhatnak és adnak; a gyerekek boldogok, mert kapni fognak. Ki-ki saját igényei szerint ajándékozik illetve reménységteljesen várakozik és találgat.

Lényegében életünk minden napján őket ünnepeljük. Értük történik minden – legfennebb csak kacagni felejtünk el közös örömünkön, hogy együtt vagyunk, egymást szolgáljuk minden percben.

Ünnepeljük! Lázban égve köszönjük meg József Attilának, hogy olyan Altatót írt, amilyenel csak magyar anya-

nyelvű gyermekeket ringatnak bölcsőjükben; legyen erőnk feljajdulni, hangosan elüvölteni, hogy „Nagyon fáj!” – az egész világ, mégis: ajándékozzuk meg őket Reményiktől lopott hittel, hogy legbensőbb lényükkel érezni és vállalni tudják Anteus-létüket, kiknek csak itthon lehet erejük. A hanghullám bizonyos frekvenciáján továbbítsuk feléjük Áprily tiszta csengésű verseit, melyek a Tető-ről zengnek; szavainkat csupán a „reszkető hóvíz” hangja, a zengő csatorna dallama, Aletta bújának jaja, az irisórai szarvas orgonára emlékeztető hördülése szakíthassa félbe. Bartók zenéjét hallgatva vezessük végig őket a Kékszakállú herceg várán, és tanítsuk meg őket játszani Szilágyi Domokossal együtt, Napot és Holdat – játszani mindaddig, míg a játék titokban holt súlyossá nem komolyodik. Gyermekeink segítségével lényegítsük át magunkat kamasz angyalokká, hogy erőnk legyen helyet követelni magunknak a világban, a tizenhárom almafa tövében, ahonnan majd Wass Alberttel együtt követelhetjük: „Adjátok vissza a hegyeimet!”

Rakjuk le az alapot, hogy aztán ők majd tudják felépíteni anyanyelvünk templomát, anyanyelvünkét, mely „árulónk lehet, lehet menedékünk, halálos páncél a kettőnk kötése”.

Mesélő szavunkra figyelve fedezzék fel „nyelvünk erdőzúgását” Elek apó barangolásaiban, hogy aztán később álruhás királyfiként képesek legyenek „megváltani a senyvedő nyelvet újabb vásári pofonok árán is”.

Mindezek csak úgy eszembe jutottak most, miután már túlestünk az ajándékozás mámorán, az ünnep elcsitult és

Deák Borbála írásaiból korábban már közöltünk az Új Kéve lapjain. Jelen lapszámunkban a 2015-ben fiatalon elhunyt szerző nemrégiben előkerült posztumusz írásaiból közlünk.

visszatértünk a hétköznapi igazi ünnepéhez. Apránként, kicsidenként adjunk nekik valami igazán maradandót, amiből majd kinőhet az élet fája.

Ünnepeljünk! De közben ne felejtsünk el visszatekinteni a viszonylagos biztonságot ígérő kastély árnyékából – mondjuk – egészen a fekete kolostorig, a végvárakig, a történelem sötét felhőire, hiszen ez az egyetlen járható út, ami talán még képes visszatéríteni Ábelt is Amerikából, vissza a rengetegbe. Hogy valahol igazán otthon lehessünk! És – persze – ünnepelhessünk!

Deák Borbála

GONDOLATOK TAR KÁROLY: AZ ISMERT KATONA CÍMŰ KÖNYVE KAPCSÁN AVAGY: A MEGMARADÁS ESÉLYEI

Pergessük vissza az időt, kényszerítsük magunkat felidézni az áldozatokat, borzongjunk bele a hiábavaló elmúlás fájalmába – emlékezzünk! 1985-ben, a rettenetes diktátor halála előtt csupán négy évvel, a cenzorok pillanatnyi álomba szenderülésének köszönhetően a Dacia Könyvkiadó gondozásában megjelent Tar Károly Lippán katonáskodó fia rövid életének és emberi felelőtlenségben gyökerező tragikus halálának története. Az apai fájdalom diktálta sorok (ÚTRAVALÓK, LÁTOGATÁS, ROSSZ ÁLMOK, HAZATÉRÉS), a nyilvánosság elé tárt – 18 évesek életenergiájával – barátoknak-szülőknek-testvérek írt levelek (HOME-FRIENDS – TOVÁBBI LEVELEK) álljanak figyelmeztetőül mindenkorra előttünk a felbolydult világ háborús napjaiban: ne engedjük át magunkat a közönynek a legnehezebb körülmények között sem, vigyázzunk jobban egymásra, s főleg egymás életére, egyetlen kincsünkre.

ANYAGGÁ. FORMÁLÓDIK A GONDOLAT

A XX. század emberei vagyunk. A XX. század emberei letünk, nem önszántunkból, hanem parancsszóra. A XX. századi ember félelme szült meg minket: félelme a magánytól. Ember vagyok – ember?! Rohanó ember az értelmetlen tömegben. Gépesített és elgépiesedett, kosszal, őrzéssel, sikollyal, fejlődéssel megátkozott magányos ember.

Ez vagyok, kicsi magzatom. Téged szolgálnak és érted zsongnak a sejtek, az idegek, anyaggá formálódik bennem a gondolat. Benne voltál már az első csókban, az első ölelésben; a gyönyör heve szült meg, s életed titokban megszületett az anyaméhben. „Anyá kérlek, ne ölj meg engem!”

Éljünk, éljünk!

„TÚZOLTÓ LESZEL S KATONA.”

Hamarosan belepottyansz egy világba. Hinned kell, hogy a te világod az Örök Harmónia irányába siklik, a szeretet szintiszta energiáját erőforrásként felhasználva.

Lassan távol a tér körülöttesz, óriás lesz a világ, rengeteg a felfedezés. Csodálatosnak fog tűnni minden számodra („Aludj el szépen, kis Koppány”) – s ha nekünk sikerülni fog nem beszennyezni és megfertőzni téged hangyalétünkkel, akkor mindez nem csak illúzió lesz, hanem valóság.

Idézem: „Tűrőnek, szelídnek, megmaradónak neveltük! Bizakodónak!

Neveltétek volna sírósnak, nyavalygósna, üvöltősnak! ... követelőzőnek, asztalt döngetőnek, önmagáért is kiállónak!”

ÚTRAVALÓ

Egy adott ponttól egyenlő távolságra elhelyezkedő pontok sokasága – maga a kör – fejezi ki számunkra a Tökéletességet. Úton lenni: maga az élet. Ha elindulsz a vonalon, az önmagába visszatérő úton vagy. A fontos az, hogy elinduljunk, s ha már úton vagyunk, ne gyökerezzen le a lábunk. A vágy, amely az úton elindított, bármi volt is az, lassan át kell formálódjon az utazás bensőséges szeretetével, amit az úton járva végig sugározni kell magadból. Valahogy így van ez. És ami a legfontosabb: ameddig úton vagy, muszáj legyen valami távlati, szinte elérhetetlen célnak, ami megtart nehéz időkben is.

ROSSZ ÁLMOK

Idézem: „S mikor e csodás energiáktól duzzadó mag éppen szárba szökkenni készült, hogy megteremje a föld legszebb virágát, az emberi felelőtlenség által nyitvahagyott ajtó résén át orvul fagyhalál tört rá.”

Hangya vagyok egy bolyban. Hangyányi életet élek. Egy hangya a sok közül, mely bármikor helyettesíthető egy másik, de csak látszólag ugyanilyen hangyával. Lázadozom hangyasorsom ellen: kiutat keresek a sorból. Naphosszat elmászkalok a környéken, teljes bizonytalanságban keresgélem önmagam, kíváncsi vagyok, hogy magamra találtam-e, és ha igen, maradhatok-e az, akit felfedeztem. Megmászom a félelmetes magasságot, mert közeledni szeretnék az EMBERHEZ. Ellenállhatatlan kíváncsiság fog el: ki ő és mit akar? Mit takar? Bemászom a zárt térbe, tovább-tovább! Már fantasztikus izgalomban elérem ŐT; rámaszom hosszú szőrszálakkal fedett bőrre...

– Né, egy hangya! – egyetlen pöccintéssel lerepülök a mélybe. Bénultan fekszem a földön. Miért? Miért? – sajog a kérdés és a véres seb.

(Az álom a halálnak egy finomabb változata.)

HAZATÉRÉS

Hatalmas űr tátong bennem és tehetetlenül belezuhanok a fekete irtózatba. Nem találok a fényforrást, világosság után kutatok.

Idézem: „Hol vagy, fiam?!”

Nehéz, nagyon nehéz nélkülöled...”

Deák Borbála

ISTENTISZTELETI NAPTÁR 2017. MÁSODIK FÉLÉVÉRE

TEMPLOMOK / HELYEK ahol istentiszteleteinket tartjuk

BORÅS	Hässelholmskyrkan	Vågländsgatan 3
ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 4
GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
HALMSTAD	Andersbergskyrkan	Grönevångstorg
HELSINGBORG	RÅÅ EFS-kyrkan	Missionsgatan 8
HELSINKI	Alppila-kirik	Kotkankatu 2
JÖNKÖPING	S:t Franciscus katolska kyrkan	Toraplan
LJUNGBY	S:t Stephans katolska kyrkan	Bolmstadsvägen 21
MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1
SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
STOCKHOLM	Franska Reformerta kyrkan	Humlegårdsgatan 13
STOCKHOLM	BROMMA Ungerska Huset	Lövåsvägen 12
TALLINN	Toomkirik	Kiriku plats 1
TAMPERE	Kaleva-kirik	Liisanpuisto 1
TÄNGÅGÄRDE	Gyülekezeti Otthon	40-es útról Åspered felé
UPPSALA	Eriksbergskyrkan	Eriksbergsgatan 3
VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbergsgatan 32
VÄSTERÅS	BARKARÖ Betelkapellet	Gotövägen 11
VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradvägen 4
VÄXJÖ	Mariakyrkan	Kungsvägen 117

Figyelem! Az itt közölt időpontok / helyszínek rajtuk kívülálló okok miatt változhatnak, ezért kérjük, az esedékes istentisztelet előtt szíveskedjenek a gyülekezeti felügyelőknél, vagy internetes honlapunkon (www.keve.se) tájékozódni.

A nyári szünidőben csak kivételes esetben tartunk istentiszteletet. A rendszeres szolgálatok sora júliusban és augusztusban szünetel.

SZEPTEMBER

01-03	BALATONSZÁRSZÓ	S.D.G.	Protestáns Szövetség konferenciája
03 11:00	BALATONSZÁRSZÓ	S.D.G.	Záróistentisztelet
09 11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradvägen 4
17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
10 11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka	Bolmstadsvägen 21
17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Toraplan
15 18:00	BORÅS	Hässelholmskka	Vågländsgatan 3
16 12:30	HELSINGBORG	RÅÅ-EFS-kyrkan	Missionsgatan 8
16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1
17 11:00	HALMSTAD	Andersbergskka	Grönevångstorg
17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
23 12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbergsgatan 32
17:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 4
24 11:00	STOCKHOLM	Ungerska Huset	Lövåsvägen 12
17:00	UPPSALA	Eriksbergskyrkan	Eriksbergsvägen 2

OKTÓBER

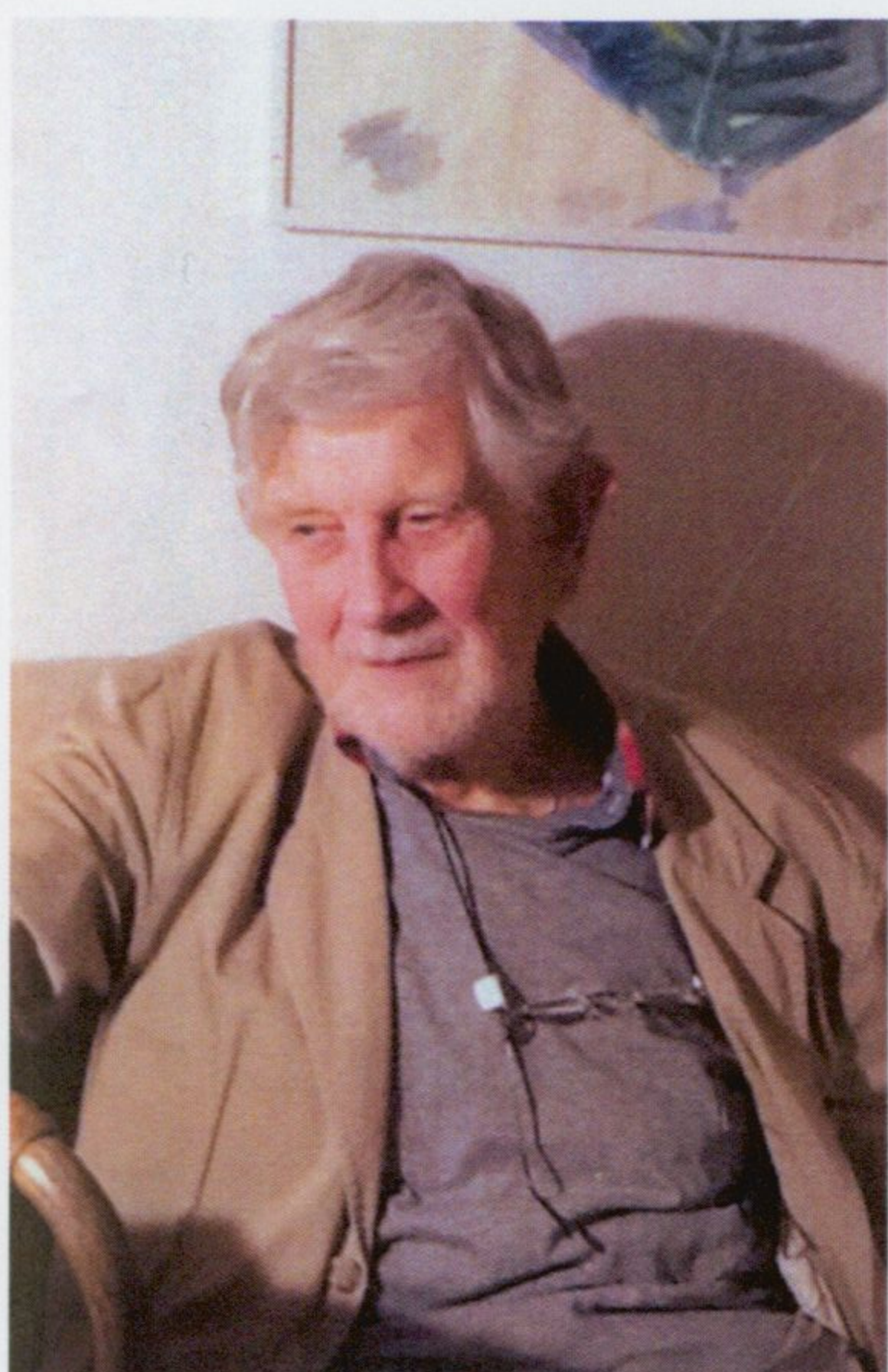
07 11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradv. 4	úrvacsora
17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansg. 1	úrvacsora
08 11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka	Bolmstads 21	úrvacsora
17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Toraplan	úrvacsora
13 18:00	BORÅS	Hässelholmskka	Vågländsg. 3	úrvacsora
14 12:30	HELSINGBORG	RÅÅ-EFS-kyrkan	Missionsg. 8	úrvacsora
16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjög. 1	úrvacsora
15 11:00	HALMSTAD	Andersbergs kkan	Grönevångstg	úrvacsora
17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4	úrvacsora
21 13:00	TALLINN	Toomkirik	Kiriku plats 1	úrvacsora
22 11:00	HELSINKI	Alppila	Kotkankatu 2	úrvacsora
17:00	TAMPERE	Kaleva kirik	Liisanpuisto1	úrvacsora
28 12:30	VÄSTERÅS	Barkarö Betelkap.	Gotövägen 11	úrvacsora
17:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbyg. 4	úrvacsora
29 11:00	STOCKHOLM	Ungerska Huset	Lövåsv. 12	úrvacsora
17:00	UPPSALA	Eriksbergskyrkan	Eriksbergsv. 2	úrvacsora

NOVEMBER

11 11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradvägen 4
17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
12 11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka	Bolmstadsvägen 21
17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Toraplan
17 18:00	BORÅS	Hässelholmskka	Vågländsgatan 3
18 12:30	HELSINGBORG	RÅÅ-EFS-kyrkan	Missionsgatan 8
16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1
19 11:00	HALMSTAD	Andersbergskka	Grönevångstorg
17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
25 12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbergsgatan 32
17:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 4
26 11:00	STOCKHOLM	Ungerska Huset	Lövåsvägen 12
17:00	UPPSALA	Eriksbergskyrkan	Eriksbergsv. 2

DECEMBER

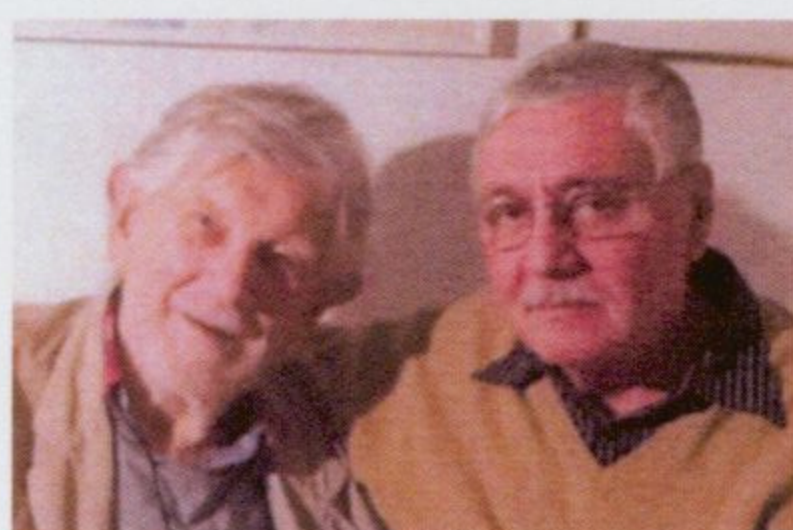
02 13:00	STRÄNGNÄS	Domkyrkan	Magyar mártírok emlékst.
03 11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka	Bolmstads 21
17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Toraplan
08 18:00	BORÅS	Hässelholmskka	Vågländsg. 3
09 11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradv. 4
17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansg. 1
10 11:00	HALMSTAD	Andersbergskka	Grönevångtg
17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
16 13:00	TALLINN	Toomkirik	Kiriku plats 1
17 13:00	HELSINKI	Alppila kirik	Kotkankatu 2
17:00	TAMPERE	Kaleva kirik	Liisanpuisto1
23 12:30	HELSINGBORG	RÅÅ-EFS-kyrkan	Missionsg. 8
16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjög. 1
25 11:00	STOCKHOLM	Ungerska Huset	Lövåsv. 12
17:00	UPPSALA	Eriksbergskyrkan	Eriksbergsv. 2
26 12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbg. 32
17:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbyg. 4

Bertil Boman képzőművész

MAGYAR EMLÉKHELY

Birger Bomannak hívják azt a svéd képzőművészt, aki a strängnäsi dómtemplom oldalhajójában létesített Mártírok kápolnája belső terének kialakítását, berendezését tervezte. Nagy örömeire szolgált, amikor idén januárban Sebestyén Gábor országos felügyelőnk felkereste őt otthonában és elmondta neki, hogy a kápolna a világon számontartott magyar emlékhelyek egyike lett. Köszönjük Boman úr, hogy mártírjainkra méltó és megszentelt helyen emlékezhetünk.

Sebestyén Gábor felügyelővel

Fent: A Mártírok kápolnáját 1999. december 27-én Anders Arborelius stockholmi katolikus püspök szentelte fel. A kép bal oldalán Jonas Jonsson strängnäsi lutheránus-evangélikus püspök. (Fotó: Jan Folkegård)

Lent: A Mártírok kápolnájának belső tere

új
kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja
Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik évente 4 szám
(Utkommer 4 nummer per år)

Nr. 1-2 árgång XXV. évfolyam 1-2. szám
Juni 2017 június
Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
a Protestáns Egyháztanács (Kyrkorådet)

Szerkesztő (Redaktör)
Molnár-Veress Pál
S-523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Mobil: +46-70-602 29 68

E-mail: tggparokia@gmail.com
Honlap (Websida): www.keve.se

Nyomda: Graphic City Trading AB
Borås, N. Långgata 47 Tel: +46-33-123 087
Példányszám (Upplaga)
900

Egyházfenntartási járulékot fizető tagjainknak
a lapot ingyen küldjük.
Az Új Kéve iránt érdeklődő más olvasóinkat kérjük,
tájékoztatásért forduljanak a Lelkeszi Hivatalhoz:
523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136
Mobil: +46-70-602 29 68

Egyházi Közösségünk Plusgiro számlaszáma:
Ungerska Protestantiska Samfundet

Plusgiro 602047-3

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség
Gyülekezeti Otthona
TÅNGAGÄRDE

az Egyházi Közösség által létrehozott
TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
(Stiftelsen Tångagärde Församlingsgård) kezelésében áll.

A Gyülekezeti Otthon címe:
523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Mobil: +46-70-602 29 68

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNYT
az Egyháztanács által kinevezett
INTEZOBIZOTTSAG vezeti.

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
INTEZOBIZOTTSAGANAK
gyakorlati kérdésekkel megbízott tagja
BÁN FERENC
400 60 GÖTEBORG Box 6112
Mobil: +46-73-248 00 11
E-mail: ferenc@earthling.net

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
pénztárosa
GAAL IMRE
561 48 HUSKVARNA Ollonborrvägen 6
Tel: 036-13 45 72 Mobil: +46-70-362 45 72
E-mail: imre.gabriella@telia.com

A Tångagärde Alapítvány Plusgiro számlaszáma:
Stiftelsen Tångagärde Församlingsgård

Plusgiro 25534-9

MÁS ÉSZAKI / BALTI ORSZÁGOKBAN
ÉLŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK
MEGBÍZOTT VEZETŐI

(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORSZÁG – Tallinn
BÁN ISTVÁN
EE-75326 KARLA Ra vald, Harjumaa
Lodjapuu tee 10-1 Mobil: +372-50-696 42

FINNORSZÁG – Helsinki – Tampere
NAGY GÁBOR
SF-10300 KARJAA Kauppiaankatu 32
Tel: +358-19231242 Mobil: +358-40-960 75 59

Új
kéve

Posttidning
B

BI 2214.28 (jan 16)

Returpostnr och Ort...

523 98 HÖKERUM

B

PROTESTANTISKA SAMFUNDET
3 98 HÖKERUM Tångagårde 136

Returadress

☒ Okänd ☐ Avflyttad ☐ Ej levererbart

Bincsó Annamária

Spannmålsgratan 5 A

26061 HYLLEGE

25 MALMÖ TR

HŰ PÁSZTORUNK VEZESD...

Hű pásztorunk, vezesd a te árva nyájadat,
E földi útvesztőben te mutass jó utat;
Szent nyomdokodba lépve, a menny felé megyünk,
Ó, halhatatlan Ige, vezérünk, Mesterünk.

Mert boldog az az ember, ki dicsér tégedet,
És kóstolgatja minden nap szent beszédedet;
Hát legeltesd igéddel bolygó nyájadat,
És terelgesd lelkeddel juhocskáidat.
Szent Lelked töltsd ránk ki, mint hajnal harmatát,
És adj fejünkre tőled nyert ékes koronát,
Hogy áldozatra felgyúlt megszentelt életünk
Oltárodon égjen, Királyunk, Mesterünk!

Alexandriai Kelemen (Kr. u. 150–220) görög püspök imája
Fordította Csomasz Tóth Kálmán

A Kárpátok hullámzó gerincei - Váradi Péter Pál légifelvétele